

City & Region Planning

ΔΙΚΤΥΑ ΔΗΜΩΝ

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

- Οι Ευρωπαϊκές Πρακτικές
- Οι Ελληνικές Συνέργειες
- Στρατηγικός Σχεδιασμός
- Συμμετοχή των Δήμων σε Αναγνωρισμένα Δίκτυα

Αθήνα 2022

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ

- Νταίζη Παπαθανασοπούλου, Επιστημονική Διευθύντρια Εταιρείας City & Region Planning, Κοινωνιολόγος
- Φώτης Παπαθανασίου, Καθηγητής, Επιστημονικός Σύμβουλος Εταιρείας City & Region Planning
- Μιχάλης Αγγελόπουλος, Πρόεδρος Επιστημονικού Συμβουλίου ΙΤΑ, Νομικός

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	Σελ. 1
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ	Σελ. 6
ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	Σελ. 17
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ	Σελ. 20
Η ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΡΕΤΖΙΟΝΑΛΙΣΜΟΣ	Σελ. 24
Η ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΕΙΣ ΣΗΜΕΡΑ	Σελ. 26
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΣΗΜΕΡΑ	Σελ. 32
ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ	Σελ. 34
Η ΨΗΦΙΑΚΗ ΠΟΛΗ	Σελ. 36
Η ΠΟΛΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΡΑΤΟΣ	Σελ. 38
ΕΕ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ	Σελ. 46
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΝ	Σελ. 48
ΕΝΩΣΕΙΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ	Σελ. 50
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΠΟΛΕΩΝ	Σελ. 82
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ	Σελ. 87
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	Σελ. 90
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗΣ	Σελ. 93
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ	Σελ. 94
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	Σελ. 95

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις χιλιετίες της ύπαρξής μας τίποτα δεν μας έχει διαμορφώσει πιο βαθιά από την πόλη!

Η αστική διαβίωση υπήρξε το κίνητρο και το λίκνο για τις μεγαλύτερες καινοτομίες της ανθρωπότητας. Η ζωή στην πόλη επέτρεψε την ανάπτυξη του ανθρώπινου πολιτισμού και επέτρεψε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις που οδήγησαν σε άνθηση των επιτευγμάτων του ανθρώπου, δημιουργώντας νέα επαγγέλματα, νέες μορφές τέχνης, λατρείας και εμπορίου – όλα αυτά που συνθέτουν τον πολιτισμό.

«Εξίσου συναρπαστικές και ακατάληπτες. Με την ομορφιά και την ασχήμια, τη χαρά και τη θλίψη και με το άτακτο και χαοτικό εύρος της πολυπλοκότητας και των αντιθέσεων τους οι πόλεις είναι ένας ζωγραφικός πίνακας της ανθρώπινης φύσης, με όλα τα αξιαγάπητα και τα αξιομίσητα σε ίση ποσότητα». (Ben Wilson, Η ιστορία των πόλεων, της μεγαλύτερης ανακάλυψης του ανθρώπου. Ξενόγλωσσος Τίτλος: Metropolis - the story of humankind's greatest invention, 2022)

Το 2050, το 68% του παγκόσμιου πληθυσμού αναμένεται να ζει σε αστικές περιοχές. Το 2007 ήταν η χρονιά ορόσημο, όταν για πρώτη φορά, περισσότεροι άνθρωποι στον κόσμο ζούσαν σε αστικές περιοχές παρά σε αγροτικές περιοχές, ενώ μόλις το 1950, το 30% του παγκόσμιου πληθυσμού ζούσε σε αστικές περιοχές.

Από το 2021, 4,46 δισεκατομμύρια άνθρωποι ζουν σε αστικές περιοχές και 3,42 δισεκατομμύρια ζουν σε αγροτικές περιοχές παγκοσμίως. Ο παγκόσμιος αστικός πληθυσμός έχει αυξηθεί ραγδαία από 751 εκατομμύρια το 1950 σε 4,46 δισεκατομμύρια το 2021 και θα αυξηθεί στα 6,68 δισεκατομμύρια μέχρι το 2050, προσθέτοντας περίπου 2,22 δισεκατομμύρια ανθρώπους στις αστικές περιοχές. Το 90% της προβλεπόμενης αύξησης του παγκόσμιου αστικού πληθυσμού μεταξύ 2021 και 2050 θα συμβεί στην Ασία και την Αφρική. Ο παγκόσμιος αγροτικός πληθυσμός αναμένεται να μειωθεί στα 3,1 δισεκατομμύρια μέχρι το 2050.

Οι πιο αστικοποιημένες περιοχές περιλαμβάνουν τη Βόρεια Αμερική (82,75%), τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική (81,5%), την Ευρώπη (75%) και την Ωκεανία (68%). Το επίπεδο αστικοποίησης στην Ασία προσεγγίζει τώρα το 52%. Αντίθετα, η Αφρική παραμένει κυρίως αγροτική, με το 44% του πληθυσμού της να ζει σε αστικές περιοχές.

Η μεγαλύτερη αλλαγή σημειώθηκε στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική, με το 81,4% να ζει σε αστικές περιοχές, από 41,3% το 1950. Η χαμηλότερη αλλαγή σημειώθηκε στην Ωκεανία, από 62,5% το 1950 σε 68,3% το 2021. Το 1950, λιγότερο από το 20 τοις εκατό των Αφρικανών και των Ασιατών ζούσαν σε πόλεις. Η Αφρική έχει τον ταχύτερο ρυθμό πληθυσμιακής αύξησης 3,56% το 2021, ακολουθούμενη από την Ασία (1,98%). Η Ευρώπη έχει τον χαμηλότερο ρυθμό πληθυσμιακής αύξησης 0,32%.¹

Τα στοιχεία αυτά μας προετοιμάζουν για μια συνεχώς αυξανόμενη αστικοποίηση και συνεπώς νέες ανάγκες που έχουν ήδη δημιουργηθεί και θα συνεχίσουν να δημιουργούνται, αλλαγή του ρόλου των τοπικών αρχών, νέες πολιτικές και νέους στρατηγικούς σχεδιασμούς προσαρμοσμένους στις ανάγκες των καιρών.

¹ (Πηγή: UN. Department of Economic and Social Affairs. World Urbanization Prospects 2018. Date 27 Sep 2021)

Σε όλο τον πλανήτη, από όλους τους διεθνείς οργανισμούς, τονίζεται ολοένα και περισσότερο ο στρατηγικός ρόλος των πόλεων και των τοπικών αυτοδιοικήσεων γενικότερα, προκειμένου να αποφασισθούν στρατηγικές και να ληφθούν μέτρα που θα υποστηρίξουν την βιωσιμότητα, την ανθεκτικότητα, την προαγωγή της υγείας και την ευημερία και θα προωθούνται σε τοπικό επίπεδο!

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον γίνεται φανερό ότι οι Τοπικές Αρχές αναλαμβάνουν ρόλους και αρμοδιότητες πέραν των παραδοσιακά καθιερωμένων μέχρι τώρα. Για να ασκήσουν αποτελεσματικά τα καθήκοντά τους και να υποστηρίξουν αποτελεσματικά τους πληθυσμούς τους, απαιτούνται ανθρώπινοι και οικονομικοί πόροι καθώς και εξειδικευμένες γνώσεις που μόλις λίγες δεκαετίες πριν ήσαν πολυτέλεια.

Εκτός όμως από την έντονη και συνεχώς αυξανόμενη αστικοποίηση, ένας άλλος ιδιαίτερα σημαντικός παράγων που δημιουργεί νέες ανάγκες και νέες αλλαγές στους παραδοσιακούς ρόλους και σχήματα, είναι η επικοινωνία. Η καθιερωμένη και γενικευμένη πλέον χρήση του ίντερνετ έχει καταργήσει τους παραδοσιακούς τρόπους επικοινωνίας και έχει επιφέρει δομικές και συντριπτικές αλλαγές στην διάδοση της πληροφορίας, στην επικοινωνία, στην ανάπτυξη πληροφοριών, στην πρόσβαση στην γνώση, στην ταχύτητα και στην εξωστρέφεια. Οι κλασσικές οδοί επικοινωνίας έχουν πλέον καταργηθεί και είναι πολύ εύκολο σε όλους να επικοινωνούν με όλους.

Σε αυτό το διεθνές περιβάλλον και τις νέες συνθήκες, έχει διαφανεί η ανάγκη δημιουργίας νέων θεσμών και πρακτικών. Μία από αυτές είναι και η ανάπτυξη Διεθνών και Δημοσίων Σχέσεων των Πόλεων και των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων γενικότερα, ένας θεσμός που ήδη από το 1985 έχει λάβει την επίσημη ονομασία «Διπλωματία των Πόλεων».

Οι πόλεις δεν υπογράφουν διεθνείς συνθήκες, ούτε έχουν πρεσβείες σε όλο τον κόσμο. Ωστόσο, οι πόλεις μπορούν να συμμετάσχουν σε κάθε είδους διαπραγματεύσεις, να καταλήξουν σε συμφωνίες και να επηρεάσουν την παγκόσμια πολιτική.

Οι πόλεις σχηματίζουν δίκτυα, διεξάγουν διάλογο με τις άλλες πόλεις, διευκολύνουν τη δημόσια διπλωματία, ανταλλάσσουν βέλτιστες πρακτικές και ενθαρρύνουν τη συνεργασία μεταξύ διεθνών ιδιωτικών και δημόσιων φορέων.

Όπως το θέτει ο Ivo H. Daalder, πρώην πρεσβευτής των ΗΠΑ στο NATO (2009-13), οι πόλεις παίζουν σημαντικό ρόλο στην «αντιμετώπιση των πολλών παγκόσμιων προκλήσεων που τα έθνη μας και άλλοι πρέπει να αντιμετωπίσουμε, από την κλιματική αλλαγή και την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο μέχρι την τρομοκρατία και τις πανδημίες...»

Ιστορικά, η Διπλωματία των Πόλεων ως έννοια και πρακτική στην σύγχρονη εποχή, έχει εν πολλοίς ελληνική υπογραφή.

Ήταν τις 6 Δεκ 2002, όταν ο τότε Δήμαρχος Αθηναίων Δημήτρης Αβραμόπουλος συγκεντρώνει τους δημάρχους του κόσμου στην Αθήνα, θεμελιώνοντας τη Διπλωματία των Πόλεων, ένα θεσμό που στοχεύει στη σταθερή συνεργασία μεταξύ των πόλεων του κόσμου και στην οικοδόμηση γεφυρών φιλίας και αλληλοκατανόησης μεταξύ των εθνών και των πολιτισμών του κόσμου.

Η Διπλωματία των Πόλεων ως νέος θεσμός αγκαλιάστηκε αμέσως από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών και αποτελεί σήμερα την πιο σημαντική διεθνή πρωτοβουλία για την έμπρακτη ενίσχυση της αλληλεγγύης μεταξύ των πόλεων του πλανήτη.

UNITED NATIONS

NATIONS UNIES

THE SECRETARY-GENERAL

MESSAGE TO THE MAYOR OF ATHENS'
"DIPLOMACY OF THE CITIES" INITIATIVE

24 January 2000

When the 20th century opened, one in 10 people lived in cities. As we enter the 21st, more than half of humankind does. That is more than three billion people. Cities are where the future of humanity lies.

Cities are centres of civilization, cross-roads of ideas and innovation. They are dynamic places where most of the world's cultural, intellectual, educational and technological achievements have happened. They can serve as models of democracy, diversity and multi-cultural living. It is from the life of the city, since ancient times, that we derive the notion of citizenship -- and indeed civilization.

The world has undergone remarkable changes since the end of the Cold War. Yet the need for human understanding has never been greater. Local and regional conflicts threaten to escalate. Violations of human rights threaten to breed new conflicts. At the same time, millions of men, women and children around the world continue to suffer from a lack of shelter, clean water, adequate food and medical care -- the economic and social dimensions of peace.

While today's major challenges are global, it is often at the local level where the impact is felt most directly. This is where cities can be vehicles for peace. They demonstrate that what draws human beings together is far more important than the boundaries that separate them. They are testimony that shared concerns can lead to collective change for the better. The city is a microcosm of the world -- and reminds us that we are also citizens of the world.

And so, on behalf of the United Nations and fellow city-dwellers everywhere, I am pleased to convey my congratulations to the Mayor of Athens on his initiative for a "Diplomacy of the Cities", and my encouragement to all who participate in it. I hope you will lead the way in showing that peace can be built from the bottom up. Because understanding begins at home.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'K. Annan'.

Kofi A. Annan

Ήδη, από τον Σεπτέμβριο του 2002, έχει υπογραφεί από Δημάρχους από όλο τον κόσμο, η Συμφωνία των Αθηνών για την Διπλωματία των Πόλεων.

Το 2003, γράφεται και το πρώτο βιβλίο που πραγματεύεται την Διπλωματία των Πόλεων και φέρει επίσης ελληνική υπογραφή, αυτήν του Καθηγητή Φώτη Παπαθανασίου.

Η Επιτροπή των Περιφερειών (235/2008) και το Συμβούλιο της Ευρώπης (251/2008) έχουν αναδείξει τον καιρίο και αυξανόμενο ρόλο της διπλωματίας των πόλεων ως «το εργαλείο των τοπικών αυτοδιοικήσεων και των φορέων τους για την προώθηση σε παγκόσμιο επίπεδο, μεταξύ άλλων, της πρόληψης των συρράξεων, της επίλυσης των συγκρούσεων και της ανοικοδόμησης και ανασυγκρότησης μετά από συγκρούσεις, με σκοπό τη δημιουργία ενός σταθερού περιβάλλοντος εντός του οποίου οι πολίτες θα μπορούν να συνυπάρχουν ειρηνικά σε κλίμα δημοκρατίας, προόδου και ευημερίας».

Το Κογκρέσο των Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών του Συμβουλίου της Ευρώπης (the Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe), το Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Δήμων και Περιφερειών (Council of European Municipalities and Regions), η Επιτροπή για τη Διπλωματία των Πόλεων, την Οικοδόμηση της Ειρήνης και των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Πόλεων και Τοπικών Αρχών (the Committee on City Diplomacy, Peace Building and Human Rights of the United Cities and Local Governments), η Ένωση Τοπικών Φορέων για τη Δημοκρατία, το παγκόσμιο κίνημα Mayors for Peace, οι αρμόδιες υπηρεσίες των Ηνωμένων Εθνών (United Nations agencies), και το Glocal Forum προάγουν το ρόλο της διπλωματίας πόλεων ως συμπληρωματικού εργαλείου της επίσημης εξωτερικής πολιτικής των εθνικών κυβερνήσεων.

Η Επιτροπή των Περιφερειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στην 78η σύνοδο ολομέλειας στις 12-13 Φεβρουαρίου 2009 εκδίδει γνωμοδότηση με θέμα "ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ" στην οποία,

- αναγνωρίζει τον καίριο και αυξανόμενο ρόλο της Διπλωματίας των Πόλεων – η οποία ορίζεται γενικότερα ως το εργαλείο των τοπικών αυτοδιοικήσεων και των φορέων τους για την προώθηση σε παγκόσμιο επίπεδο της κοινωνικής συνοχής, ενός αειφόρου περιβάλλοντος, της πρόληψης των συρράξεων, της επίλυσης των συγκρούσεων και της ανοικοδόμησης και ανασυγκρότησης μετά από συγκρούσεις, με σκοπό τη δημιουργία ενός σταθερού περιβάλλοντος εντός του οποίου οι πολίτες θα μπορούν να συνυπάρχουν ειρηνικά σε κλίμα δημοκρατίας, προόδου και ευημερίας,
- αναγνωρίζει ότι η σύγχρονη διπλωματία δεν εκφράζεται και δεν ασκείται πλέον μόνο από τις εθνικές κυβερνήσεις αλλά, δεδομένης της ανάγκης για διάλογο, συνεργασία και συντονισμό για την επίτευξη των στόχων της ειρήνης, της δημοκρατίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε όλα τα επίπεδα, η στενότερη συνεργασία μεταξύ εθνικών κυβερνήσεων και τοπικών και περιφερειακών αρχών είναι μια φυσική αλλά και απαραίτητη κατεύθυνση για μια πολυεπίπεδη και αποτελεσματικότερη προσέγγιση και στρατηγική,
- θεωρεί ότι στο πλαίσιο της διασυνοριακής συνεργασίας ευρύτερα αλλά και της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας και του Ευρωπαϊκού Μέσου Γειτονίας και των Εταιρικών Σχέσεων ειδικότερα μπορεί να προωθηθεί συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την ενσωμάτωση θεμάτων και πολιτικών αλλά κυρίως δράσεων που εμπίπτουν στην Διπλωματία των Πόλεων,
- επικροτεί την αναζωογόνηση της Ευρωμεσογειακής εταιρικής σχέσης και τονίζει ότι είναι σημαντικό να αποκτήσει μια διάσταση διαλόγου μεταξύ τοπικών αρχών των κρατών μελών της ΕΕ και των εταίρων της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας στη Μεσόγειο αλλά και στην Ανατολική Ευρώπη,
- τονίζει ότι η εμπειρία της ΕΕ στη μετάδοση τεχνογνωσίας σε όλο το φάσμα των πιθανών τομέων παρέμβασης της Διπλωματίας των Πόλεων από τη χρηστή διοίκηση, την προώθηση της διαφάνειας, την καταπολέμηση της διαφθοράς, ως την τοπική ανάπτυξη, τις υποδομές, την υγεία, την εκπαίδευση και την κατάρτιση, την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, τη νεολαία, την ισότητα των φύλων και τον διαπολιτισμικό διάλογο μπορεί να είναι καθοριστική.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Μια Ιστορική Αναδρομή από την αρχαιότητα έως σήμερα.

Η πόλις ως αστικός χώρος κατοικίας πληθυσμών, οι οποίοι διακρίνονταν για τον αλφαριθμητισμό, την τεχνολογική τους πρόοδο – ιδιαίτερα σε σχέση με την επεξεργασία των μετάλλων, τον κοινωνικό έλεγχο, την πολιτική οργάνωση και κοινούς νομικοθρησκευτικούς κώδικες, υπήρξε στην νήσο Λήμνο (Πολιόχνη), στην Σουμερία της Ουρ και στην κοιλάδα του Ινδού, το Μοχέντζο Ντάρο κατά τη διάρκεια της τρίτης χιλιετίας π.Χ. και πριν από το 2000 π.Χ. εμφανίστηκε και στις κοιλάδες του Νείλου και του Βεΐ-Χο. Αυτές οι αστικές κοινωνίες είχαν πετύχει έναν κάποιο βαθμό ειδικότητας στην ενασχόληση, καθώς και μία κοινωνική διαστρωμάτωση. Εν τούτοις, η πόλις όπως εμείς σήμερα την αντιλαμβανόμαστε, ταυτίζεται με την ελληνική πόλη.

Οι πιο σκοτεινές στιγμές της ιστορίας της πόλης αφορούν στις αρχές της, δηλαδή την περίοδο της επιβεβαίωσής της ως πολιτικής δομής χαρακτηριστικής του ελληνικού κόσμου. Στο ζήτημα αυτό υπάρχουν αρκετά αποκλίνουσες γνώμες. Άλλοι συγγραφείς τοποθετούν την γένεση της πόλης γύρω στο 500 π.Χ., άλλοι, αντίθετα, τοποθετούν το φαινόμενο στην εποχή της μοναρχίας, όπως μας περιγράφεται στα ομηρικά έπη. Οι αποκλίσεις αυτές αποτελούν, κατά τη γνώμη μας, καρπό των διαφορετικών οπτικών γωνιών, υπό τις οποίες θεωρούν το φαινόμενο οι μελετητές. Πρέπει όμως να αναγνωρίσουμε ότι το πρόβλημα είναι δυσεπίλυτο.

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα σε μια ακριβέστερη περιγραφή των ιστορικών περιστάσεων, που ευνόησαν την ανάπτυξη των πόλεων είναι αυτό που προκύπτει από το θέμα της καθόδου των Δωριέων. Σύμφωνα με ένα ρεύμα μελετητών είναι ακριβώς οι Δωριείς, λαός ινδοευρωπαϊκός, ελληνικής ρίζας, αλλά πιο νεαρός και στρατιωτικά ισχυρότερος των Αχαιών, τους οποίους υπέταξε, που βρίσκονται στην αρχή του φαινομένου. Με την πτώση των μοναρχικών καθεστώτων και την εγκατάσταση ολιγαρχικών, γεννήθηκε σύμφωνα με αυτήν την άποψη, μια νέα πολιτική οργάνωση, η πόλις. Άλλο ρεύμα μελετητών θεωρεί ότι οι Δωριείς ήσαν απλώς νέο όνομα των Αχαιών, που δόθηκε σε αυτούς την στιγμή της επέκτασής τους σε άλλα μέρη. Παρόλα αυτά σύμφωνα και με αυτό το ρεύμα η πόλη προέκυψε ακριβώς στο πέρασμα από την μοναρχία στην ολιγαρχία, χωρίς αυτήν την φορά η μετάβαση αυτή να γίνει με εξωτερική επιρροή, αλλά απλώς ως αποτέλεσμα της αυξανόμενης επιρροής της στρατιωτικής αριστοκρατίας, που τελικώς επικράτησε της μοναρχικής εξουσίας.

Στο σημείο αυτό τίθεται το εξαιρετικά ενδιαφέρον ζήτημα της σχέσεως μεταξύ της πόλης και του δημοκρατικού καθεστώτος, ή καλύτερα των γενικότερων πολιτικών χαρακτηριστικών, που συνδέονται με την δημιουργία της πόλης και την εξέλιξή της στην ιστορία.

Όπως είδαμε πιο πάνω με την πτώση της μοναρχίας και την επικράτηση της στρατιωτικής αριστοκρατίας δημιουργήθηκε η αριστοκρατική πόλη. Οι οικονομικές αλλαγές από τον 8ο αιώνα π.Χ. με την διάδοση του ναυτικού εμπορίου, είχαν ως αποτέλεσμα την δημιουργία πλούσιας αστικής τάξης, κάτι που είχε τις ανάλογες επιπτώσεις και στην διακυβέρνηση της πόλης. Ιδιαίτερα όσοι πλούτισαν και απέκτησαν γαίες, απέκτησαν, σιγά-σιγά την δυνατότητα να αναλάβουν πιο δραστήριους ρόλους στην πολιτική ζωή. Γεννιέται έτσι η τιμοκρατική ή πλουτοκρατική ολιγαρχία, με την έννοια ότι η πρόσβαση στα δημόσια αξιώματα συνδέεται με την επίτευξη ενός συγκεκριμένου οικονομικού επιπέδου.

Η τυπολογία των ολιγαρχικών πόλεων ποικίλλει κι εξελίσσεται με τον χρόνο. Ο Αριστοτέλης διέκρινε 4 μορφές, ανάλογα με το ύψος της περιουσίας, την ύπαρξη ή όχι κλήρωσης για τα δημόσια αξιώματα, την ύπαρξη κληρονομικής μεταβίβασης και την υπαγωγή ή όχι σε νόμους.

Όσον αφορά στα όργανα της ολιγαρχικής πόλης είναι τα ίδια που συναντάμε στην δημοκρατική. Η θεμελιώδης διαφορά ανάμεσα στα 2 καθεστώτα δεν συνίσταται στον αριθμό αυτών των οργάνων αλλά στο φάσμα των εξουσιών που τους αποδίδονται. Πρακτικά, στην ολιγαρχική πόλη το πολιτικό βάρος αλλά και το νομοθετικό της Συνελεύσεως των πολιτών ήταν μικρότερο, ενώ είχαν μεγαλύτερες εξουσίες το Συμβούλιο και οι Δημόσιοι Λειτουργοί (Magistrates). Εάν πάρουμε π.χ. το σπαρτιατικό σύστημα, το σύστημα δηλαδή της πόλεως, που παρέμεινε πάντοτε η τυπική ολιγαρχική πόλη, διαπιστώνουμε ότι τουλάχιστον μετά από μια ορισμένη εποχή (μετά τα μέσα του 7ου αιώνα) η Απέλλα, δηλαδή η Συνέλευση, είχε σχεδόν αποκλειστικά τυπικές εξουσίες, εκτός από την εκλογή των Εφόρων. Μεγάλες εξουσίες, τόσο για τα εσωτερικά όσο και για τα εξωτερικά ζητήματα είχε αντίθετα η Gheroussia, που αποτελείτο από 18 μέλη που εκλέγονταν ισοβίως από την Συνέλευση, εφόσον είχαν κλείσει τα 60 χρόνια. Μέλη της Γερουσίας ήταν και οι 2 βασιλείς, οι οποίοι αποτελούσαν στην ουσία υπόλειμμα της παλιάς παράδοσης της μοναρχίας και οι οποίοι σιγά-σιγά έχασαν τις εξουσίες τους.

Δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι από νομική πλευρά το Συμβούλιο ήταν μια πραγματική Δημόσια Διοίκηση και μάλιστα η πιο υψηλού επιπέδου. Όμως για λόγους κατανομής εργασίας και εξειδίκευσης εμφανίστηκαν άλλα δημόσια αξιώματα, όπως στην περίπτωση της Σπάρτης οι 5 Έφοροι. Αυτοί οι δημόσιοι λειτουργοί, που εξέλεγε κάθε χρόνο η Απέλλα, αντιπροσώπευαν δίχως αμφιβολία ένα όργανο πλησιέστερο στη λαϊκή θέληση και των οποίων η δύναμη αυξανόταν με το χρόνο.

Κατά τον 6ο π.Χ. αιώνα παρατηρούμε σε πολλές ελληνικές πόλεις μια βαθιά πολιτική αλλαγή. Είναι αναγκαίο, εδώ να σημειώσουμε, ότι στο πέρασμα από την αριστοκρατική στην τιμοκρατική ολιγαρχία, η μεσαία τάξη, αυτό που απεκαλείτο «demos», δεν είχε βρει πολιτική αναγνώριση. Και τούτο παρά το ότι από καιρό η αστική τάξη συνέβαλε αποφασιστικά στον στρατό, μέσω του θεσμού των οπλιτών – πολιτών (οplitai – politai), που ήσαν όσοι μπορούσαν να αυτοπρομηθευτούν όπλα.

Κάτω από αυτή την αστική τάξη υπήρχαν και πολλοί ακτήμονες, πολύ εύκολα προδιατεθειμένοι σε εσωτερικές έριδες ή και ταξικές συγκρούσεις. Η μάζα των μικροαστών και των ακτημόνων αναζητούσε εναλλακτική λύση πολιτικής έκφρασης σε ένα είδος συμφωνίας με τις ανώτερες τάξεις, μέσα από το πρόσωπο ενός αρχηγού. Κάτι που έδωσε γένεση στην Τυραννίδα, θεσμό απεχθή στην ελληνική πολιτική σκέψη, αλλά που λειτούργησε ως πέρασμα από την ολιγαρχία στην δημοκρατία.

Είναι εύκολα κατανοητό ότι η έλευση της Δημοκρατίας σήμαινε κατά πρώτο λόγο απόδοση της μέγιστης εξουσίας στην Συνέλευση των πολιτών και συνεπαγόταν νέα κριτήρια στην επιλογή των δημοσίων λειτουργών (μέχρι και την κλήρωση). Πρέπει να διευκρινιστεί ότι δημοκρατική ιδέα βρήκε μεγάλη αντίδραση στους κόλπους των διανοουμένων. Σωκράτης, Πλάτων και Αριστοτέλης με διαφορετικούς τρόπους καταδίκασαν τον ατομικισμό της δημοκρατικής ιδέας και εξέφρασαν την αντίθεσή τους στην παντοδυναμία της Συνελεύσεως, η οποία συνήθως κατέληγε να κυβερνά με διατάγματα κι όχι σύμφωνα με το νόμο. Είναι γνωστή η επαναλαμβανόμενη άποψη του Αριστοτέλη για τον κίνδυνο περάσματος από την δημοκρατία στην δημαγωγία. Ο Αριστοτέλης διακρίνει 5 μορφές δημοκρατίας: Πρώτη είναι εκείνη στην οποία οι τάξεις πλουσίων και φτωχών βρίσκονται σε ισότητα δια νόμου (παρά το ότι, αφού οι πτωχοί είναι πιο πολυάριθμοι η κυβέρνηση γίνεται απ' αυτούς με συνέπεια μια ταξική πολιτική). Η δεύτερη είναι εκείνη που για την απόκτηση δημοσίου αξιώματος απαιτείται ένα census, αλλά χαμηλό, η τρίτη εκείνη στην οποία στα αξιώματα έχουν πρόσβαση όλοι οι πολίτες ανεξαρτήτως census. Η τέταρτη εκείνη στην οποία οι πολίτες μπορούν να προσδοκούν αξιώματα και η πέμπτη εκείνη στην οποία, δεν κυριαρχεί ο νόμος αλλά η μάζα (η Συνέλευση) όπου ακριβώς έχουμε το φαινόμενο της δημαγωγίας.

Το δημοκρατικό πολίτευμα της Αθήνας δημιουργήθηκε βαθμηδόν. Η παράδοση όμως θέλει να συνδέσει ορισμένες θεμελιώδεις στιγμές με τις μεγαλύτερες πολιτικές προσωπικότητες. Αφήνοντας

τον Δράκοντα, ο οποίος ήταν περισσότερο ένας κωδικοποιητής νόμων, παρά ένας δημιουργός συντάγματος, η πρώτη μεγάλη μορφή της αθηναϊκής δημοκρατίας είναι ο Σόλων. Ο Σόλων έγινε άρχων το 594 π.Χ. με αποστολή να αναμορφώσει τους νόμους και να εξαλείψει τις αντιθέσεις ανάμεσα στις συγκρουόμενες τάξεις. Έλαβε έτσι συγκεκριμένα μέτρα, το πιο σημαντικό από τα οποία ήταν η σειςάχθεια, δηλαδή η κατάργηση των βαρών και ουσιαστικά η κατάργηση της δουλοπαροικίας. Ο Σόλων ακύρωσε όλα τα χρέη, (τα οποία δεν είχαν χρηματική μορφή) και μαζί τους τον θεσμό της υποδουλώσεως εξαιτίας χρεών. Οι κύριες πολιτικές αλλαγές τις οποίες εισήγαγε ο Σόλων ήταν η Συνέλευση των 400 που προστέθηκε στην Παλαιά Συνέλευση των Γερόντων, τον Άρειο Πάγο. Η Συνέλευση του Σόλωνος ήταν πρόγονος της Βουλής των 500 που εισήγαγε ο Κλεισθένης στα τέλη του 6ου π.Χ. αιώνα. Δεύτερον, ο Σόλων έδωσε τη δυνατότητα έφεσης στην Ηλιαία, δηλαδή ένα λαϊκό δικαστήριο, η Βουλή στη δικαστική της δυνατότητα. Τρίτον, ο Σόλων έκανε δεκτή στη Συνέλευση τη χαμηλότερη οικονομική τάξη της αθηναϊκής πολιτείας, τους Θήτες, των οποίων η κατάσταση καθοριζόταν πλέον με όρους αγροτικής παραγωγής. Το να προσδώσει πολιτικό χαρακτήρα σε συγκεκριμένες οικονομικές καταστάσεις, τα «τέλη», υπήρξε ένας νεωτερισμός που εισήγαγε ο Σόλων. Η τέταρτη πολιτική μεταρρύθμισή του, ήταν να συνδέσει το δικαίωμα εκλογιμότητας σε πολιτικό αξίωμα με τον πλούτο και να το αποσυνδέσει από την κληρονομικότητα. Δημιούργησε δηλαδή αντί του αριστοκρατικού ένα τιμοκρατικό σύστημα. Οι τέσσερις τάξεις του Σόλωνος ήταν οι «Πεντακοσιομέδιμνοι», οι «Ιππείς», οι «Ζευγίται-Οπλίτες» και οι «Θήτες», δηλαδή η τάξη που αργότερα προμήθευε στο στόλο τους κωπηλάτες.

Το πιο σημαντικό είναι ότι οι μεταρρυθμίσεις του Σόλωνος βοήθησαν στον καθορισμό, αλλά ταυτόχρονα και στην διεύρυνση της σφαίρας δραστηριοτήτων της πόλεως. Αναγνώρισε και αύξησε τη δύναμη του κοινού Αθηναίου θήτη και οπλίτη, ενώ ταυτόχρονα συγκράτησε χωρίς να καταστρέψει τα προνόμια της αριστοκρατίας διαφυλάσσοντας την ελίτ της πόλης.

Στα τέλη του 6ου αιώνα, ο Κλεισθένης εισάγει την κυριαρχία της Βουλής και επιτίθεται στο κληρονομικό σύστημα. Πείθει το λαό ν' αλλάξει τη βάση της πολιτικής οργάνωσης από την οικογένεια και τη φατρία στην τοποθεσία. Τα δημόσια δικαιώματα και καθήκοντα θα έπρεπε να εξαρτώνται από τη συμμετοχή σ' ένα δήμο, ο οποίος κρατούσε το δικό του αρχείο πολιτών και εξέλεγε τους δικούς του αξιωματούχους. Ο πολίτης δεν θα ήταν πια γνωστός μονάχα από το όνομα του πατέρα του, αλλά και από το όνομα του δήμου του. Η ισονομία, δηλαδή η ισότης των δικαιωμάτων, ήταν ένα από τα καυχήματα αυτής της μεταρρύθμισης και δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι το έργο του Κλεισθένη οδήγησε στην όλο και πιο έντονη συμμετοχή των πολιτών στη δημόσια ζωή.

Ο Εφιάλτης το 462 π.Χ. και κατόπιν ο Περικλής, επέβαλλαν μια νέα μεταρρύθμιση, που παρήγαγε μια μετριοπαθή δημοκρατία. Ο Άρειος Πάγος έχασε ισχύ προς όφελος των λαϊκών οργάνων της πόλεως ενώ η πολιτική αυτονομία του κοινωνικού σώματος επιβεβαιώθηκε σε κάθε επίπεδο της πολιτικής διαδικασίας.

Με τη χαλάρωση του παλαιού αποκλειστικού δικαιώματος του πολίτη και την αποδοχή νέων κατηγοριών πολιτών, καθώς και με την αύξηση του εμπορικού πλούτου, που ξεπέρασε εκείνων της αγροτικής ιδιοκτησίας, η κοινωνική διαμάχη στην πόλη και οι ανταγωνισμοί στο «εξωτερικό» επέφεραν την εξασθένηση της κοινής ζωής των πόλεων-δημοκρατιών. Η ανάγκη για καλύτερη οργάνωση, ώστε να αντιμετωπιστεί ο εξωτερικός κίνδυνος άρχισε αυξανόμενη και μαζί με αυτήν ένα αίσθημα εθνικής ενότητας, το οποίο σύντομα θα οδηγούσε στη γνωστή διαμάχη μεταξύ του Δημοσθένους, υποστηρικτού της απόλυτης ανεξαρτησίας της πόλης και του Ισοκράτους, υποστηρικτού ενός είδους εθνικής ενότητας.

Η δημιουργικότητα και η ποικιλία των πόλεων ενέδωσε στις ενοποιητικές δυνάμεις της αυτοκρατορίας, όπως αυτές απεικονίζονται στο πρόσωπο του Μεγάλου Αλεξάνδρου και των επιγόνων του.

Ως αποτέλεσμα των εκστρατειών του Μεγάλου Αλεξάνδρου νέες πόλεις ιδρύθηκαν από την Αίγυπτο και τη Συρία ως τη Βακτριανή και τον Ινδό, με αποτέλεσμα την εξάπλωση σε τεράστια γεωγραφική κλίμακα των τρόπων και των μορφών της κουλτούρας της πόλης. Όμως η ίδια η πόλη έπαψε να είναι αυτόνομο πολιτικό σώμα και κατέστη εξαρτώμενο μέλος ενός ευρύτερου πολιτικοϊδεολογικού συνόλου.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΡΩΜΗ ΣΤΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Στην περίπτωση της Ρώμης έχουμε την ίδια εξέλιξη, αλλά με έναν αμεσότερο και ταχύτερο τρόπο. Η Ρώμη, μια πόλις της οποίας το σύστημα διακυβέρνησης ήταν πιο κοντά στην Σπάρτη παρά στην Αθήνα, μεταμορφώθηκε κατευθείαν σε κράτος, σε αυτοκρατορία, όταν η ισχύς των λεγεώνων της, της επέτρεψε να κατακτήσει τον κόσμο. Οι Ρωμαίοι, κληρονόμοι του ελληνιστικού κόσμου, μεταφύτευσαν την πόλη στις τεχνολογικά υστερούσες περιοχές πέραν των Άλπεων, που κατοικούνταν από αγροτοποιμενικούς κελτικούς και γερμανικούς λαούς. Όμως, οι Ρωμαίοι όντας πιο ευαίσθητοι σε θέματα νόμου και τάξεως, παρά τέχνης και φιλοσοφίας, μετέβαλλαν την πόλη σε μέσο ελέγχου και διακυβέρνησης (ένα στρατιωτικό και γραφειοκρατικό κέντρο), παρά σε έναν αυτοσκοπό. Γι' αυτό οι μεγάλες πόλεις του δυτικού κόσμου προέρχονται από τα ρωμαϊκά φρούρια, προγόνους των μεσαιωνικών πόλεων-κάστρων.

Για να απολαύσει κανείς την αυτοκρατορική *Pax Romana*, θα έπρεπε να αποδεχτεί την κατάσταση του *municipium*, μια κατάσταση ημιανεξαρτησίας και στην πράξη υποτελείας. Το κεντρικό κράτος, δηλαδή η ίδια η Ρώμη και οι εκπρόσωποί της, αποτελούσαν την κύρια πηγή πολιτικού σχεδιασμού. Οι πόλεις μεταβλήθηκαν σε συμβάλλοντες στην κεντρική οικονομία, και βέβαια, στις κοινωνικές ελίτ, οι οποίες αντλούσαν τον πλούτο της τοπικής παραγωγής και του εμπορίου μέσα από ενοίκια και φόρους υποτελείας.

Καθώς η ρωμαϊκή υπηκοότητα επεκτάθηκε σε όλους τους κατοίκους της αυτοκρατορίας, η ιδέα του δημοσίου καθήκοντος έδωσε τη θέση της στην ατομική φιλοδοξία. Τα δημοτικά λειτουργήματα ατρόφησαν και, αν εξαιρέσει κανείς τα φορολογικά καθήκοντα, η πόλις πέρασε στη βυζαντινή εποχή σε έναν παθητικό ρόλο, με την Κωνσταντινούπολη να αντικαθιστά απλώς τη Ρώμη ως το κέντρο, προς το οποίο οι πόλεις πληρώνουν τους φόρους τους. Κατά τη διάρκεια αυτής της ιστορικής περιόδου, το κεντρικό κράτος αύξησε το ρόλο του ως σχεδιαστού δράσεων για τις πόλεις και, θα τολμούσαμε να πούμε, ότι το Βυζάντιο ήταν το πρώτο συγκεντρωτικό κράτος με τη σύγχρονη έννοια του όρου.

Στη Λατινική Ευρώπη η κατάτμηση της δημόσιας διοίκησης και η παραβίαση των συνόρων οδήγησε σε μία διαφορετική κοινωνική οργάνωση. Η ζωή της κοινότητας επικεντρώθηκε στο φρούριο (*burgum*) ή κάστρο (*castellum*). Ο όρος πόλις (*civitas*) προσδόθηκε στην περιοχή του επισκοπικού θρόνου, όπως συνέβη στην Γαλατία των Μεροβιγγίων.

Στην πρώιμη μεσαιωνική κοινωνία, παρατηρούμε την πόλη ως ένα στρατόπεδο, που ζει από την ενδοχώρα του, την ύπαιθρο που προσφέρει τα απαραίτητα για την επιβίωση της πόλης. Οι κοινότητες αναδομήθηκαν σε λειτουργικά κτήματα, κάθε ένα από τα οποία είχαν επίσημες υποχρεώσεις, δικαιοδοσίες και ασυλίες. Η πόλη γινόταν νοητή ως ένας φεουδαρχικός οικισμός και οι διακρίσεις ανάμεσα σε πόλη και σε χώρα συσκοτίστηκαν όταν κοσμικοί και εκκλησιαστικοί άρχοντες κυβερνούσαν τις περιφερειακές κομητείες, ως υπήκοοι ανίσχυρων αυτοκρατόρων ή βαρβάρων βασιλέων. Το κοινωνικό ήθος και η οργάνωση επέβαλλαν την υποταγή στο κοινό καλό της επίγειας επιβίωσης και της ουράνιας ανταμοιβής. Η πραγματική πόλη κατέστη ένα ιδεώδες, εκτός του κόσμου τούτου, η *civitas Dei*.

Οι επιθέσεις των «βαρβάρων» εξασθένησαν τον αστικό βίο στο μεγαλύτερο μέρος της βόρειας και δυτικής Ευρώπης. Μονάχα μετά από την παύση των επιθέσεων από τους Μαγυάρους, τους Βίκινγκς και τους Σαρακηνούς, άρχισαν και πάλι να αναπτύσσονται αστικές κοινότητες. Αυτή η ανάπτυξη, μετά τον 10 αιώνα δεν περιορίστηκε σε κάποιο μέρος της Ευρώπης. Οι πρωτοβουλίες των μοναστικών ταγμάτων, των αρχόντων και των εμπόρων καλλιέργησαν μια νέα εποχή χειροτεχνίας, χρηματικής οικονομίας, ανάπτυξης των αγροτικών πληθυσμών, καθώς και την ίδρυση νέων κωμοπόλεων, σε αντίθεση με τις παλαιές ρωμαϊκές πόλεις που είχαν επιβιώσει. Σε αυτή την ανάπτυξη το εμπόριο έπαιξε σημαντικό ρόλο. Οι ανάγκες και οι προσδοκίες των εμπόρων έφεραν, σιγά σιγά, μια νέα πιο ζωντανή αστική ζωή.

Αυτή η νέα πραγματικότητα, μαζί με τη σχετική στρατιωτική αυτονομία, την οποία μπορούσαν να εξαγοράσουν τα χρήματα, είχε ως αποτέλεσμα τη χαλάρωση των φεουδαρχικών υποχρεώσεων και τη δημιουργία μιας νέας κοινωνίας με την πόλη και την αγορά ν' αναζητούν αυτοδιοίκηση και οικονομικά κέρδη. Σε ολόκληρη τη Δυτική Ευρώπη, οι πόλεις απέκτησαν πολλά είδη δημοτικών θεσμών, τα οποία συγκεντρώνονταν μεταξύ τους αδρά υπό το όνομα «κοινότης» (commune). Όπου η μοναρχική εξουσία ήταν ισχυρή, θα έπρεπε να αρκεστούν στην κατάσταση του *municipium*. Αλλού όμως, δημιουργήθηκαν πόλεις-κράτη.

Η μόνιμη μεσαιωνική σύγκρουση ανάμεσα στους υποστηρικτές του Πάπα και του Αυτοκράτορα (Γουέλφοι και Γιβελλίνοι) δημιούργησε την ευκαιρία συμμαχιών μεταξύ της τοπικής αριστοκρατίας για την εγκατάσταση κοινοτικής αυτοδιοίκησης στις μεγαλύτερες πόλεις της Λομβαρδίας, της Τοσκάνης και της Λιγουρίας. Αυτές προστεθήκαν στα ήδη σημαντικά παραδείγματα των ναυτικών δημοκρατιών της Βενετίας, Γένοβας, Πίζας και Αμάλφι. Πριν την πρώτη χιλιετία, οι επαφές ανάμεσα στις πλούσιες βυζαντινές και ισλαμικές περιοχές της Ανατολής είχαν τροφοδοτήσει την εμπορική ισχύ της Βενετίας, η οποία ήλεγχε την επικερδή οδό προς τους αγίους τόπους, την εποχή των Σταυροφοριών. Στη Γερμανία τα δημοτικά συμβούλια ήταν συχνά ισχυρότερα από την αριστοκρατία. Ήταν η στιγμή για μια νέα Αμφικτυονία: τις Χανσεατικές πόλεις. Η πόλη Φράϊμπουργκ απέκτησε την υποδειγματική Χάρτα ελευθεριών της το 1120. Το κίνημα εξαπλώθηκε στην Λυβέκη και αργότερα σ' όλο το δίκτυο πόλεων της Χάνσα στην Βαλτική και τη Βόρειο Θάλασσα. Τον 13ο αιώνα οι «μεγάλες πόλεις» της Μπρυζ, Γάνδης και Υπρ, πιστωτές των κομητών της Φλάνδρας κυβερνούσαν στην πράξη ολόκληρη την επαρχία. Στη Γαλλία εξεγέρσεις εναντίον του κλήρου και της αριστοκρατίας δημιούργησαν ελεύθερες κοινότητες. Νέες πόλεις που ιδρύθηκαν στις γαίες κοσμικών και κληρικών αρχόντων προσέφεραν γη και ελευθερία σε όσους ήθελαν να εγκατασταθούν για περισσότερο από «ένα χρόνο και μία ημέρα». Το ίδιο συνέβη και στη Γαλλία των *Villes Neuves*, Νέων Πόλεων, που παραχώρησαν δικαιώματα σε κολίγους.

Μεταξύ του 14ου και του 16ου αιώνα, το αστικό κίνημα υπεχώρησε, καθώς η Ευρώπη εισήλθε σε μία νέα περίοδο πολιτικής αναρχίας και οικονομικής παρακμής. Η πανώλη, οι φανατικές σταυροφορίες κατά των αιρετικών και οι τουρκική επικράτηση στις ασιατικές οδούς χειροτέρευσαν τις συνθήκες στις πόλεις. Οι χειροτέχνες και οι εργάτες προκαλούσαν τώρα την εξουσία των πλουσίων αστών και των αριστοκρατών, καθώς η παρατεταμένη κοινωνική διαμάχη οδήγησε σε φαινόμενα «λαϊκής» δεσποτείας και στην οικονομική καταστροφή. Η Ευρώπη έγινε εσωστρεφής, και με εξαίρεση τα μεγάλα κέντρα, η δραστηριότητα της αγοράς υπεχώρησε: οι πόλεις παρέδωσαν τις ελευθερίες και τον πληθυσμό τους.

Η αναγέννηση έφερε μαζί με την πολιτισμική άνθηση ένα πλέγμα ελευθερίας και ατομικότητας, που θα οδηγούσε στην απομίμηση της κλασικής Ελλάδος, ακόμα και στο πεδίο των πολιτικών ιδεών. Έτσι δημιουργήθηκαν οι διάσημες κοινότητες (commune) της ιταλικής αναγέννησης. Αυτό το πνεύμα

των καιρών έθεσε τη διανοητική βάση για τη μεγάλη εποχή γεωγραφικής και επιστημονικής ανακάλυψης που απεικονίζεται στις νέες τεχνολογίες της πυρίτιδας, της μεταλλωρυχείας, της τυπογραφίας και της ναυσιπλοΐας. Αυτός ο τεχνολογικός θρίαμβος επέτρεψε στην κεντρική εξουσία την αύξηση της δυνατότητός της να ελέγχει από μακριά και έτσι το εκκρεμές της ιστορίας κινήθηκε και πάλι προς την κατεύθυνση του κράτους, αυτή τη φορά του απολυταρχικού έθνους-κράτους.

Αυτό το ισχυρά συγκεντρωτικό κράτος παρέσχε ένα πλαίσιο, μέσα στο οποίο οι ατομικές ενέργειες μπορούσαν να διοχετευθούν σε ένα κοινό σκοπό, προστατεύοντας τις αγορές από το φόβο ενός ασταθούς πολιτικού και κοινωνικού περιβάλλοντος. Καθώς το έθνος απογύμνωσε τις πόλεις από τις τελευταίες διεκδικήσεις πολιτικής και οικονομικής ανεξαρτησίας (οι οποίες συμβολίζονταν στα τείχη και τους δασμούς τους), δημιούργησε μεγαλύτερα συστήματα αλληλεξάρτησης, όπου μπορούσε να λειτουργήσει η εδαφική διαίρεση της εργασίας. Παρότι νέες μερκαντιλιστικές πολιτικές έκτισαν εθνικό πλούτο, οι ίδιες δεν ωφέλησαν την ανάπτυξη των πόλεων. Όλο και πιο συχνά ο πλούτος των εθνών σπαταλήθηκε στους πολέμους. Την ίδια στιγμή, η λαμπρότητα της αυλικής ζωής και η δόξα του μπαρόκ των παλατιών και των εκκλησιών πληρώθηκαν από την εμπορική δραστηριότητα και τον κόπο των χωρικών και χειροτεχνών. Μόνο σε αποικιακές περιοχές, ιδιαίτερα στην Αμερική, είδαμε τη δημιουργία νέων πόλεων και είναι σημαντικό το ότι οι πρωτεύουσες και τα λιμάνια των αποικιοκρατικών εθνών έζησαν τη μεγαλύτερη ανάπτυξή τους εκείνα τα χρόνια.

Ο όλο και πιο σημαντικός ρόλος της εμπορικής τάξεως στην ευημερία του έθνους οδήγησε αυτόνομη στην αναζήτηση πολιτικής έκφρασης, αλλά και ταυτόχρονα στη χειραφέτηση του σχεδιασμού και της εφαρμογής της εμπορικής πολιτικής. Κατά τον 18ο αιώνα, η κατάσταση αυτή οδήγησε σε κοινωνικές συγκρούσεις και σε γενική δυσφορία κατά του απολυταρχισμού. Στη Βορειοδυτική Ευρώπη, όπου τα φιλελεύθερα κινήματα ήσαν ισχυρά, οι πληθυσμοί των πόλεων και οι αστικές ελίτ τους έπαιζαν έναν κρίσιμο ρόλο σε πλήρη δυσαναλογία με τους αριθμούς τους. Στη Γερμανία, οι αστοί ήσαν πιο συμβιβασμένοι με τα υπάρχοντα καθεστώτα, ενώ αλλού, όπως στη Βόρειο Ιταλία υιοθέτησαν ένα σχεδόν τελείως παθητικό ρόλο. Η Γαλλική Επανάσταση κατήργησε το παλαιό καθεστώς, αλλά την ίδια στιγμή επιβεβαίωσε την κυριαρχία του έθνους, οδηγώντας έτσι στο έθνος-κράτος και στην πανίσχυρη κεντρική εξουσία.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΩΣ ΤΟ 1970

Στις αρχές του 19ου αιώνα η τεχνολογική πρόοδος και οι νέες τεχνικές μεταποίησης ενθάρρυναν τη συγκέντρωση της παραγωγικής δραστηριότητας κοντά στις πηγές της μηχανολογικής ισχύος – του νερού και του άνθρακα. Μια αντίστοιχη μετακίνηση πληθυσμών επιταχύνθηκε με την τελειοποίηση της ατμομηχανής. Από την πλευρά της οικονομίας ο εντοπισμός των διαφοροποιημένων αλλά λειτουργικά απαραίτητων εργατικών διαδικασιών κοντά στις πηγές των πρώτων υλών ήταν το αίτιο της βιομηχανικής αστικοποίησης. Τυπικό παράδειγμα μιας βιομηχανικής αστικής κοινωνίας αποτελεί η Μεγάλη Βρετανία. Μια ασυνήθιστη συρροή εμπορικών, γεωγραφικών και τεχνολογικών παραγόντων, οδήγησε στη χώρα αυτή σε θεμελιώδεις αλλαγές σε τόσο στρατηγικές δραστηριότητες, όπως η υφαντουργία, οι μεταφορές και η σιδηρουργία. Η διαφοροποίηση έφθασε σε τέτοιο σημείο, ώστε οι περιοχές του βαμβακιού, του ερίου και του σιδήρου να εξειδικεύονται και να αυξάνουν την παραγωγή τους με δικούς τους ξεχωριστούς κύκλους τεχνικής και οργανωτικής προσαρμογής. Κατά τα μέσα του 19ου αιώνα, παρόμοια βιομηχανοποίηση γίνεται αισθητή στην Γαλλία, τις Κάτω Χώρες και τις Βορειοανατολικές Ηνωμένες Πολιτείες.

Στο σημείο αυτό, είναι χρήσιμο να κοιτάξουμε από κοντά τις εξελίξεις στο Ηνωμένο Βασίλειο. Καταρχήν, είναι σημαντικό να εξετάσουμε τον όρο self-government. Ο αγγλικός όρος self-government (αυτοδιοίκηση) έχει ανακριβές νόημα στην ίδια την Αγγλία όπου χρησιμοποιείται ως αντίστοιχο του communal autonomy (κοινοτική αυτονομία). Η αυτοδιοίκηση (self-government) στην Αγγλία ήταν η οργανωτική φόρμουλα των σχέσεων ανάμεσα στην κεντρική κυβέρνηση και στις τοπικές εξουσίες. Εφαρμογή αυτού που ονομάζουμε local self-government γίνεται μέσω ενός δικτύου τοπικών οντοτήτων που εξασκούν τις λειτουργίες τους με έναν μεγάλο βαθμό ανεξαρτησίας από την κεντρική κυβέρνηση. Οι αρμοδιότητες που ασκούνται έφτασαν να έχουν μεγάλο πλάτος αφού η κεντρική εξουσία κρατούσε στην Αγγλία ορισμένες ιδιαίτερες, αρμοδιότητες όπως οι διπλωματικές σχέσεις, οι αποικίες, το νόμισμα, η άμυνα το νηολόγιο και ορισμένοι έμμεσοι φόροι δίνοντας όλα τα υπόλοιπα στα όργανα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (αστυνόμευση, εκπαίδευση, υγεία, εμπόριο, γεωργία).

Βεβαίως στο πρακτικό επίπεδο το κεντρικό κράτος μέσω μιας περιφερειακής κρατικής διοίκησης που εκφράζεται μέσω νομικών προσώπων όπως τα corporations ασκεί σε τοπικό επίπεδο κεντρική δράση και σε τομείς αποκλειστικότητας τοπικής. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Αγγλία μόλις τον 19ο αιώνα αναπτύχθηκε κάποια σοβαρή σχέση ανάμεσα στην κεντρική εξουσία και τα counties, τα boroughs και τα parishes. Μέχρι πριν από την μεγάλη μεταρρύθμιση του 19ου αιώνα τα boroughs και τα parishes αυτοκυβερνώνται με λειτουργούς που εκλέγονται από συνελεύσεις πολιτών που αποτελούνται από όλους τους αρχηγούς οικογενειών ή μόνο από την ελίτ των μειζόνων εισφερόντων (contributors). Το σύστημα αυτό βεβαίως παρουσίαζε σοβαρές ελλείψεις όπως η απόλυτη έλλειψη ομοιομορφίας και συντονισμού ανάμεσα στις ενότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης, την ποικιλία των τρόπων φορολόγησης και την δυσκολία εξεύρεσης πολιτών για τις διοικητικές υπηρεσίες που ήταν τελείως άμισθες.

Αυτές οι ελλείψεις έγιναν πραγματικά αίτια κρίσεως όταν με την βιομηχανική επανάσταση τα τεχνικά και κοινωνικά προβλήματα αποκτούν μια διάσταση που ξεπερνά τις περιορισμένες δυνατότητες των μικρών κοινοτήτων. Η κρίση αυτή εκφράζεται στο αγγλικό τοπικοαυτοδιοικητικό σύστημα προς δύο κατευθύνσεις από τη μια εκδηλώνεται η τάση των μικρών ενοτήτων να αναλαμβάνουν από κοινού υπηρεσίες ενώ από την άλλη αναδεικνύονται νέοι τύποι οργάνωσης όπως οι οργανισμοί για τους δρόμους (turn pikes, trusts) που γεννιούνται λόγω της ανάπτυξης της κυκλοφορίας και οι οργανισμοί βελτίωσης (improvement commissions) που απευθύνονται σε τομείς όπως ο φωτισμός η ασφάλτος κλπ.

Η πιο σημαντική μεταρρύθμιση, σημαντική γιατί αντιμετωπίζει για πρώτη φορά με διαφορετικό τρόπο τις σχέσεις ανάμεσα στην κεντρική και την τοπική αυτοδιοίκηση είναι αυτή που εισάγεται το 1834 με το "Poor Law Amendment Act". Το πρόβλημα της assistance είχε γίνει όλο και μεγαλύτερο εξαιτίας της έλλειψης μέσων και της πλήρους σύγχυσης που γεννούσε η οργανωτική διαφορά ανάμεσα στα parishes. Μια επιτροπή που δημιουργήθηκε από την κεντρική κυβέρνηση το 1832 μελέτησε την κατάσταση σε 300 parishes (ενορίες) διαπιστώνοντας την πλήρη σύγχυση. Με βάση τις παρατηρήσεις θεσμοθετήθηκε επιτροπή στο Λονδίνο που παρακολουθούσε τις υπηρεσίες προς τους πτωχούς που παρείχαν οι ενορίες. Είναι σημαντικό γιατί αναπαριστά την πρώτη περίπτωση επίσημης επέμβασης της κεντρικής εξουσίας σε τοπικές υπηρεσίες και εισάγει ένα είδος ad hoc κεντρικής εξουσίας, δηλαδή σε ένα συγκεκριμένο και περιορισμένο τομέα. Το ίδιο μοντέλο χρησιμοποιήθηκε για μια σειρά από παρεμβάσεις όπως το Municipal Corporations Act, 1835, Public Health Act 1848.

Όταν, κατόπιν, η πρώτη φιλελεύθερη κυβέρνηση του Gladstone επιβάλλει στα parishes να παρέχουν στους πολίτες εκπαίδευση υποχρεωτική (1876) και δωρεάν (1891) προκύπτει ξεκάθαρα η ανάγκη μιας τοπικής ενότητας πιο κατάλληλης όσον αφορά τα μέσα που θα μπορεί να διασφαλίσει ικανοποιητικά standards ομοιομορφίας. Η ενότητα αυτή ήταν η Κομητεία (county), η οποία μέχρι

εκείνο το σημείο ασχολείτο μόνο με τις οδούς της Κομητείας, την διεύθυνση της Αστυνομίας (από το 1850) και την έκδοση αδειών, για να γίνει τον 20ο αιώνα η πιο σημαντική τοπική δομή. Η νέα συστηματοποίηση καθορίζεται στο local government act του 1888 και μπορεί να θεωρηθεί ως η βάση του σύγχρονου συστήματος τοπικής αυτοδιοίκησης. Αυτή η δομή μπορεί να θεωρηθεί σε γενικές γραμμές ότι ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα της αγγλικής αυτοδιοίκησης μέχρι το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Μετά από αυτόν αναδεικνύονται νέα προβλήματα ή μεγεθύνονται παλαιά που υπογραμμίζουν την αναγκαιότητα τομών στην αναμόρφωση του συστήματος τοπικής αυτοδιοίκησης.

Μέχρι τον 2ο Παγκόσμιο πόλεμο η κατάσταση παραμένει όπως την περιγράψαμε μέχρι τώρα. Κατόπιν, πράγματι, αναδύονται νέα προβλήματα που υπογραμμίζουν την ανάγκη μιας αναμόρφωσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Πέραν της αποφασιστικής παρεμβάσεως του κράτους στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης και των νέων λειτουργιών που προστέθηκαν στη δημόσια διοίκηση εξαιτίας της τεχνολογικής εξέλιξης, αξίζει να αναφερθούν δύο στοιχεία που ανοίγουν και κλείνουν την περίοδο από το 1945 έως το 1972, χρόνια της μεγάλης τοπικοαυτοδιοικητικής μεταρρύθμισης στην Αγγλία.

Από τη μία η ειδική διοικητική οργάνωση που προέκυψε από την εμπόλεμη περίοδο, με αποτέλεσμα οι αναγκαίες αλλαγές και προσαρμογές που έγιναν τότε να αποδειχθούν χρήσιμες για την περίοδο ειρήνης και από την άλλη οι συνέπειες στο τοπικό επίπεδο από τη συνεχή περίοδο υψηλού πληθωρισμού της δεκαετίας του '70.

Σε ένα σύστημα, όπως αυτό που εξετάζουμε, που η τοπικοαυτοδιοικητική αυτονομία βασίζεται στο φόρο της ακίνητης περιουσίας, η συνεχής αύξηση της αξίας της τελευταίας, λόγω του πληθωρισμού, έφερε την αύξηση της φορολόγησης σε τέτοια επίπεδα, ώστε να δημιουργηθεί σοβαρή πίεση στον πληθυσμό, παρά τα μέτρα προσαρμογής που ελήφθησαν, με αποτέλεσμα να ανοίξει νέα συζήτηση για την αναμόρφωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Μία συζήτηση, που διήρκεσε δεκαετίες, αφού η Επιτροπή για την αναμόρφωση των ορίων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης συγκροτήθηκε το 1945 για να καταλήξει στο νόμο του 1972.

Οι βασικές κατευθυντήριες γραμμές, στις οποίες κινήθηκε ο διάλογος για την Αυτοδιοίκηση είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες γιατί αφορούν σε όλη την ευρωπαϊκή πραγματικότητα. Πρώτο ζήτημα ήταν η διαπίστωση της Επιτροπής ορίων, στην οποία αναφερθήκαμε, ότι κάθε συζήτηση για εδαφικά όρια, θα πρέπει να συνδέεται απαραίτητα με τις αρμοδιότητες και τις λειτουργίες που ανατίθενται στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Μια δεύτερη κατευθυντήριος γραμμή διαπιστώνει την ανάγκη μιας σύνδεσης, ανάμεσα στην αναμόρφωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ένα ενδιάμεσο επίπεδο. Ένα ενδιάμεσο επίπεδο διαχείρισης που προέκυψε ως αναγκαίο από την αύξηση των ποσοτήτων των παρεχόμενων υπηρεσιών προς το κοινωνικό σύνολο και τις νέες τεχνολογίες.

Οι ίδιες αυτές οι τεχνολογίες, οι ίδιες υπηρεσίες υπαγορεύουν την ανάγκη ενδιάμεσων δομών, όπως οι περιφέρειες, για τη διαχείρισή τους. Δομές που έλειπαν στην Αγγλία και ως ένα βαθμό και στην ηπειρωτική Ευρώπη.

Ενώ πράγματι στα ομοσπονδιακά συστήματα είχαμε την ενίσχυση περιφερειακών δομών και σε διοικήσεις όπως η γαλλική, την ανάθεση αρμοδιοτήτων στους νομάρχες (prefets) ή σε κρατικές δομές αναλόγου επιπέδου, στην Αγγλία η έλλειψη τέτοιων δομών οδήγησε στην ανάγκη αναδιοργάνωσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Τρίτο στοιχείο του διαλόγου η χρηματοδότηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από την Κεντρική Εξουσία με ταυτόχρονη μείωση των τοπικών φόρων στην ιδιοκτησία. Με άλλα λόγια, η αύξηση των

αρμοδιοτήτων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ακολουθείται κατά κάποιον τρόπο από μια τάση μεταφοράς της φορολογίας στην κεντρική εξουσία.

ΑΠΟ ΤΟ 1970 ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η μεταρρύθμιση του 1972 που εγκατέστησε δύο επίπεδα Τοπικής Αυτοδιοίκησης την Κομητεία (47) με αρμοδιότητες κυρίως στις υπηρεσίες, δηλαδή εκπαίδευση, υγεία, αστυνομία, διαχείριση κυκλοφορίας, δημόσιες μεταφορές και την περιοχή (district) (333) με αρμοδιότητες κυρίως στην πολεοδομία και τη διαχείριση της ακίνητης περιουσίας, αλλά και την αστική καθαριότητα, την άθληση και τον ελεύθερο χρόνο -προέβλεπε και τη μητροπολιτική δομή για τις περιοχές μεγάλης αστικής συγκέντρωσης, έξι τον αριθμό, και ένα ειδικό θεσμικό σύστημα για το Λονδίνο.

Η μακρά εξέλιξη του αγγλικού αυτοδιοικητικού συστήματος, απεικονίζει με τον καλύτερο τρόπο, αφού διήλθε από όλα τα πεδία της κοινωνικής εξέλιξης στην Ευρώπη, την ουσία της αποκέντρωσης, η οποία περιλαμβάνει διοικητική αυτονομία όπως αυτή εκφράζεται με την απευθείας εκλογή τοπικών αρχόντων, μικρών δηλαδή τοπικών κοινοβουλίων. Η συμμετοχή των πολιτών στη διοίκηση και τα όργανά της στην περιφέρεια εκφράζει τη γενική βρετανική αρχή no taxation without representation, η οποία καθορίζει ότι οι απαιτήσεις της δημόσιας διοίκησης επί της περιουσίας του πολίτη δεν μπορεί να διαχωρίζονται από τη συμμετοχή του τελευταίου στην άσκηση της εξουσίας. Ενοείται πάντοτε, ότι οι Δήμοι, οι Κομητείες, οι περιοχές, στις οποίες διαρθρώνεται το αγγλικό τοπικοαυτοδιοικητικό σύστημα δεν αποτελούν τοπικές οντότητες ξεχωριστές από το κράτος, αλλά αυτοδιοικητικές διαρθρώσεις του ίδιου του κράτους.

Το τελευταίο αυτό στοιχείο αποτελεί ένα σημαντικό σημείο σύγχυσης στην ηπειρωτική Ευρώπη όταν στις αρχές του 19ου αιώνα κυριαρχούσε ένα δυαδικό σύστημα συνύπαρξης και αντιπαράθεσης ανάμεσα στις τοπικές εδαφικές οντότητες και σε κρατικά τοπικά όργανα με λειτουργία ελέγχου και συντονισμού. Οι απαιτήσεις της δημοκρατίας, της συμμετοχής και της αποκέντρωσης, τις οποίες εκφράζει η Αυτοδιοίκηση βρέθηκαν σε άμεση αναφορά με τις τοπικές εδαφικές οντότητες, σε τέτοιο σημείο ώστε να χάνεται τελείως ο χαρακτήρας μιας Αυτοδιοίκησης ως εσωτερικής οργανωτικής δομής της κρατικής μηχανής. Έφτασε, άλλωστε η Αυτοδιοίκηση να συνταυτίζεται σημαντικά (semantically) και με μία πολιτική αυτονομία μιας περιοχής ή ενός πληθυσμού που θα μπορούσε να βρεθεί και σε αντίθεση, μέχρι ενός σημείου, με την κρατική μηχανή. Άλλες, λοιπόν φορές εκφράζει τη διοικητική αποκέντρωση και άλλες ο όρος Αυτοδιοίκηση μπορεί να ταυτιστεί με την αυτονομία.

Υπό νομική οπτική γωνία η Αυτοδιοίκηση είναι μια οργανωτική μορφή, υπό την έννοια ότι εκφράζει τον τρόπο με τον οποίο ρυθμίζονται οι οργανωτικές σχέσεις ανάμεσα σε νομικά πρόσωπα.

Πέραν του νομικού ορισμού Αυτοδιοίκηση (Self-Government) σημαίνει τοπικά όργανα ενταγμένα στην κρατική διοίκηση που χαρακτηρίζονται από νομική προσωπικότητα και αυτονομία διαχείρισης, χωρίς να συνδέονται ιεραρχικά με τον κεντρικό μηχανισμό και που κυβερνώνται από λειτουργούς εκλεγμένους από την αυτοδιοικητική κοινότητα.

Είναι ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε ότι στην Αγγλία η ισχύς της τοπικής αυτοκυβέρνησης έφθινε συγχρόνως με την υποχώρηση του φιλελεύθερου κράτους (liberal state). Όπως είναι γνωστό το τελευταίο ανελάμβανε μόνο τις λειτουργίες που απαραίτητως χρειάζεται να ανήκουν στην κεντρική εξουσία (άμυνα, εξωτερική πολιτική, ανώτατη δικαστική εξουσία, κ.λπ.), ενώ τα υπόλοιπα αποδίδονται σε τοπικά όργανα ή θεσμούς.

Έτσι η Τοπική Αυτοδιοίκηση ανελάμβανε το μεγαλύτερο μέρος (έστω και ποσοτικά), των διοικητικών δραστηριοτήτων. Και αυτό συνέβαινε είτε στο αγγλοσαξωνικό αυτοδιοικητικό σύστημα, είτε

στο δυαδικό (binary) σύστημα της ηπειρωτικής Ευρώπης. Όσο το Κράτος ανελάμβανε όλο και περισσότερες αρμοδιότητες σε σχέση με τις μεγάλες μεταρρυθμίσεις που έφερε η τεχνολογία, το ίδιο το κράτος υποκατέστησε την Τοπική Αυτοδιοίκηση μέσω τοπικών κυβερνητικών οργάνων ιεραρχικά συνδεδεμένων με την κεντρική εξουσία.

Η κατάσταση αυτή εξελίχθηκε όμως τελικά με το να λάβουν αυτά τα τοπικά κρατικά όργανα, όλο και περισσότερο, τη μορφή των αυτόνομων τοπικών θεσμών. Εκφράζοντας λιγότερο κρατικά συμφέροντα και περισσότερο τοπικούς στόχους. Έτσι ο όρος Self-Government έλαβε και στις αγγλοσαξωνικές χώρες τη διπλή έννοια της τοπικής αυτονομίας και της κρατικής αποκέντρωσης.

Το αντίστροφο συνέβη στις χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης, όπου η κεντρική μηχανή τείνει να εμπιστεύεται όλο και περισσότερο κρατικές υπηρεσίες σε τοπικοαυτοδιοικητικούς θεσμούς. Έτσι δημιουργούνται μορφές αυτοκυβέρνησης, αφού αυτοί οι τοπικοί θεσμοί με δική τους άμεσα εκλεγόμενη διοίκηση αναλαμβάνουν κρατικές αρμοδιότητες και εξουσίες.

Η αγγλοσαξωνική, επομένως, και η ηπειρωτική ευρωπαϊκή εμπειρία κατευθύνονται προς την ίδια εξέλιξη, συγκλίνουν παίρνοντας η μία στοιχεία της άλλης.

Στις μέρες μας παρακολουθούμε μετά την μεταπολεμική ενίσχυση της κεντρικής εξουσίας την όλο και μεγαλύτερη επάνοδο του Φιλελεύθερου κράτους. Η ιδιωτική πρωτοβουλία, η ανάπτυξη της οικονομίας, οι νέες τεχνολογίες επανέφεραν στην επικαιρότητα το φιλελεύθερο κράτος, ακόμα και όταν οι πολιτικοί που το διαμορφώνουν δεν το ονομάζουν έτσι. Η εργασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης, από τη Συνθήκη της Ρώμης και μετά, οδήγησε αργά αλλά σταθερά και βεβαίως γρηγορότερα τα τελευταία χρόνια, παρά τις αντιδράσεις, στην όλο και μεγαλύτερη χαλάρωση της κρατικής εξουσίας προς όφελος τόσο των "Βρυξελλών", δηλαδή της κεντρικής ευρωπαϊκής τεχνοκρατικής διοίκησης, όσον όμως και των περιφερειακών τοπικοαυτοδιοικητικών δομών.

Παρατηρείται δηλαδή όλο και αυξανόμενος ρόλος των πόλεων, όλο και αυξανόμενος ρόλος των περιφερειών, οι οποίες χάρις στην ουσιαστική κατάργηση των συνόρων, νομική και ψυχολογική, συνεργάζονται πέραν από κρατικά όρια με βάση τις παμπάλαιες πολιτισμικές και γεωγραφικές συγγένειες, όπως περίπου συνέβαινε στις εποχές της αυτοκρατορίας.

Βεβαίως κάτι τέτοιο γίνεται όλο και περισσότερο εφικτό μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου όπου παρατηρούμε σε εξαιρετικά μεγάλο βαθμό να λειτουργούν αυτές οι αρχές σε σχέση με τα πρώην δορυφορικά ανατολικά κράτη.

Το δυαδικό σύστημα κυριάρχησε στη Δυτική Ευρώπη με την αντιπαράθεση διαρθρωτικών περιφερικών στοιχείων του κράτους (νομάρχης) και περιφερειακά διοικητικά γραφεία: επιθεωρήσεις, indents κ.λπ. και της τοπικής διοίκησης, η οποία ουσιαστικά υπόκειται στις ανωτέρω δομές.

Στη Γαλλία το σύστημα Τοπικής Αυτοδιοίκησης προήλθε κυρίως από τη Γαλλική Επανάσταση και τη Ναπολεόντειο Εποχή, όταν η βασική οργάνωση ήταν ένα εξαιρετικά συγκεντρωτικό κράτος, στο οποίο οι κοινότητες αποτελούσαν τοπικές μονάδες της κεντρικής εξουσίας. Ιστορικά, αυτό το γαλλικό σχήμα είχε μεγάλη επιρροή στην Ευρώπη, την Αφρική και την Ασία. Το γαλλικό σύστημα είχε δύο επίπεδα διοίκησης. Σε κάθε μία από τις κοινότητες (που περιλαμβάνουν δημοτικές μονάδες όλων των μεγεθών, από τα μικρά χωριά ως τις μεγάλες πόλεις), υπήρχε ένα εκλεγμένο συμβούλιο και ένας Δήμαρχος, ο οποίος ορίζονταν από τους συμβούλους και ήταν και ο ίδιος σύμβουλος. Σε κάθε ένα από τα περιφερειακά διαμερίσματα-νομούς, υπήρχε ένας Νομάρχης (préfet), τον οποίο όριζε η κεντρική κυβέρνηση, στην οποία ήταν υπόλογος, καθώς και ένα εκλεγμένο νομαρχιακό συμβούλιο.

Ο διαχωρισμός των εξουσιών εφαρμόστηκε και στα δύο επίπεδα, με αποτέλεσμα ο Δήμαρχος και ο Νομάρχης να είναι εκτελεστικοί αξιωματούχοι, ενώ τα συμβούλια ήσαν νομοθετικά. Ο Νομάρχης ήταν ο επιβλέπων αξιωματούχος, ο οποίος είχε την δικαιοδοσία όλων των εθνικών Υπουργείων, ακόμη και εκείνων που είχαν τους δικούς τους υπαλλήλους επί τόπου. Όταν ο Δήμαρχος εκτελούσε τα

καθήκοντά του ως Αξιωματούχος του Κράτους, ο Νομάρχης ήταν ιεραρχικά ανώτερός του και μπορούσε να τροποποιήσει ή να καταργήσει τις αποφάσεις του.

Κατ' ουσίαν το σύστημα παρέμεινε έτσι μέχρι τη δεκαετία του 1970, ενώ στοιχεία του παραμένουν ακόμη και σήμερα, π.χ. στην Ιταλία ο παλιός *prefetto* συνεχίζει να είναι πανίσχυρος παρά την εξέλιξη των τοπικών και περιφερειακών δομών που αποκτούν μεγάλη αυτονομία με τον Πρόεδρο της Περιφέρειας να εκλέγεται απευθείας, όπως στη Γαλλία και τη Γερμανία. Το ίδιο συμβαίνει και στην Ελλάδα με τον κρατικά διορισμένο Περιφερειάρχη που προΐσταται και των δύο βαθμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Το γαλλικό σύστημα άλλαξε ριζικά το 1982. Πολιτικές αποκέντρωσης μετέφεραν τις διοικητικές και οικονομικές εξουσίες από τους διορισμένους Νομάρχες στους Προέδρους των τοπικά εκλεγμένων περιφερειακών συμβουλίων. Ενώ τα περιφερειακά συμβούλια παραμένουν ως νομοθετικά σώματα, οι Πρόεδροί τους αποτελούν τώρα τους ανώτατους αξιωματούχους της περιφέρειας, έχοντας την ευθύνη, μεταξύ άλλων, του προϋπολογισμού και της παροχής υπηρεσιών. Οι Νομάρχες άλλαξαν όνομα και έγιναν Επίτροποι της δημοκρατίας, λειτουργώντας πλέον ως εκπρόσωποι της κεντρικής κυβέρνησης. Οι Δήμαρχοι, οι οποίοι είναι ταυτόχρονα εκπρόσωποι της τοπικής κοινότητας και αξιωματούχοι της κεντρικής εξουσίας, καθώς και τα δημοτικά συμβούλια παραμένουν στη διακυβέρνηση των τοπικών κοινοτήτων.

Η Γερμανία, η οποία είναι η πλέον αποκεντρωμένη μεγάλη ευρωπαϊκή χώρα, διαθέτει ένα ακόμη πιο πολύπλοκο σύστημα. Η πρώτη μονάδα τοπικής εξουσίας είναι η κοινότητα (*Gemeinde*). Άνωθεν της κοινότητας είναι ο κύκλος (*Kreis*), που αντιστοιχεί στην επαρχία. Υπάρχουν περίπου 400 επαρχίες. Περίπου 120 πόλεις με περισσότερους από 50.000 κατοίκους, είναι εν τούτοις ανεξάρτητες από τους κύκλους (*Kreisfreie Städte*). Οι τρεις μεγάλες πόλεις Βρέμη, Αμβούργο και Βερολίνο θεωρούνται ταυτόχρονα δήμοι και περιφέρειες. Διαιρούνται σε διαμερίσματα με χωριστά δημοτικά συμβούλια. Το νομικό καθεστώς των κοινοτήτων βασίζεται στους τοπικοαυτοδιοικητικούς νόμους των τοπικών κρατών (*Länder*), καθώς και στις συνταγματικές διατάξεις του κράτους.

Το ομοσπονδιακό σύνταγμα εγγυάται το δικαίωμα των κοινοτήτων να ρυθμίζουν τις υποθέσεις της τοπικής κοινωνίας μέσα στα νομικά όρια και απαιτεί την σύσταση των αντιπροσωπευτικών οργάνων των δήμων μέσω άμεσων, ελεύθερων, ισότιμων και μυστικών εκλογών. Μια συνταγματική αναθεώρηση του 1993 επιτρέπει στους μη Γερμανούς κατοίκους δήμων από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να εκλέγουν και να εκλέγονται. Το εκλεγμένο συμβούλιο είναι το ύπατο όργανο του Δήμου και οι πολίτες ή το συμβούλιο επιλέγουν τους εκτελεστικούς αξιωματούχους.

Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του '70 ή λίγο αργότερα ανάλογα με την κάθε χώρα, οι κεντρικές κυβερνήσεις παρέδωσαν αρμοδιότητες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, πολλές φορές όμως δίχως να δώσουν και τους ανάλογους πόρους, ή παρενέβαιναν συνεχώς μέσω της χάραξης γενικότερης τοπικοαυτοδιοικητικής πολιτικής σε κεντρικό επίπεδο, είτε μέσω της εισοδηματικής πολιτικής, είτε μέσω της ρύθμισης, νομικής και οικονομικής, δραστηριοτήτων που έχουν ανατεθεί στους Δήμους (εκπαίδευση, κοινωνική πρόνοια, κ.λπ.).

ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Ο Alan Norton συνιστά πέντε μεγάλες ομάδες τοπικοαυτοδιοικητικών συστημάτων: Νοτιοευρωπαϊκό, βορειοευρωπαϊκό, βρετανικό, βορειοαμερικανικό και ιαπωνικό.

Στον πίνακα 1 παρατίθενται τα χαρακτηριστικά αυτών των ομάδων.

	Βρετανία	Η.Π.Α & Καναδάς	Γαλλία & Ιταλία	Σουηδία & Δανία	Ιαπωνία
Συνταγματικό Καθεστώς	Δημιούργημα Βουλής	Συνταγματική Πολιτεία	Εθνικό Σύνταγμα	Εθνικό Σύνταγμα	Εθνικό Σύνταγμα
Εθνική Δομή	Μεικτή	Μεικτή	3βαθμίδων	2βαθμίδων	2βαθμίδων
Εξουσίες	Περιορίζονται από Καταστατικό	Περιορίζονται από Καταστατικό	Γενική Δικαιοδοσία & Καταστατικό	Γενική Δικαιοδοσία & Καταστατικό	Γενική Δικαιοδοσία
Έλεγχος Νομιμότητας από	Δικαστήρια	Δικαστήρια	Περιφέρειες & Δικαστήρια	Κράτος & Δικαστήρια	Κράτος & Δικαστήρια
Έλεγχος Τοπικής πολιτικής	Χαμηλός	Χαμηλός	Εξηρημένος	Εξηρημένος	Εξηρημένος
Έλεγχος τοπικής πολιτικής ιστορικά	Χαμηλός	Χαμηλός	Υψηλός	Υψηλός	Υψηλός
Τοπικές λειτουργίες 1949-1989	Μειωμένες	Ποικίλες	Αυξημένες	Αυξημένες	Αυξημένες
Τοπικοαυτοδιοικητικά έξοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ	12%	11%, 9%	9%, 15%	28%, 30%	18%
Δημόσια έξοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ	44%	35%	49%, 50%	57%, 60%	29%
Τοπικοαυτοδιοικητική Αρχή	Συμβούλιο	Μεικτή	Δήμαρχος ή Πρόεδρος	Μεικτή	Δήμαρχος ή Κυβερνήτης με Διοικητικό Συμβούλιο
Αντιπροσωπευτικό Σύστημα	Πλειοψηφικό	Πλειοψηφικό	Αναλογικό	Αναλογικό	Πλειοψηφικό
Κομματικό Σύστημα	Ισχυρό δικομματικό	Ασθενές δικομματικό	Ισχυρό πολυκομματικό	Ισχυρό πολυκομματικό	Ισχυρό πολυκομματικό
Συμμετοχή στις Εκλογές	Χαμηλή	Χαμηλή	Υψηλή	Υψηλή	Υψηλή

Ο Norton υποστηρίζει, ότι σε εννέα από τα δεκατρία χαρακτηριστικά του πίνακα, το βορειοαμερικανικό σύστημα ταιριάζει με το βρετανικό, αλλά υπάρχουν σοβαρές διαφορές: κυρίως στο βαθμό της κομματικοποίησης, του πλουραλισμού, της σχετικής αδυναμίας της κεντρικής εξουσίας και στη μορφή του εκτελεστικού. Στο Ηνωμένο Βασίλειο υπάρχει μία συγκέντρωση στην κεντρική εξουσία, που είναι πλέον άγνωστη στο νοτιοευρωπαϊκό και το αμερικάνικο σύστημα. Το βόρειο και νότιο ευρωπαϊκό σύστημα συμπίπτει σε δέκα χαρακτηριστικά αλλά διαφέρει από το βρετανικό περίπου στα μισά. Οι ιαπωνικές δομές αποτελούν μία σύγχρονη σύνθεση των δύο ηπειρών και λειτουργούν σε μία περίεργη συνάφεια με τις εθνικές παραδόσεις.

Τα πολλών βαθμών συστήματα τοπικής αυτοδιοίκησης κυριαρχούν στη μέγιστη πλειοψηφία των χωρών. Αυτά τα συστήματα παρέχουν τη δυνατότητα μιας διαίρεσης εξουσιών τέτοιας, ώστε οι μικρότερες μονάδες που είναι και πιο προσίτες στους πολίτες να μπορούν να επιτελέσουν μια πλατιά σειρά λειτουργιών, ενώ οι αρχές μεγάλης κλίμακας να μπορούν να πετύχουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα μέσω οικονομιών κλίμακας, να χρησιμοποιήσουν προσωπικό και υλικό υψηλής εξειδίκευσης και να χαράξουν ευρύτερη στρατηγική με μεγαλύτερες ευθύνες.

Κάθε χώρα έχει το δικό της σύστημα τοπικής αυτοδιοίκησης, ανάλογα με τις παραδόσεις, την ιστορία και την ιδιομορφία της, μπορούμε όμως να ξεχωρίσουμε τρεις κύριες κατηγορίες που αναφέρονται σε τρεις βαθμούς τοπικής αυτοδιοίκησης:

1. Επίπεδο πόλης: όπως οι μη μητροπολιτικές περιοχές της Αγγλίας και της Ουαλίας, οι municipalities-towns των Η.Π.Α., οι Villes et communes στη Γαλλία, οι Gemeinden στη Γερμανία, οι comuni στην Ιταλία και οι πόλεις στην Ελλάδα.
2. Ενδιάμεσο επίπεδο: οι κομητείες (counties) στην Αγγλία, την Ουαλία αλλά και τις Η.Π.Α., τα départements στη Γαλλία, τα Kreise, Kreisfreie Städte στη Γερμανία, οι provincie στην Ιταλία και οι νομοί στην Ελλάδα.
3. Περιφερειακό επίπεδο: στα ομοσπονδιακά συστήματα περιλαμβάνει τις 50 πολιτείες των Η.Π.Α., τα 16 Länder περιλαμβανομένων τριών πόλεων-περιφερειών στη Γερμανία. Στα ενιαία κράτη υπάρχουν οι 22 περιφέρειες της Γαλλίας, οι 20 περιφέρειες της Ιταλίας και οι 12 περιφέρειες της Ελλάδας. Δεν υπάρχει περιφερειακό επίπεδο στην Μεγάλη Βρετανία.

Το σημαντικότερο, από την άποψη της δημοκρατικής ουσίας στοιχείο είναι η αντιπροσωπευτική φύση της τοπικής αυτοδιοίκησης. Αυτή ενσαρκώνεται στο δημοτικό συμβούλιο που εκλέγεται απευθείας από τους πολίτες. Τα εκλεγμένα μέλη χαράζουν πολιτική, νομοθετούν τοπικά, καθορίζουν το επίπεδο των δημοτικών τελών, δρουν ως παρατηρητές για λογαριασμό των πολιτών ως προς την άσκηση της κεντρικής εξουσίας και χρησιμεύουν ως βήμα συζήτησης τοπικών θεμάτων. Το μέγεθος αυτό των σωμάτων διαφοροποιείται σημαντικά. Στη βόρειο Αμερική πολλά συμβούλια είναι εξαιρετικά μικρά, ακόμα και με τρία έως πέντε μέλη, ενώ στο άλλο άκρο ο μεγαλύτερος αριθμός συμβούλων βρίσκεται στη Σουηδία (149), καθώς και το συνδυασμό περιφέρειας και κοινότητας Παρισίων (163).

Τα πολύ μικρά συμβούλια μπορεί να είναι πιο αποτελεσματικά στη λήψη αποφάσεων, αλλά υστερούν εμφανώς στην αντιπροσωπευτικότητα. Από την άλλη τα μεγαλύτερα συμβούλια τείνουν να θεωρούν συνολικά το συμφέρον του δημοτικού συμβουλίου και ενθαρρύνουν τα μέλη τους στη συνεργασία με περιφερειακούς αξιωματούχους δίνοντας προτεραιότητα στην προστασία συμφερόντων συγκεκριμένων υπηρεσιών.

Σε πολλές χώρες η τοπική αυτοδιοίκηση έχει και συγκεκριμένους πολιτικούς άρχοντες πέραν των εκλεγμένων συμβουλίων. Η ύπαρξη ενός ισχυρού Δημάρχου μπορεί να επηρεάσει τη λαϊκή αντίληψη του Δήμου, με την προσωποποίηση της τοπικής αυτοδιοίκησης και την αύξηση του ενδιαφέροντος

για τις δημοτικές εκλογές. Οι Δήμαρχοι σε πόλεις των Η.Π.Α. και της Γαλλίας έχουν συχνά επιρροή σε περιφερειακό ή και εθνικό επίπεδο. Στη Γαλλία, Υπουργοί συνεχίζουν να κρατούν το αξίωμα του Δημάρχου. Είναι γνωστό, ότι ο Πρόεδρος Σιράκ ήταν Δήμαρχος Παρισίων προτού εκλεγεί Πρόεδρος το 1995. Στις Η.Π.Α. η πρώτη κυβέρνηση Κλίντον, περιλάμβανε τους πρώην Δημάρχους του Σαν Αντόνιο και του Ντένβερ. Ακόμη και στην Αγγλία, όπου ήταν σπανιότατο για έναν πολιτικό να κρατά εθνική και τοπική εξουσία συγχρόνως, αλλά και όπου η τοπική πολιτική δεν είναι ευρύτερα γνωστή, υπάρχει πλέον η τάση σημαντικά πολιτικά πρόσωπα να ενδιαφέρονται για την τοπική πολιτική. Για πρώτη φορά άλλωστε, ο Δήμαρχος του Λονδίνου εκλέγεται απευθείας. Εν γένει σε όλο και περισσότερες χώρες πολλοί Δήμαρχοι μεγάλων πόλεων γίνονται πρόεδροι, πρωθυπουργοί και γενικώς παίζουν σημαντικό πολιτικό ρόλο σε εθνικό επίπεδο.

Το όλο σύστημα κατευθύνθηκε μέσα σε μία συνεχή κεντρομόλο και φυγόκεντρη τάση της κεντρικής εξουσίας προς την κατά το δυνατόν σύνθεση της δυαδικής μορφής προς την αγγλοσαξονική, μιας “ενσωμάτωσης” δηλαδή των τοπικών θεσμών στον κρατικό μηχανισμό.

Προς αυτή την κατεύθυνση κινούνται οι περισσότεροι νόμοι που έχουν να κάνουν με την εκπαίδευση και τη δημόσια υγεία, όπου χαράσσεται μία κεντρική πολιτική με την πρόθεση το κεντρικό κράτος να κρατήσει το συντονισμό και η αυτοδιοίκηση την εκτέλεση.

Κάθε όμως προσπάθεια γενικότερης κρατικής ρύθμισης οδηγεί σε στρεβλώσεις της τοπικοαυτοδιοικητικής πραγματικότητας, η οποία γίνεται όλο και πιο ιδιαίτερη, λόγω της ταχύτητας με την οποία αλλάζουν οι τοπικές συνθήκες. Η παρέμβαση της κεντρικής εξουσίας γίνεται μέσω κάθετων διοικητικών δομών που διασχίζουν τις αυτοδιοικητικές δομές, φαλκιδεύοντας την εξουσία τους.

Ούτως εχόντων των πραγμάτων οι λειτουργοί διαφορετικών πόλεων ή περιφερειών βρίσκονται εγγύτερα μεταξύ τους σε έναν τομέα, παρά οι διάφορες δομές στην ίδια περιφέρεια ή πόλη. Προκύπτει έτσι μια τάση για την ομοιομορφία.

Το αποτέλεσμα τελικά είναι η ύπαρξη αντιπαράθεσης των δύο δομών, κεντρικής και τοπικής, κάτι που γίνεται ιδιαίτερα εμφανές όταν κυβερνώνται από δύο διαφορετικά κόμματα. Όπως και αν έχει το πράγμα, η δυναμική που προέκυψε από τις νέες τεχνολογίες, την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και την παγκοσμιοποίηση, οδηγεί αναπόφευκτα στη σημαντική ενίσχυση του ρόλου των Τοπικών Κοινωνιών και ιδιαίτερα των πόλεων, οι οποίες πλέον παρουσιάζουν ομοιότητες μεταξύ τους, ακόμη και αν ανήκουν σε διαφορετικά κράτη, πολύ μεγαλύτερες από ό,τι με άλλες δομές της ίδιας τους της χώρας.

Τα μεγάλα αστικά κέντρα της υφηλίου μοιάζουν τόσο πολύ μεταξύ τους, τόσο ως προς τα προβλήματα, όσο και ως προς τις ευκαιρίες και τις χαρακτηριστικές δομές, ώστε να μπορούμε να μιλάμε όχι για το τέλος της ιστορίας, αλλά για το τέλος της γεωγραφίας.

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ

Ο Συγκεντρωτισμός και η αποκέντρωση δεν είναι δικαιοδοτικοί θεσμοί, αλλά σχήματα που περιέχουν αρχές και τάσεις, τρόπους λειτουργίας ενός πολιτικού ή διοικητικού μηχανισμού. Είναι δηλαδή οδηγίες οργάνωσης υπό την ευρεία έννοια που, παρότι αντιπροσωπεύουν δύο διαφορετικούς και αντιτιθέμενους τύπους δικαιοδοτικών διευθετήσεων, είναι και σχήματα που μόνον θεωρητικά βρίσκονται σε πλήρη αντίθεση.

Και αυτό γιατί εάν από μια πλευρά η πλήρης αποκέντρωση μοιάζει να αμφισβητεί την ίδια την έννοια του κράτους, είναι και αδύνατον να φανταστεί κανείς ένα σύγχρονο κράτος πλήρως συγκεντρωτικό, τη στιγμή που αυτό χαρακτηρίζεται από μια μεγάλη ποσότητα και πολυπλοκότητα σκοπών και λειτουργιών. Αυτό σημαίνει ότι όλες οι δικαιοδοτικές διευθετήσεις είναι εν μέρει συγκεντρωτικές και εν μέρει αποκεντρωτικές και σε τελική ανάλυση κανένα σύστημα πολιτικοδιοικητικό δεν μπορεί να προσανατολίζεται αποκλειστικά προς τη μία ή την άλλη κατεύθυνση.

Υπάρχει ένα φάσμα σχέσεων, όπου στο ένα του άκρο βρίσκεται μία πολύ αποκεντρωμένη ομοσπονδιακή κρατική δομή με μικρή εξουσία στην κεντρική κυβέρνηση και πρακτικά αυτόνομες πολιτείες ή περιφέρειες και στο άλλο άκρο ένα συγκεντρωτικό ενιαίο κράτος με αδύνατη τοπική αυτοδιοίκηση που λειτουργεί περίπου ως διοικητική εκπροσώπηση. Η μεγίστη πλειοψηφία των εθνών-κρατών βρίσκεται κάπου ανάμεσα σ' αυτόν τον άξονα αποκέντρωσης-συγκεντρωτισμού.

Η αποκέντρωση ως οργανωτική αρχή ταυτίστηκε σιγά σιγά με την έννοια της ομοσπονδίας. Πράγματι ένα κράτος ομοσπονδιακό είναι ένα αποκεντρωμένο κράτος, χωρίς όμως τούτο να σημαίνει ότι ένα μη ομοσπονδιακό κράτος δεν μπορεί να είναι αποκεντρωμένο. Αντίθετα μπορεί να υπάρχει σύνδεση ανάμεσα σε ένα ομόσπονδο κράτος και σε ένα ενιαίο (unitary) αποκεντρωμένο κράτος, παρά το ότι υπάρχει πάντοτε μια διαφορά ανάμεσά τους, η οποία δεν είναι απλώς ποσοτική. Από αυτή την άποψη μπορούμε να μιλάμε για ενδιάμεσες μορφές ανάμεσα σε ομοσπονδιακό κράτος και σε λιγότερο ή περισσότερο αποκεντρωμένο κράτος και επομένως για περιφερειακή αποκέντρωση, αποκέντρωση τοπικών κοινωνιών, και διοικητική αποκέντρωση υπό τη στενή έννοια. Παρόλα αυτά υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στη διοικητική αποκέντρωση και στην ομοσπονδιακή αποκέντρωση, διαφορά η οποία βασίζεται κυρίως στην αντίληψη της πολιτικής αυτονομίας και της πολιτικής αποκέντρωσης.

Ο όρος ομοσπονδία-federation, προϋποθέτει την ύπαρξη μιας συνθήκης. Τα ομόσπονδα συστήματα βασίζονται στην ιδέα μιας συνεχούς συμφωνίας ανάμεσα στα πολιτικά σώματα που δημιουργεί μια νέα πολιτική οντότητα χωρίς να απεμπολεί τις αρχικές συνιστώσες μονάδες.

Ένα ομόσπονδο σύστημα μπορεί να θεωρηθεί ως μία συμβιβαστική μορφή ενότητας που επιτρέπει μια ισορροπία ανάμεσα στην ανάγκη ενότητας σε ορισμένους τομείς και την επιθυμία διαφορετικότητας σε άλλους. Η αντίληψη της εδαφικότητας και η αναγνώριση και προστασία των μειονοτικών συμφερόντων είναι επίσης κεντρικές στην κατανόηση του φεντεραλισμού. Υπάρχει μια γενική συμφωνία, ότι ορισμένα χαρακτηριστικά διακρίνουν τα ομοσπονδιακά συστήματα από άλλες μορφές διακυβέρνησης. Ο Preston King υποστήριξε μια αντίληψη της ομοσπονδίας, που περιέχει τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά :

1. Η αντιπροσώπευσή του είναι κυρίως εδαφική.
2. Η εδαφική αντιπροσώπευση διασφαλίζεται χαρακτηριστικά σε δύο τουλάχιστον υποεθνικά επίπεδα, τα οποία αναφέρει ως τοπική και περιφερειακή αυτοδιοίκηση.

3. Οι περιφερειακές μονάδες ενσωματώνονται εκλογικά, ή και με διαφορετικό τρόπο στην διαδικασία αποφάσεων του εθνικού κέντρου.
4. Η ενσωμάτωση των περιφερειών σε αυτή την διαδικασία μπορεί ν' αλλάξει μόνο με εξαιρετικά συνταγματικά μέτρα και όχι, για παράδειγμα, με την καταφυγή στην απλή πλειοψηφία της εθνοσυνέλευσης ή με την αυτόνομη απόφαση του εθνικού εκτελεστικού ηγέτη.

Ο King βλέπει σ' αυτό το τελευταίο σημείο το πραγματικά διαφοροποιητικό χαρακτηριστικό της Ομοσπονδίας. Εξαιτίας του η φύση και η κλίμακα του διαχωρισμού των εξουσιών ανάμεσα στο κέντρο και την περιφέρεια μπορεί να διακριθεί από άλλες μορφές παραχώρησης εξουσιών ή ρετζιοναλισμού από το γεγονός, ότι η περιφερειακή αυτονομία και εκπροσώπηση δεν εκχωρούνται απλώς, αλλά είναι εγγυημένες συνταγματικά. Το κέντρο δεν έχει τη δυνατότητα να καταργήσει ή να τροποποιήσει τα όρια των εδαφικών μονάδων.

Ένα επίσης σημαντικό στοιχείο των ομοσπονδιακών συστημάτων είναι ότι οι εδαφικές μονάδες ενσωματώνονται στην διαδικασία χάραξης πολιτικής σε εθνικό επίπεδο. Για να χρησιμοποιήσουμε ως παράδειγμα μια χώρα της Ευρώπης με μεγάλη παράδοση, στη Γερμανία η Άνω Βουλή προβλέπει έξι μέλη από μεγάλα κρατίδια, όπως η Βαυαρία και η Βάδη-Βυρτεμβέργη, ενώ το Σάαρ και η Βρέμη έχουν από τρία. Και αυτό, παρά το γεγονός, ότι η Βαυαρία έχει ένδεκα φορές μεγαλύτερο πληθυσμό από το Σάαρ. Αξίζει να σημειωθεί ότι η γερμανική Άνω Βουλή δεν αποτελείται από άμεσα εκλεγμένα μέλη, αλλά από εκπροσώπους των τοπικών κυβερνήσεων των ομόσπονδων κρατιδίων. Αυτό το ομοσπονδιακό συμβούλιο έχει ένα σημαντικό ρόλο και έχει απόλυτο δικαίωμα βέτο σε όλα τα νομοθετικά ζητήματα που αφορούν στα συμφέροντα των Länder. Έχει τη δυνατότητα να συμβάλλει με τις απόψεις των τοπικών κυβερνήσεων στην διαδικασία χάραξης πολιτικής σε ομοσπονδιακό επίπεδο, ενώ προωθεί τη διακυβερνητική συνεργασία.

Η έννοια της πολιτικής αποκέντρωσης ταυτίστηκε κατά τη διάρκεια των τελευταίων αιώνων με την αντίληψη της Δημοκρατίας και της τοπικής αυτονομίας. Ακόμη αναπτύχθηκε η άποψη ότι η αποκέντρωση μπορούσε να είναι το εργαλείο μέσω του οποίου θα εκδηλώνονται καλύτερα οι δυνάμεις του Έθνους (State-Community) σε αντίθεση με τις δυνάμεις του κράτους (State-Person), το οποίο θεσμικά κυβερνάται από την αρχή του συγκεντρωτισμού. Έτσι φτάσαμε στην ταύτιση της έννοιας της αποκέντρωσης με τη δημοκρατικότητα και του συγκεντρωτισμού με τον αυταρχισμό. Τούτο συνέβη παρά το ότι υπό άλλη οπτική γωνία οι απαιτήσεις ισότητας για μια δημοκρατία ευνοούνται περισσότερο από ένα συγκεντρωτικό σύστημα, κάτι που ισχύει π.χ. στον τομέα της εκπαίδευσης, ως μέσου επαγγελματικής αποκατάστασης.

Γι' αυτό, η ευημερία ενός φιλελεύθερου δημοκρατικού κράτους έχει προϋπόθεση την εκχώρηση εξουσιών σε μικρότερες εδαφικές μονάδες. Κατά αυτόν τον τρόπο, ελέγχεται η κεντρική κυβερνητική εξουσία μέσω της τοπικής εξουσίας. Οι σχέσεις ανάμεσα στο κέντρο και την περιφέρεια έχουν ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα ένταση και σύγκρουση, όμως, όπως πολλοί υποστηρίζουν αυτό αποτελεί δημιουργικό και θεραπευτικό στοιχείο για το σύνολο του πολιτικού σώματος.

Οι υποστηρικτές της αποκέντρωσης πιστεύουν, ότι η καλύτερη και πιο αποτελεσματική διοίκηση πετυχαίνει, όταν η άσκησή της γίνεται στο κατά το δυνατόν πιο κοντινό επίπεδο προς τον πολίτη, τον οποίο αφορούν οι αποφάσεις και όταν η τοπική γνώση λαμβάνει μέρος σε αυτές. Δεν είναι αρκετό να έχουμε κεντρική κυβέρνηση και δημοσίους υπαλλήλους που εφαρμόζουν πολιτικές από περιφερειακά ή τοπικά γραφεία, αφού οι προτεραιότητές τους θα απεικονίζουν εκείνες του κέντρου και όχι των πολιτών που ζουν στην περιοχή. Η εξουσία των πολιτικών αποφάσεων πρέπει να βρίσκεται στα

χέρια δημοκρατικά εκλεγμένων εκπροσώπων του λαού και ακόμη, σε κάποιες περιπτώσεις, να ασκείται απευθείας από αυτόν μέσω δημοψηφισμάτων.

Βεβαίως η διανομή της δύναμews προς την κοινότητα εξασφαλίζει κατά κάποιο τρόπο την επιβεβαίωση του πλουραλισμού των κέντρων εξουσίας. Η αποκέντρωση, μπορεί έτσι να είναι ένα εργαλείο για την πραγματοποίηση του πλουραλισμού. Κάτι που προσδίδει στην αποκέντρωση και τη διάσταση της αναγνώρισης μιας σχετικής ελευθερίας από το κράτος που ενισχύει παράλληλα την επιβεβαίωση των ατομικών ελευθεριών.

Μπορεί να υποστηριχθεί, ότι το να δώσει κανείς το δικαίωμα στο λαό να παίρνει αποφάσεις που τον αφορούν, στην περιοχή του, έχει και ένα σημαντικό εκπαιδευτικό σκοπό. Οι περιφερειακές κυβερνήσεις αποτελούν συχνά εργαστήρια δημοκρατίας ή και κέντρα πειραματισμού, όπου νέες ιδέες μπορούν να δοκιμαστούν και, εάν κριθούν αποδοτικές, να εφαρμοσθούν σε δεύτερη φάση σε εθνικό επίπεδο. Ακόμη, πολιτικοί που έχουν αποκτήσει εμπειρία σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, αντιμετωπίζοντας προβλήματα μεσαίας και μικρής κλίμακος, μπορούν κατόπιν, περνώντας στην κεντρική εξουσία, να αποφύγουν λάθη, τα οποία θα είχαν μείζονες συνέπειες.

Στη διαδικασία της αποκέντρωσης έχουμε έναν μικρό αριθμό παραγόντων που λαμβάνουν μέρος. Πρώτον, τα κυβερνητικά σώματα σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Αυτά παρέχουν το θεσμικό και νομικό πλαίσιο για τη συνολική διακυβέρνηση της χώρας και συσχετίζονται μέσω ενός αριθμού καθέτων συνδέσεων αποτελώντας το δημόσιο τομέα.

Δεύτερον, υπάρχει η ποικιλία των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών-κερδοσκοπικών και μη-που με τον έναν ή τον άλλον τρόπο φροντίζουν για τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας. Αλληλοσχετίζονται μέσα από ένα δίκτυο οριζόντιων συνδέσεων και συνεργάζονται με τις αντίστοιχες σφαίρες διακυβέρνησης.

Τρίτον, υπάρχει η Διεθνής Κοινότητα (χορηγικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες) με τις πολιτικές και τα προγράμματα βοήθειας.

Από την ποιότητα της κοινής δράσεώς τους καθορίζεται η συνολική ποιότητα διακυβέρνησης μιας χώρας. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, ευρισκόμενη πιο κοντά στον πολίτη, βρίσκεται σε στρατηγικό σημείο στη διαδικασία της αποκέντρωσης. Αυτή θα λογοδοτήσει προς την κεντρική κυβέρνηση ως εταίρος στην εθνική διακυβέρνηση και από την άλλη στην τοπική κοινωνία ως την νόμιμη εκλογική βάση ύπαρξης και των άλλων οργανισμών.

Για να υπάρξει αποτελεσματική αποκεντρωτική πολιτική, θα πρέπει το νομοθετικό πλαίσιο διανομής εξουσιών, αρμοδιοτήτων και πόρων ανάμεσα στα διαφορετικά επίπεδα εξουσίας να βρίσκεται σε πλήρη εφαρμογή. Κάτι που συμβαίνει ανάλογα με την πολιτική βούληση της κεντρικής κυβέρνησης. Κατόπιν, απαιτείται ρεαλιστική και συνεκτική στοχοθεσία σε περιοχές κλειδιά της πολιτικής, καθώς και μια οργανωτική και θεσμική υποδομή, μέσω της οποίας αυτές οι πολιτικές θα εφαρμοσθούν. Τέλος, απαιτείται ικανό και καλοπληρωμένο προσωπικό και μια ξεκάθαρη συμφωνία για την μεταφορά πόρων και την παροχή εξουσιών που θα δημιουργήσουν τοπικό εισόδημα.

Η όλο και περισσότερο αυξανόμενη παρουσία της αποκέντρωσης στην πολιτική των μεγάλων ευρωπαϊκών κρατών, παρουσία που θεσμοθετήθηκε μέσα από τις ευρωπαϊκές συνθήκες, ιδιαίτερα δε του Μάαστριχτ και του Άμστερνταμ, αποτελεί, σχεδόν δίχως αντίλογο, δημοκρατική κατάκτηση, αλλά και εργαλείο ανάπτυξης.

Οι παραπάνω ευρωπαϊκές συνθήκες επιβεβαίωσαν την αρχή της επικουρικότητας, αρχή σύμφωνα με την οποία η αύξηση της εξουσίας θα πρέπει να επιτελείται στο κατά το δυνατόν πλησιέστερο προς τον πολίτη επίπεδο. Μια ολόκληρη πολιτική που περιλαμβάνει τη δημιουργία της Επιτροπής των Περιφερειών, αλλά και σωρεία προγραμμάτων ενισχυτικών των περιφερειακών δράσεων, των

Δίκτυα Δήμων - Διεθνείς Σχέσεις Πόλεων και Περιφερειών

διαδημοτικών συνεργασιών και την απευθείας χρηματοδότηση τοπικοαυτοδιοικητικών δομών στηρίζει την αποκέντρωση, ως στοιχείο ενίσχυσης της ευρωπαϊκής ταυτότητας και μείωσης των κρατικισμών και εθνικισμών των ευρωπαϊκών κρατών.

ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΡΕΤΖΙΟΝΑΛΙΣΜΟΣ

Η έννοια του ρετζιοναλισμού (regionalism) ανέλαβε και αυτή έναν παρόμοιο χαρακτήρα, ιδιαίτερα κατά τον 19ο αιώνα, χαρακτήρα που κρατάει και μέχρι σήμερα. Αποδίδει δηλαδή τη θεμελιώδη πολιτική τάση εκείνων που ευνοούν την περιφερειακή αυτονομία και την ελευθερία διαφόρων εθνικών ή τοπικών πολιτισμικών εκφράσεων.

Σήμερα η διαδικασία της περιφερειοποίησης (regionalisation) ορίζει κάθε διαδικασία δια μέσου της οποίας οι χώρες μιας περιοχής του κόσμου πλησιάζουν και σχηματίζουν ένα ολοκληρωμένο σύνολο, είτε αυτό αφορά τις συναλλαγές, την ασφάλεια, την πολιτική συνεννόηση ή άλλους τομείς.

Η περιφερειοποίηση εμφανίστηκε με αυτή τη μορφή την επαύριον του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου με τη δημιουργία ζωνών επιρροής, για να προκύψει και πάλι στα πλαίσια του ανταγωνισμού Ανατολής-Δύσης μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Βεβαίως η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί το λαμπρότερο παράδειγμα. Η λήξη της αποικιοκρατίας γέννησε και κάποια έννοια ρετζιοναλισμού στην Αφρική με τον Οργανισμό Αφρικανικής Ενότητας (ΑΥΟ), που ιδρύθηκε στην Αντις Αμπέμπα 18 Μαΐου του 1963.

Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992, καθώς και με τη θεσμοθέτηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα κλασικά κατηγορήματα της Εθνικής Κυριαρχίας, η διπλωματία, η άμυνα, ο προγραμματισμός και το νόμισμα αφέθηκαν στα χέρια των κρατών-μελών, ενώ η κοινή αγορά βρισκόταν στη διαδικασία οργάνωσης και η διαχείριση του κοινού οικονομικού χώρου διεξήγεται μέσω κοινοτικών θεσμών και διακυβερνητικών συνόδων, που επικυρώνονταν από μια Συνθήκη. Εν τούτοις, η δημιουργία κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος και η προετοιμασία των λαών της Ευρώπης για το διεθνή ανταγωνισμό, που πέρασαν στα χέρια της Ένωσης και των θεσμών της, σήμαναν την απώλεια ισχύος για τα κράτη-μέλη. Και τούτο, ισχύει ακόμη περισσότερο, αν λάβει κανείς υπόψη του τις νέες συνθήκες που προέκυψαν από το τέλος του ψυχρού πολέμου και την παγκοσμιοποίηση.

Η διαμόρφωση μιας συνεχούς γραμμής διαπραγματεύσεων ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη-μέλη, αυτός ο μεικτός διοικητικός μηχανισμός αποτελεί πλεονέκτημα και μειονέκτημα ταυτόχρονα για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Γι' αυτό, ο ρόλος των περιφερειών της Ευρώπης αναβαθμίζεται.

Το περιφερειακό ζήτημα αναδείχθηκε κατά τη δεκαετία του '70 με την ομοσπονδιοποίηση του Βελγίου (1970), το αυτονομιστικό κίνημα των Βάσκων (1973-δολοφονία του Ισπανού πρωθυπουργού Καρέρο-Μπλάνκο), έντονη παρουσία του Σκωτικού Εθνικού Κόμματος (1974) και την ανάδυση του εθνικιστικού κινήματος στην Κορσική (1975).

Σήμερα, με τον οικονομικό ανταγωνισμό να ευνοεί την περιφερειακή συνεργασία, την απουσία κοινού εχθρού που υποθάλλει τον εθνικισμό, καθώς και με τις δημοκρατικές απαιτήσεις εθνικών ομάδων για ακώλυτη έκφραση της εθνικής τους ταυτότητας, μία νέα εποχή διαμορφώνεται για την ισορροπία ανάμεσα στην ενότητα και τη διαφορετικότητα.

Σήμερα οι Περιφέρειες της Ευρώπης έχουν ανεξάρτητη εκπροσώπηση στις Βρυξέλλες, ενώ ταυτόχρονα έχουν σταθερούς δεσμούς υπερεθνικής συνεργασίας μεταξύ τους. Η Επιτροπή Περιφερειών δημιουργήθηκε από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ για να εκπροσωπήσει τη φωνή των Περιφερειών της Ευρώπης και παρόλη την αντίδραση ορισμένων κρατών σε ακραίες μορφές ρετζιοναλισμού και αυτονομιστικών κινήματων, οι περιφέρειες συνεχίζουν την αναζήτηση δικαίωσης της ταυτότητάς τους και της μεταξύ τους συνεργασίας. Γι' αυτό επιδιώκουν ειδικές σχέσεις με τον ευρύτερο θεσμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που μοιάζει λιγότερο προκατειλημμένη από τις εθνικές κυβερνήσεις.

Είναι αλήθεια, ότι τα κράτη-μέλη δύσκολα μπορούν ν' αναγνωρίσουν το δικαίωμα περιφερειών σε πλήρη αυτονομία. Μια ομοσπονδιακή Ευρώπη θα μπορούσε να αποτελέσει τη λύση, εκτός αν

βρεθεί άλλος τρόπος μιας πιο αρμονικής σχέσης ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τα εθνικά κράτη και τις περιφέρειες.

Ως εμπνευσμένες κατά ένα μεγάλο μέρος από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τη μεγάλη κοινή αγορά της πολλαπλασιάζονται οι περιφερειακές ζώνες ελεύθερου εμπορίου. Η NAFTA με τις Ηνωμένες Πολιτείες, τον Καναδά και το Μεξικό, η Mercosur (Βραζιλία, Αργεντινή, Παραγουάη, Ουρουγουάη), η ASEAN που ενώνει το 1994 Ταϊλάνδη, Μαλαισία, Σιγκαπούρη, Ινδονησία, Μπρούνι και Φιλιππίνες.

Οι ζώνες αυτές ελεύθερου εμπορίου απαντούν σε συγκεκριμένες ανάγκες οικονομικές ιδιαίτερα χάρις και του φαινομένου delocalisation, ενώ βρίσκονται περισσότερο σε μια προοπτική διεύρυνσης και αντιπροσωπεύουν για τα κράτη που συμμετέχουν μεγάλες εσωτερικές αγορές.

Από οικονομικής πλευράς παγκοσμιοποίηση και περιφερειοποίηση εγγράφονται στο ίδιο κίνημα διεύρυνσης των αγορών.

Αναφερόμενοι σε ένα άλλο ενδοκρατικό επίπεδο περιφερειοποίησης, πρόσφατα η Ισπανία και η Ιταλία υιοθέτησαν περιφερειακές δομές που ενισχύουν αυτό που θα ονομάζαμε ρετζιοναλιστική ιδεολογία και που επιτρέπουν την έκφραση παλαιότατων εθνοτικών ή τοπικών ιδιαιτεροτήτων που έμοιαζαν να έχουν σχεδόν ξεχαστεί μέσα στα ισχυρά συγκεντρωτικά κράτη. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως αυτής της Καταλωνίας, μέσω της ισχυρής αποκέντρωσης εκφράστηκαν εθνοτικά χαρακτηριστικά που έμοιαζαν καταπιεσμένα, σε άλλες ο ρετζιοναλισμός αγγίζει την καρικατούρα, όπως στην περίπτωση της Padania, του Bossi στη Βόρειο Ιταλία.

Σε άλλες περιπτώσεις η διοικητική αποκέντρωση και ο ρετζιοναλισμός μοιάζουν να αποτελούν στα μάτια της κεντρικής εξουσίας επικίνδυνες λύσεις για περιοχές με βαριά ιστορική φόρτιση, όπως είναι η Κορσική, η Βόρειος Ιρλανδία, η χώρα των Βάσκων. Το μόνο βέβαιο, είναι, ότι υπό τις παρούσες συνθήκες της παγκοσμιοποίησης και της επικοινωνιακής ευκολίας, αλλά και με την επικράτηση των αρχών της ανοχής και της απόλυτης ελευθερίας έκφρασης, θεωρούμε εξαιρετικά ισχυρή τη δυναμική του φαινομένου της αποκέντρωσης.

Η ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΕΙΣ ΣΗΜΕΡΑ

Η διαδικασία της αστικοποίησης μπορεί να χαρακτηριστεί, τόσο από πλευράς εκτάσεως, όσο και από πλευράς εντάσεως ένα παγκόσμιο φαινόμενο. Πρόκειται για μια μακρά διαδικασία, που με διακυμάνσεις προχώρησε πάντοτε προς την ίδια κατεύθυνση, μεταφοράς δηλαδή πληθυσμού από τις αγροτικές περιοχές προς τις πόλεις. Για πρώτη φορά στην ιστορία, ο αστικός πληθυσμός του κόσμου ξεπέρασε τον αγροτικό πληθυσμό. Και τούτο, ενώ στην αρχή του 20ου αιώνα, ο αστικός πληθυσμός δεν ξεπερνούσε το 10% και στην αρχή του 19ου αιώνα, το 5%. Εκατόν πενήντα εκατομμύρια κατοικούσαν στις πόλεις στις αρχές του 20ου αιώνα, ενώ τώρα ζουν τρία δισεκατομμύρια άνθρωποι.

Αύξηση του Αστικού Πληθυσμού					
Έτος ή περίοδος	Αστικός πληθυσμός / Συνολικός πληθυσμός			Ετήσια αύξηση	
	1970	1995	2015	1970-1995	1995-2015
Λιγότερο αναπτυγμένες χώρες	12,7	22,9	34,9	5,1	4,6
Αναπτυσσόμενες χώρες	24,7	37,4	49,3	3,8	2,9
Βιομηχανοποιημένες χώρες	67,1	73,7	78,7	1,1	0,6

Μέχρι το 1800, μονάχα 3% του παγκόσμιου πληθυσμού ζούσε σε πόλεις μεγαλύτερες των 5.000 κατοίκων. Μονάχα 45 πόλεις στον κόσμο είχαν πληθυσμό μεγαλύτερο από 100.000 και από αυτές οι λιγότερες από τις μισές βρίσκονταν στην Ευρώπη. Η Ασία είχε τα 2/3 του παγκόσμιου αστικού πληθυσμού σε μεγάλες πόλεις και πόλεις, όπως η Καντώνα, το Πεκίνο και το Έντο (σημερινό Τόκυο) ήσαν μεγαλύτερες από την αρχαία Ρώμη ή τη βυζαντινή Κωνσταντινούπολη στο απόγειό τους.

Μετά το 1850 ο παγκόσμιος πληθυσμός διπλασιάστηκε και το ποσοστό του αστικού πληθυσμού ανέβηκε από το 7% στο 30%. Μεταξύ 1900 και 1950, ο πληθυσμός των κατοίκων των μεγάλων πόλεων (> 100.000) αυξήθηκε κατά 250%. Ο ρυθμός της αύξησεως στην Ασία ήταν τριπλάσιος από αυτόν της Ευρώπης και των ΗΠΑ. Εντούτοις, το μοντέλο της βιομηχανικής αστικοποίησης περιοριζόταν στις οικονομικά αναπτυγμένες περιοχές: Ευρώπη, Β. Αμερική, Ιαπωνία και λιγότερο στην Αυστραλασία. Στις αρχές του 20ου αιώνα, ο αριθμός των ανθρώπων που ζούσαν στις πόλεις ήταν 150.000.000, ενώ τώρα είναι 3 δισεκατομμύρια.

Η αστικοποίηση δεν ήταν απλώς αποτέλεσμα οικονομικής ανάπτυξης, αλλά και αιτία της. Η διαπίστωση, ιδιαίτερα για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ότι το 80% του πληθυσμού της ζει στις πόλεις, αποτελεί τομή σε σχέση με την πολιτικοδιοικητική φιλοσοφία του παρελθόντος. Οι διεργασίες αυτές μπορεί, όπως είπαμε, να διήρκεσαν αιώνες, ο ρυθμός όμως τις τελευταίες τρεις δεκαετίες υπήρξε ιλιγιώδης, όπως φαίνεται και από τον σχετικό πίνακα.

Η σύγχρονη τεχνολογία και ιδιαίτερα η μαζικοποίησή της χάρις στην πτώση του κόστους της, αλλά και η επανάσταση στην γεωργία με τη βιοτεχνολογία, η μεταβολή των ιδανικών που επικρατούν ιδιαίτερα στους νέους, δεν είναι παρά τρεις παράγοντες ανάμεσα σε πολλούς που βρίσκονται στη γένεση αυτού του πρωτοφανούς γεγονότος, το οποίο από μόνο του ενέχει και τις συνέπειές του στη δομή της διοίκησης, της οικονομίας, της κοινωνίας.

Τα τελευταία πενήντα χρόνια, παρατηρείται επίσης πέραν της αύξησης ταχύτητας της αστικοποίησης και μία μεταφορά του κέντρου βάρους από τις βιομηχανοποιημένες χώρες προς τις φτωχότερες περιοχές του Νότου. Είναι ενδεικτικό, ότι σήμερα από τις 41 αστικές περιοχές που ξεπερνούν τα πέντε εκατομμύρια κατοίκων, οι τριάντα τρεις ανήκουν σε χώρες του Νότου. Αντίθετα, το 1950, από τις επτά ανάλογου μεγέθους, μόνον η Σαγκάη ήταν εξαίρεση. Στα αίτια της συγκεκριμένης αύξησης, θα πρέπει να προστεθούν η μείωση της βρεφικής θνησιμότητας, αλλά και η παράταση του μέσου όρου ζωής που οφείλεται και πάλι στα μαζικά αποτελέσματα της προόδου της ιατρικής και φαρμακευτικής επιστήμης. Έτσι εκτός από τις κεντρομόλες δυνάμεις που έλκουν τον αγροτικό πληθυσμό στις πόλεις, πρέπει να ληφθεί υπόψη η σημαντική παράμετρος του εσωτερικού δημογραφικού δυναμισμού.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης, το φαινόμενο της αστικής ανάπτυξης πόλεων, προς τις οποίες κατευθύνθηκαν οι μαζικές επενδύσεις πολυεθνικών εταιρειών και αναφερόμαστε σε πόλεις όπως η Σεούλ, η Μανίλα, η Λίμα. Με ρυθμό πενήντα εκατομμυρίων νέων κατοίκων πόλεων κάθε χρόνο, ο αστικός πληθυσμός των χωρών του κόσμου έφτασε το 56,6% το 2021. Η τεράστια αύξηση αυτή των πόλεων στις χώρες αυτές, πρέπει να σημειωθεί, ότι δεν συμβαίνει κατά τον ίδιο τρόπο που αυξήθηκαν οι μεγαλουπόλεις των βιομηχανικών χωρών. Δεν υπάρχει ο απαραίτητος χρόνος προσαρμογής, ούτε τα μέσα, θεσμικά και οικονομικά. Αποτέλεσμα είναι να υπάρχει μεγάλο ποσοστό φτώχειας, χαμηλών συνθηκών ζωής και μόλυνσης του περιβάλλοντος. Οι απαραίτητες κινήσεις προσαρμογής γίνονται, ιδιαίτερα στο θεσμικό επίπεδο με αποφασιστικότητα, σε τοπικό και διεθνές επίπεδο, αν και όχι πάντοτε με την ίδια αποτελεσματικότητα .

Πίνακας 1				
Αύξηση αστικού πληθυσμού				
Ήπειρος	Ρυθμός ετήσιας αύξησης πληθυσμού 1995-2020	Κατανομή των 100 μεγαλύτερων πόλεων του κόσμου	Αριθμός πόλεων πλέον των 5 εκατ. κατοίκων	Αριθμός πόλεων πλέον του 1 εκατ. κατοίκων
Αφρική	3,97	9	3	43
Ασία	2,67	44	23	206
Λατινική Αμερική και Καραϊβική	2,11	15	7	51
Ωκεανία	1,26	2	0	6
Βόρειος Αμερική	1,11	15	3	41
Ευρώπη και ΚΑΚ	0,32	15	5	64
Σύνολο		100	41	411

Πηγές: OHE, CNUEH, *The State of the World's Cities et Global Report on Human Settlements, 2001*

Γενική διαπίστωση είναι ότι το κίνημα της αστικοποίησης συνεχίζεται, με ρυθμούς όμως οι οποίοι έχουν την τάση να μειωθούν σε σχέση με τις τελευταίες τρεις δεκαετίες. Στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, την τελευταία δεκαετία οι μεγάλες πόλεις επανήλθαν σε ρυθμούς αύξησης που είχαν επιβραδυνθεί τη δεκαετία του 1970. Για παράδειγμα, ο πληθυσμός των μεγάλων πόλεων του Τέξας αυξήθηκε κατά 30% αυτή την περίοδο. Στις μεσαίες πόλεις η δημογραφική αύξηση ήταν ακόμη με-

γαλύτερη. Στη Γαλλία η απογραφή του 1999 επιβεβαίωσε την συνέχεια του φαινομένου της αστικοποίησης και την ομοιότητα της πραγματικότητας με τη γενική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή 80% αστικού πληθυσμού, όπως και στην Β. Αμερική. Εκεί όμως, όπου οι ρυθμοί έχουν πλέον καταστεί ιλιγγιώδεις είναι στην Αφρική και κατά δεύτερο λόγο στην Ασία και τη Λατινική Αμερική. (Βλέπε και πίνακα των τριάντα μεγαλύτερων αστικών περιοχών του κόσμου).

Πίνακας 2				
Πληθυσμός 30 μεγαλύτερων αστικών περιοχών του κόσμου				
	1980	2000	2010	2020
1	Tokyo: 21,9	Tokyo: 26,4	Tokyo: 26,4	Tokyo: 37,28
2	New York: 15,6	Mexico: 18,1	Bombay: 23,6	Bombay: 25,97
3	Mexico: 13,9	Bombay: 18,1	Lagos: 20,2	Delhi: 25,83
4	Sao Paulo: 12,5	Sao Paulo: 17,8	Sao Paulo: 19,7	Dacca: 22,04
5	Shanghai: 11,7	New York: 16,6	Mexico: 18,7	Mexico: 21,81
6	Osaka: 10	Lagos: 13,4	Dacca : 18,4	Sao Paolo: 21,27
7	Buenos Aires: 9,9	Los Angeles: 13,1	New York: 17,1	Lagos: 21,51
8	Los Angeles: 9,5	Calcutta: 12,9	Karachi: 16,6	Djakarta : 20,77
9	Calcutta: 9,0	Shanghai: 12,9	Calcutta: 15,6	New York: 20,43
10	Peking: 9,0	Buenos Aires: 12,6	Djakarta: 15,3	Karachi: 18,94
11	Paris: 8,9	Dacca: 12,3	New Delhi: 15,1	Calcutta: 18,54
12	Rio de Janeiro: 8,7	Karachi: 11,8	Los Angeles: 13,9	Buenos Aires: 15,48
13	Seoul: 8,3	New Delhi: 11,7	Manila: 13,9	Cairo: 14,02
14	Moscow: 8,1	Djakarta: 11	Buenos Aires: 13,7	Manila: 13,40
15	Bombay: 8,1	Osaka: 11	Shanghai: 13,7	Los Angeles: 13,25
16	London: 7,7	Manila: 10,9	Cairo: 12,7	Rio: 13,23
17	Tianjin: 7,3	Peking: 10,8	Istanbul: 11,8	Istanbul: 12,76
18	Cairo: 6,9	Rio de Janeiro: 10,6	Peking: 11,5	Shanghai: 12,63
19	Chicago: 6,8	Cairo: 10,6	Rio de Janeiro: 11,5	Moscow: 11,73
20	Essen: 6,3	Seoul: 9,9	Osaka: 10,0	Osaka: 11,53
21	Djakarta: 6,0	Paris: 9,6	Tianjin: 10,0	Beijing: 11,15
22	Manila: 6,0	Istanbul: 9,5	Seoul: 9,9	Lima: 10,32
23	New Delhi: 5,6	Moscow: 9,3	Paris: 9,7	Paris: 10,18
24	Milan: 5,3	Tianjin: 9,2	Hyderabad: 9,4	Tianjin: 10,14
25	Teheran: 5,1	London: 7,6	Moscow: 9,4	Lahore: 10,10
26	Karachi: 5,0	Lima: 7,4	Bangkok: 9,0	Bogotá: 10,08
27	Bangkok: 4,7	Bangkok: 7,3	Lima: 8,8	Kinshasa: 10,04
28	Saint-Petersburg: 4,6	Teheran: 7,2	Lahore: 8,6	Bangalore: 9,92
29	Hong-Kong: 4,6	Chicago: 7,0	Madras: 8,2	Chicago: 9,84
30	Lima: 4,4	Hong-Kong: 6,9	Teheran: 8,1	Wuhan: 9,18

Πηγές: OHE, *World Perspectives of urbanization, 1999, City Mayors Statistics 2022*

Ο πρώην Εκτελεστικός Διευθυντής του Προγράμματος Ανθρώπινων Εγκαταστάσεων του ΟΗΕ Executive Director of the UN Human Settlements Programme περιγράφει τους λόγους για τους οποίους περισσότερο από το ήμισυ του παγκόσμιου πληθυσμού έχει μετακομίσει σε πόλεις και τις προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσουμε για να αποκομίσουμε τα οφέλη.

Για όλη σχεδόν την ανθρώπινη ιστορία, οι άνθρωποι έζησαν σε μικρές πόλεις, χωριά ή στην ύπαιθρο. Αλλά το ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού που ζει σε πόλεις έχει αυξηθεί γρήγορα τους τελευταίους δύο αιώνες, από 5 τοις εκατό το 1800, σε 13 τοις εκατό το 1900 και 34 τοις εκατό μέχρι το 1960. Το 2008, ένα σημαντικό όριο στην παγκόσμια αστικοποίηση ξεπεράστηκε όταν περισσότεροι από τους μισούς ανθρώπους που ζούσαν στον πλανήτη είχαν γίνει κάτοικοι των πόλεων.

Η τάση αυτή αυξάνεται συνεχώς και μέχρι στιγμής δεν υπάρχουν ενδείξεις κάποιας επιβράδυνσης στην ανάπτυξη των πόλεων. Σύμφωνα με τον Δρ Joan Clos, πρώην εκτελεστικό διευθυντή του UN-Habitat, η οποία παρακολουθεί την πρόοδο της αστικοποίησης από το 1978, το ποσοστό έχει ήδη φτάσει πάνω από 55 τοις εκατό και τώρα οδεύει προς το 60 τοις εκατό. Ο ΟΗΕ προβλέπει ότι θα αυξηθεί μεταξύ 65 και 70 τοις εκατό τα επόμενα 20 χρόνια – μέρος μιας δημογραφικής διαδικασίας που αλλάζει ριζικά τον πλανήτη.

«Οι πόλεις είναι παραγωγικοί κινητήρες ανάπτυξης», λέει ο Δρ Κλος. «Φέρνουν οικονομίες κλίμακας, αναπτύσσουν αγορές, δημιουργούν θέσεις εργασίας και ενθαρρύνουν την άνθηση νέων οικονομικών δραστηριοτήτων. Καθώς οι οικονομίες μετακινούνται από τις πρωτογενείς δραστηριότητες όπως η γεωργία, η αλιεία και η εξόρυξη στη βιομηχανική παραγωγή και στη συνέχεια στις υπηρεσίες, ο ρόλος των πόλεων στην παγκόσμια οικονομία αυξάνεται με κάθε μετάβαση.

«Οι άνθρωποι μετακινούνται στις πόλεις γιατί είναι μέρη όπου μπορούν να δουν ευκαιρίες για μια καλύτερη και πιο ευημερούσα ζωή. Σε πολλά μέρη του κόσμου, η ανάπτυξη των πόλεων παρουσιάζει τεράστιες προκλήσεις μέσω των επιπτώσεών της στο περιβάλλον και στις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες. Ωστόσο, τέτοιες προκλήσεις μπορούν να αντιμετωπιστούν μέσω επενδύσεων και αστικών πολιτικών για τη βελτίωση της ποιότητας της αστικής ζωής».

«Η αστικοποίηση είναι μια σύνθετη πραγματικότητα: προσφέρει πλούτο και ευημερία, αλλά ταυτόχρονα έχει κόστος. Πρέπει να δημιουργηθεί ένα δημοσιονομικό πλαίσιο για την κάλυψη αυτών των δαπανών μέσω της φορολογίας, μαζί με τις δημόσιες πολιτικές για τη διατήρηση της πόλης σε καλή κατάσταση. Η αστικοποίηση μερικές φορές φαίνεται να εμφανίζεται αυθόρμητα, συχνά με τη μορφή παραγκουπόλεων, αλλά πρέπει να βελτιωθεί μέσω επίσημων διαδικασιών όπως ο πολεοδομικός σχεδιασμός, οι κανόνες και οι κανονισμοί.

«Αυτό πρέπει να περιλαμβάνει όλους στις πόλεις, γιατί η αστικοποίηση μεταμορφώνει τις κοινωνίες και αναγκάζει τους ανθρώπους να μάθουν διαφορετικές μορφές συμπεριφοράς και κοινωνικές δεξιότητες. Δεν πρόκειται μόνο για κτίρια και δρόμους: χρειάζεται μια αλλαγή κουλτούρας, η οποία μπορεί να πάρει χρόνο για να αναπτυχθεί. Όσοι εξακολουθούν να ζουν εκτός αστικών περιοχών πρέπει επίσης να προσαρμοστούν στις νέες μορφές εμπορίου που είναι συνέπειες της αστικοποίησης».

Η ανάπτυξη των πόλεων πρωτοεμφανίστηκε σε πιο ανεπτυγμένες περιοχές του κόσμου όπως η Ευρώπη και αργότερα η Βόρεια Αμερική. Αλλά τις τελευταίες δεκαετίες, η Ασία αστικοποιήθηκε με τεράστιο ρυθμό, λέει ο Δρ. Κλος – τώρα έχει περισσότερες από τις μισές από τις 40 μεγαλουπόλεις του κόσμου (αυτές με περισσότερους από 10 εκατομμύρια κατοίκους). Η Αφρική αρχίζει να αστικοποιείται γρήγορα και έχει ήδη τρεις μεγαλουπόλεις στο Κάιρο, το Λάγος και την Κινσάσα.

«Οι πόλεις στην Αφρική που ήταν μικρές πόλεις πριν από 20 χρόνια φιλοξενούν σήμερα εκατομμύρια ανθρώπους. Οι μετανάστες τείνουν να κατευθύνονται προς τις μεγαλύτερες πόλεις, οι οποίες μπορεί να γίνουν τόσο μεγάλες που η ποιότητα ζωής περιορίζεται από την ανάπτυξή τους. Ορισμένες

χώρες το έχουν αντιμετωπίσει με αστικές πολιτικές που σκορπίζουν τους μετανάστες από την ύπαιθρο μεταξύ των πόλεων».

Οι αστικές πολιτικές πρέπει να μεγιστοποιήσουν τα αποτελέσματα της αστικοποίησης, προσθέτει, και να ελαχιστοποιήσουν το κόστος – κάτι που είναι ένας συνεχής αγώνας. Σε γενικές γραμμές, οι κάτοικοι των πόλεων ζουν καλύτερα, επειδή είναι φθηνότερο να τους παρέχονται υπηρεσίες σε κατά κεφαλήν κόστος. Αυτό όμως δεν είναι αναπόφευκτο: όπου οι πόροι είναι περιορισμένοι και ο ανταγωνισμός για αυτούς είναι οξύς, υπάρχει κίνδυνος σύγκρουσης ελλείψει κατάλληλης διαχείρισης.

Υπάρχουν ορισμένες σοβαρές απειλές για τις πόλεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν: το 80% των μεγαλύτερων πόλεων είναι ευάλωτες σε σοβαρές επιπτώσεις από σεισμούς, 60% από καταιγίδες και τσουνάμι και όλες αντιμετωπίζουν τον αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής, η οποία περιλαμβάνει την άνοδο της στάθμης της θάλασσας.

Οι κοινωνικές και πολιτικές κρίσεις μπορεί να οδηγήσουν σε συγκρούσεις ή πολέμους και μερικές φορές επίσης να δημιουργήσουν μεγάλες μεταναστευτικές ροές. Παλαιότερα οι πόλεμοι ήταν έξω από τις πόλεις, όπου οι στρατοί συγκρούονταν στα πεδία των μαχών και ίσως πολιορκούσαν, αλλά οι σύγχρονοι πόλεμοι μετατρέπουν τις πόλεις σε πεδία μάχης χρησιμοποιώντας νέες μορφές πολέμου.

Οι μεγάλες πόλεις πρέπει να είναι καλά σχεδιασμένες για να δημιουργήσουν ανθεκτικά περιβάλλοντα για τέτοια ενδεχόμενα. Ορισμένες από τις προκλήσεις είναι τρομακτικές αλλά η έρευνα δείχνει ότι πολλές πόλεις έχουν βρει τρόπους να τις αντιμετωπίσουν. και οι εθνικές κυβερνήσεις και οι κυβερνήσεις των πόλεων επιθυμούν να μάθουν από την εμπειρία εκείνων που έχουν επιτυχία.

Με την κλιματική αλλαγή, για παράδειγμα, το 70% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου προέρχεται από πόλεις, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 55% του παγκόσμιου πληθυσμού που καταναλώνει περισσότερη ενέργεια κατά κεφαλήν από τους ανθρώπους που ζουν σε αγροτικές περιοχές. Το μερίδιό τους στις παγκόσμιες εκπομπές είναι πιθανό να αυξηθεί περαιτέρω καθώς αυξάνεται η αστικοποίηση, επομένως είναι ζωτικής σημασίας οι πόλεις να επιταχύνουν τη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Μπορούν επίσης να εξαλείψουν την κατανάλωση άνθρακα ενθαρρύνοντας το περπάτημα, το ποδήλατο και τις ηλεκτρικές μορφές μεταφοράς και κατασκευάζοντας έξυπνα κτίρια.

Οι κοινωνικές εντάσεις μπορεί να προκύψουν σε πόλεις όπου διευρύνονται οι αστικές διαφορές λόγω των χαμηλά αμειβόμενων θέσεων εργασίας στο κάτω μέρος της κατανομής του εισοδήματος και των υψηλών μισθών στην κορυφή. Οι πολιτικές αναδιανομής μπορούν να εξισορροπήσουν τα κοινωνικά αποτελέσματα της οικονομίας της πόλης και κάτι τέτοιο είναι ευκολότερο σε αστικές περιοχές όπου υπάρχει καλύτερο φαγητό και καλές βασικές υπηρεσίες, όπως η υγιεινή.

Οι φτωχογειτονιές στις πόλεις είναι ένα διαχρονικό πρόβλημα, το οποίο όμως μπορεί να περιοριστεί ή να εξαλειφθεί. Σε όλη τη διάρκεια της ανθρώπινης ιστορίας, οι άνθρωποι που μετακινούνται σε πόλεις για να βρουν ευημερία δημιούργησαν φτωχογειτονιές επειδή δεν βρίσκουν αξιοπρεπή μέρη για να ζήσουν. Ωστόσο, πολλές πόλεις έχουν εφαρμόσει πολιτικές για την κατασκευή οικονομικά προσιτών κατοικιών ως εναλλακτικές λύσεις.

«Δεν είναι μόνο θέμα καλύτερων κτιρίων, ωστόσο: απαιτούνται επίσης καλές θέσεις εργασίας ώστε οι άνθρωποι να έχουν αρκετό εισόδημα για να ζήσουν σε αυτές. Δεν θα συμβεί αυθόρμητα, αλλά υπάρχουν πολλά καλά παραδείγματα μεγάλων πόλεων που επιτυγχάνουν να παρέχουν οικονομικά προσιτή στέγαση. Δεν είναι επιστήμη πυραύλων, αλλά απαιτεί μια πολύ απαιτητική πολιτική δέσμευση».

Το νερό είναι ένα άλλο προκλητικό ζήτημα σε πολλά μέρη του κόσμου όπου οι προμήθειες καθαρού νερού είναι περιορισμένες. Η αύξηση της προσφοράς απαιτεί επενδύσεις σε σταθμούς επεξεργασίας, ενέργεια για την τροφοδοσία τους και πολιτικούς μηχανισμούς για πρόσβαση σε όλους. «Μπορεί να γίνει, ακόμη και στα πιο ξηρά μέρη», λέει ο Δρ. Κλος. «Όπου υπάρχει θέληση, υπάρχει τρόπος».

Και η εύρεση αυτών των τρόπων θα πρέπει να είναι μεγάλη προτεραιότητα για το μέλλον, προσθέτει. «Υπάρχει ανάγκη να τελειοποιηθούν οι ικανότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης για την αντιμετώπιση τέτοιων προκλήσεων. Οι συμμετοχικές διαδικασίες για τη χάραξη ενός οράματος και μιας στρατηγικής για αλλαγή πρέπει να εμβαθύνουν για να νομιμοποιηθούν με τους ανθρώπους που θα πρέπει να πληρώσουν το τίμημα της υλοποίησής τους. Τα έθνη και οι πόλεις πρέπει να επενδύσουν σε διαδικασίες διακυβέρνησης για να αποκομίσουν τα οφέλη της αστικοποίησης»

Οι θέσεις που προαναφέρθηκαν αποτελούν τις επίσημες κατευθυντήριες γραμμές όλων των μεγάλων Διεθνών Οργανισμών όπως είναι τα Ηνωμένα Έθνη με όλες τις υπηρεσίες τους, η Ευρωπαϊκή Ένωση κλπ. και έχουν σηματοδοτήσει μια σειρά στρατηγικών παγκόσμιων που μεταφέρονται και σε τοπικό επίπεδο προετοιμάζοντας σταδιακά και τις τοπικές αυτοδιοικήσεις για τον νέο τους ρόλο.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΣΗΜΕΡΑ

Το νέο διεθνές οικονομικό περιβάλλον, αυτό που ονομάζουμε με το γενικό όρο παγκοσμιοποίηση, και το οποίο αποτελεί αποτέλεσμα συγκεκριμένων οικονομικών, τεχνολογικών, επικοινωνιακών και πολιτικών διεργασιών ευνοεί την αστικοποίηση και ευνοείται από το φαινόμενο των «Μεγαλουπόλεων». Η κίνηση των δύο φαινομένων υπήρξε παράλληλη. Πιστεύουμε ότι τα αίτια αυτής της πραγματικότητας είναι κυρίως οικονομικά και πολιτιστικά.

Οι νέες μορφές οικονομίας, δηλαδή εκείνες που βασίζονται όχι τόσο στα παλιά δεδομένα (ενέργειας, πρώτων υλών, εργατικών χειρών), αλλά σε *constructed resources*, οργανώνονται καλύτερα γύρω από κέντρα διοίκησης και ελέγχου, τα οποία ρυθμίζουν, ελέγχουν και συντονίζουν δραστηριότητες δικτύων επιχειρήσεων. Αν λάβει κανείς υπόψη τον τεράστιο ρόλο, ο οποίος και συνεχώς αυξάνεται, των υπηρεσιών στην παγκόσμια οικονομία, την συνεχή χειραφέτηση των επιχειρήσεων, των προϊόντων και των αγορών από τις εθνικές δομές, και την όλο και περισσότερο από-υλοποίηση των επενδύσεων, καθώς επίσης την μεγάλη σημασία του ανθρώπινου δυναμικού και ιδιαίτερα του εξειδικευμένου σε τεχνολογίες αιχμής και τον συνεχή νεωτερισμό, που απαιτείται για υπηρεσίες οι οποίες βρίσκονται στην καρδιά κάθε οικονομικής δραστηριότητας, υπηρεσίες όπως οι ασφάλειες, η παροχή συμβουλών, η νομική προστασία, η πληροφορική, αντιλαμβάνεται ότι το αστικό περιβάλλον είναι αναγκαίο για τη λειτουργία τέτοιων δραστηριοτήτων.

Ιδιαίτερα τα υψηλού επιπέδου κέντρα οικονομικών δραστηριοτήτων, που χαρακτηρίζονται από τα ανωτέρω στοιχεία, είναι συγκεντρωμένα σε έναν μικρό αριθμό αστικών περιοχών, τα δε σημαντικότερα από αυτά σε λίγες μεγάλες πόλεις του κόσμου. Αυτός ο μεγααστισμός (*metropolisation*), είναι επομένως φυσική εξέλιξη για το νέο οικονομικό περιβάλλον, που απαιτεί συνθήκες Μεγαπόλεως για να ευνοηθεί η συνέργεια.

Ο πολιτιστικός, όμως, παράγων είναι εξίσου ενεργός στη διαμόρφωση αυτού του φαινομένου και αυτό γιατί έχει επικρατήσει η αστική κουλτούρα (*urban culture*). Είναι φανερό, ότι η τηλεόραση, ο κινηματογράφος και τα άλλα μέσα μαζικού πολιτισμού, παρά το ότι έκαναν δυνατή την παρουσία του και στις αγροτικές περιοχές, καλλιέργησαν έναν αστικό πολιτισμό, έναν αστικό τρόπο ζωής, ο οποίος δεν μπορεί να βρει τη δικαίωσή του παρά μόνο στην πόλη. Επιπλέον, ο τρόπος ζωής αυτός είναι και ο μόνος, μέσα στον οποίο μπορούν, ακριβώς εξαιτίας της ιδιοσυγκρασίας τους και των αναγκών εργασίας, να λειτουργήσουν στελέχη επιχειρήσεων που έχουν μάθει να αγαπούν τα σύμβολα αυτού του αστικού πολιτισμού, που έφερε και τη δική τους ανάδειξη σε σημαντικά κοινωνικά πρόσωπα, αλλά και να εργάζονται σε συνθήκες πίεσης και σκληρού ανταγωνισμού, οι οποίες είναι τελείως αντίθετες με το αγροτικό περιβάλλον.

Κατ' αυτό τον τρόπο οι μεγάλες πόλεις αναλαμβάνουν πρωτεύοντα ρόλο, όχι μόνον στην οικονομία, αλλά αναπόφευκτα και στις διεθνείς σχέσεις. Είναι ενδεικτικό, ότι η παραγωγή του Τόκιο συγκρίνεται σήμερα με εκείνη του Ηνωμένου Βασιλείου. Ακριβώς γιατί ο τρόπος παραγωγής σήμερα κάνει τις πόλεις, ή καλύτερα τις αστικές περιοχές αυτάρκεις παραγωγούς, καταργώντας σχεδόν τη χρησιμότητα της *Hinterland*. Ακόμη και οι συνθήκες ανταγωνιστικότητας που απαιτούνται για την επιτυχία μιας επιχείρησης σήμερα βασίζονται όλο και περισσότερο σε παράγοντες παραγωγικότητας που δημιουργούνται τοπικά.

Η αποτελεσματικότητα της οικονομίας γίνεται όλο και περισσότερο εξαρτημένη από τις συνθήκες διαχείρισης και τα αποτελέσματα της *Interaction and proximity*, τη δυνατότητα μαθησιακής προσαρμογής και *innovation*. Σημαντικός είναι επίσης ο ρόλος των τοπικών δημόσιων και ιδιωτικών θεσμών, ο οποίος μετρά περισσότερο από ό,τι τα κόστη των αποστάσεων και οι εξωτερικοί παράγοντες που

άλλοτε καθόριζαν σημαντικά την επιτυχία μιας επιχείρησης. Τα νέα στοιχεία οικονομικής επιτυχίας και αποτελεσματικότητας, είναι τέτοια ώστε να σχετίζονται περισσότερο με τη λειτουργικότητα μιας πόλης και τις ιδιαίτερες συνθήκες εκπαίδευσης των ενεργών μελών της, ώστε να μεταβάλλονται με το χρόνο μέσα σε ένα συγκεκριμένο αστικό περιβάλλον, το οποίο όσο πιο κατάλληλο είναι για τη θετική μεταβολή τους και την ανάπτυξή τους, τόσο και συμβάλλει στην επιτυχία της επιχείρησης.

Γι' αυτούς τους λόγους διαμορφώνονται ειδικά αστικά περιβάλλοντα και πόλεις ολόκληρες, κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να προσφέρουν σε μεγάλες επιχειρήσεις το κατάλληλο περιβάλλον για την ανάπτυξη των τεχνικών και των αγορών. Γνωστά παραδείγματα είναι τα districts των ιταλικών και άλλων πόλεων. Επιπλέον, τα περιβάλλοντα αυτά είναι καλύτερα για να λειτουργήσει η μεγάλη μάζα των managers και άλλων υψηλών στελεχών, αφού εξασφαλίζουν μια οικονομική βάση με ποικιλία που τους παρέχει απαραίτητες εναλλακτικές λύσεις.

Αναφερθήκαμε ανωτέρω στην αυτάρκεια του χώρου της πόλης που καταργεί το ρόλο της Hinterland για την ανάπτυξή της. Ισχυρές πόλεις άλλοτε ήσαν εκείνες που διέθεταν μεγάλη Hinterland. Τώρα οι όροι παραγωγής περικλείστηκαν μέσα στην πόλη ή σε αυτό που ονομάζουμε αστικό σύμπλεγμα και στο φαινόμενο μιας πανίσχυρης πόλης μέσα σε μία περιφέρεια που μπορεί να βρίσκεται σε οπισθοδρόμηση.

Αυτή η νέα εδαφική λογική, η νέα σχέση ανάμεσα στην πόλη και το έδαφος, είναι ένας πρόσθετος παράγων σε όσους προαναφέραμε για την ανάδειξη των πόλεων σε αυτόνομους παράγοντες πολιτικής, αλλά και σε συνεργαζόμενους πολιτικούς παράγοντες. Οι πόλεις διασυνδέονται μεταξύ τους έχοντας ανεξαρτητοποιηθεί από τους γεωγραφικούς και κρατικούς περιορισμούς. Ανταγωνίζονται μέσα σε ένα παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον που δημιουργεί πράγματι, όπως το περιγράφει ο Pierre Veltz, μια οικονομία αρχιπελάγους.

Τα κοινά πλεονεκτήματα των Μεγαπόλεων, όπως είδαμε, είναι ανεξάρτητα από την γεωγραφία. Το ίδιο συμβαίνει και με τα προβλήματα. Πάντοτε στις μεγάλες πόλεις, υπήρχαν κοινωνικοοικονομικές διαφορές που εύρισκαν έκφραση στον χώρο της πόλης. Πάντοτε υπήρχαν πλούσια και φτωχά τετράγωνα και περιοχές. Όπως, όμως, σε κάθε τομέα, η παγκοσμιοποίηση τονίζει και στις πόλεις τις διαφορές και τις ασυμμετρίες.

ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

Ο αποκλεισμός έχει διαφορετική έννοια στο δυτικό κόσμο, όπου σημαίνει την κατάσταση μη εισδοχής στην αγορά εργασίας κάτι που συχνά μετριάζεται από μέτρα κοινωνικής πρόνοιας, ενώ στις αναπτυσσόμενες χώρες η λέξη περιγράφει μια πολύ τραγικότερη δοκιμασία, όπου ακόμη και τα στοιχειώδη μέσα επιβιώσεως απειλούνται άμεσα.

Ο αποκλεισμός στις σύγχρονες πόλεις δεν είναι μονάχα αποτέλεσμα ξενοφοβίας. Μια φυσική κατάρρευση (οι ανάπηροι σπανίως είναι πλήρως ενσωματωμένοι στην πόλη), μια κοινωνική κατάρρευση (οι άνεργοι συχνά οδηγούνται στην αποσύνθεση) μπορεί να αρκέσει για να οδηγηθεί ένας άνθρωπος έξω από την κοινότητα, να αποκλειστεί. Στις περισσότερες φορές αυτή η κατάσταση οδηγεί σε μετατόπιση και έτσι σε αποχωρισμό: μετακίνηση σε μια γειτονιά με λιγότερες απαιτήσεις, εγκατάσταση σε ειδικά άσυλα, κ.λπ. Με άλλα λόγια, ο αποκλεισμός δεν είναι πάντα αποτέλεσμα θεσμικής ή κοινωνικής βίας, αλλά πολύ συχνά το αποκορύφωμα μιας υφέρπουσας διαδικασίας, άγνοιας και αδιαφορίας.

Από την άλλη μεριά, η φτώχεια είναι πρώτη αιτία αρρώστιας και θανάτου στον κόσμο. Φτωχοί άνθρωποι σε φτωχές ή πλούσιες χώρες δεν έχουν τους απαραίτητους πόρους για να ζουν και να εργάζονται σε συνθήκες που να προστατεύουν και να προάγουν την υγεία τους. Εκτός, όμως, από τις φτωχές χώρες του πλανήτη, τις επιπτώσεις της φτώχειας τις βίωσαν με δραματικό τρόπο και αναπτυσσόμενες χώρες που βρέθηκαν στη δίνη οικονομικής κρίσης.

Η φτώχεια είναι βέβαια ένα πρόβλημα σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο, όμως στις πόλεις γίνεται πιο εμφανής, εξαιτίας της παράθεσης ακραίων διαφορών.

Η μάχη ενάντια στη φτώχεια δίνεται συχνότατα στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης σε συνεργασία με την τοπική κοινωνία. Αποτελεσματικοί τοπικοί άρχοντες μπορούν να συνεργαστούν με τον ιδιωτικό τομέα και άλλους παράγοντες και να δράσουν ως καταλύτες για οικονομική ανάπτυξη. Η αντιμετώπιση του προβλήματος της φτώχειας είναι ζήτημα δικαιοσύνης, αλλά ταυτόχρονα και κοινού συμφέροντος. Μια διατηρούμενη ανάπτυξη σε όλα τα επίπεδα απαιτεί κοινωνική συνοχή. Οι εσωτερικές επενδύσεις και οι τοπικές οικονομίες επηρεάζονται σοβαρά από την κοινωνική δυσαρμονία και την επέκταση του εγκλήματος. Και παρότι η φτώχεια είναι αποτέλεσμα συνήθως φαινομένων που είναι ανεξάρτητα από την τοπική αυτοδιοίκηση, όπως τα παγκόσμια οικονομικά φαινόμενα και οι κρατικές πολιτικές σχέσεις, η τοπική αυτοδιοίκηση επηρεάζεται άμεσα από αυτήν. Και αυτό είναι λογικό, αφού αυτή αποτελεί τον θεσμό που βρίσκεται σε διαδραστική σχέση με τους πολίτες στην παροχή και την διοίκηση κοινωνικών υποδομών, που αφορούν στα επίπεδα ζωής τους. Στα χρόνια της οικονομικής κρίσης, η τοπική αυτοδιοίκηση απέδειξε περίτρανα την χρησιμότητά της στον τομέα αυτό. Σε πολλούς Δήμους λήφθηκαν σε σχετικό σύντομο χρόνο μέτρα προστασίας των οικονομικά πληττόμενων πληθυσμών τους και της περιχαράκωσης των θεμελιωδών ανθρώπινων αναγκών, ώστε να υποστηριχθούν οι πληθυσμοί. Πολλοί, εκτός από τα γρήγορα αντανακλαστικά σε μέτρα άμεσης επίλυσης προβλημάτων και κάλυψης αναγκών όπως η σίτιση, η ένδυση και η πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας, ανέπτυξαν και αξιοθαύμαστα δίκτυα κοινωνικής δικτύωσης δημιουργώντας πλέγμα προστασίας μέσα στις πόλεις τους.

Η τοπική αυτοδιοίκηση έχει ένα σημαντικό ρόλο να παίξει στη μάχη κατά της φτώχειας και των κοινωνικών ανισοτήτων και στη διατήρηση ή και τη δημιουργία κοινωνικής συνοχής, αρκεί βέβαια να διαθέτει τα απαραίτητα μέσα, αρμοδιότητες και πόρους. Η συνεχής αποκέντρωση αρμοδιοτήτων και ευθυνών χωρίς τη μεταφορά στους ΟΤΑ των αντίστοιχων πόρων είναι μία συνήθης πρακτική, που τελικά εξασθενεί τη συνολική κυβερνητική δυνατότητα δράσης.

Πολλοί πιστεύουν ότι η μάχη ενάντια στη φτώχεια στις πόλεις θα πρέπει να διεξαχθεί σε διεθνές επίπεδο και αυτό είναι το αποτέλεσμα μιας νέας πραγματικότητας που γέννησε το νέο κίνημα των πόλεων. Μέσω της διαδημοτικής διεθνούς συνεργασίας, οι τοπικές αυτοδιοικήσεις μπορούν να αλληλοστηριχθούν στην αντιμετώπιση προβλημάτων που σχετίζονται με τη φτώχεια και στην ανταλλαγή εμπειριών. Η Agenda Habitat που υιοθετήθηκε το 1996 από τα Ηνωμένα Έθνη και που δίνει μεγάλη έμφαση στα θέματα κατοικίας και καταπολέμησης της φτώχειας, τροφοδοτήθηκε κυρίως από την τοπική αυτοδιοίκηση και βασίζεται για την εφαρμογή της κυρίως σε αυτήν. Και αυτό είναι ένα παράδειγμα που απεικονίζει αυτή τη νέα κατάσταση.

Συγκεκριμένες προσπάθειες έχουν γίνει από πόλεις για την εφαρμογή στρατηγικών κατά της φτώχειας, ορισμένες από τις οποίες είναι πρωτότυπες και παράγουν σοβαρά αποτελέσματα, ενώ άλλες αποτυγχάνουν το στόχο τους εξαιτίας απρόβλεπτων παραγόντων, όπως ο πόλεμος και οι οικονομικοί και πολιτικοί πρόσφυγες.

Η μεγάλη αύξηση των οικονομικών διαφορών, η πλήρης επικράτηση του καταναλωτικού μοντέλου, η ανασφάλεια, οδήγησαν στην γκετοποίηση περιοχών ολόκληρες των μεγάλων πόλεων σε οικονομικό Βορρά και Νότο. Ο εδαφικός αυτός περιορισμός απομονώνει τον κάτοικο των «δύσκολων περιοχών» και τον οδηγεί, απότομα, στον κοινωνικό αποκλεισμό. Ταυτόχρονα, ως αντίδραση, παρατηρείται το φαινόμενο των «γκέτο των πλουσίων». Οι πλούσιοι οργανώνουν τις περιοχές κατοικίας των σε κλειστούς χώρους, με ειδική αστυνομία, παρακολούθηση μέσω ειδικών, κλειστών κυκλωμάτων. Τούτο ιδιαίτερα στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου ήδη 8 εκατομμύρια άτομα ζουν σε «gated communities».

Αυτός ο διαχωρισμός δημιουργεί ένα κοινωνικό χάσμα πρωτοφανές, στο εσωτερικό των νέων αυτών παραγόντων της διεθνούς σκηνής. Απειλείται έτσι η συνοχή του κοινωνικού ιστού και η αίσθηση του «ανήκειν» στην πόλη. Εκτός από αυτό το δίπολο πλουσίων και φτωχών «γκέτο» υπάρχει και εκείνο των «αποκλεισμένων» και των ευρισκομένων στο κέντρο των διεργασιών ανάπτυξης, οι οποίοι, ούτως ή άλλως, έχουν χαλαρό αίσθημα «ανήκειν» και οι οποίοι αισθάνονται παντού άνετα, χάρις και στις διευκολύνσεις, που τους παρέχει η νέα τεχνολογία. Οι τάσεις απομόνωσης πάντως έχουν αυξητικούς ρυθμούς και απειλούν σοβαρά την κοινωνική συνοχή.

Ανακύπτει σημαντική η ανάγκη της κοινωνικής αλληλεγγύης και της αναζωπύρωσης των κοινωνικών δεσμών, εάν θέλουμε να συνεχίσει η πόλη να είναι ο χώρος όπου και ο καθένας ασκεί το δικαίωμά του στη ζωή.

Η ΨΗΦΙΑΚΗ ΠΟΛΗ

Ένα ακόμη σημαντικό χαρακτηριστικό της σύγχρονης πόλης είναι το ότι η τεχνολογία της πληροφορικής αλλάζει τις σχέσεις ανάμεσα στην τοπική διοίκηση και τους δημότες. Μία από τις μεγάλες προκλήσεις αποτελεί η προσπάθεια να αυξήσει κανείς την διαδραστική δημοκρατία και να μειώσει το ψηφιακό χάσμα. Αυτή η προσπάθεια πρέπει να στοχεύει στους οικονομικά ασθενέστερους, ώστε να ξεπεραστεί ο ψηφιακός αποκλεισμός και να δίνεται μεγαλύτερη πρόσβαση στις πληροφορίες.

Στον τομέα αυτό η πόλη του Τορόντο υπήρξε μία από τις ηγέτιδες στην προσπάθεια εκμετάλλευσης της πληροφορικής τεχνολογίας. Η προσπάθεια της διοίκησης της πόλης ήταν να δοθεί η δυνατότητα στον πολίτη να προσεγγίσει μέσω ηλεκτρονικών διαύλων την πόλη από οπουδήποτε οποτεδήποτε. Το Τορόντο, ήδη το έτος 2000 ήταν μια δικτυωμένη κοινότητα, όπου το 61% των κατοίκων είχε σύνδεση με το διαδίκτυο στο σπίτι, το 33% επιχειρούσε ηλεκτρονικά και το 47% έκανε τις αγορές του ηλεκτρονικά.

Η πόλη του Τορόντο δημιούργησε ένα πολυεπίπεδο πλαίσιο ως ακολούθως:

1. Ηλεκτρονική δημοκρατία, ενθαρρύνοντας την ενεργητική συμμετοχή του πολίτη στη λήψη αποφάσεων.
2. Ηλεκτρονικές υπηρεσίες, με την παροχή σχετικών πληροφοριακών υπηρεσιών μέσω διαδικτύου.
3. Ηλεκτρονικό επιχειρείν, δίνοντας τη δυνατότητα οικονομικών συναλλαγών μέσω διαδικτύου.

Η πρωτοβουλία του Τορόντο άνοιξε το δρόμο την αύξηση της ηλεκτρονικής συνεργασίας μεταξύ των τομέων διακυβέρνησης, την αύξηση εκπαίδευσης του προσωπικού για τους ανάλογους στόχους και την βελτίωση των ανισορροπιών στην κατοχή υποδομής για την πληροφορική τεχνολογία.

Από τότε πολλά άλλαξαν σε παγκόσμιο επίπεδο, τόσο από πλευράς τεχνολογικών δυνατοτήτων και βελτίωσης του κόστους, αλλά και πιο πρόσφατα εξαιτίας της επιτάχυνσης διαδικασιών συνεπεία της πανδημίας του κορωνοϊού. Το πρόβλημα, βέβαια, είναι ότι στις περισσότερες πόλεις στον κόσμο, ακόμη και σήμερα, τα μοντέλα οργάνωσης βασίζονται στην προπληροφορική εποχή. Αυτό απαιτεί την ενσωμάτωση εφαρμογών για τη μείωση της πολυπλοκότητας των διαδικασιών που αφορούν σε πολυάριθμους πολίτες και θεσμούς.

Απαιτείται αυξημένη πολυτομεακή προσέγγιση, αναδιοργάνωση των υπαρχουσών δομών της τοπικής αυτοδιοίκησης, αλλά και συνεργασία μεταξύ του κράτους, του ιδιωτικού τομέα και της κοινωνίας των πολιτών. Η τοπική αυτοδιοίκηση είναι η καρδιά της ανάπτυξης της κοινωνίας της πληροφορίας. Αυτή είναι ο χρήστης, ο δημιουργός και ο συνοδός του πολίτη στη χρήση των νέων μεθόδων επικοινωνίας, που προέκυψαν από την τεχνολογική επανάσταση των τελευταίων χρόνων.

Η έξυπνη πόλη αποτελεί πια αναγκαίο ζητούμενο και σε αυτόν τον τομέα πολλά έχουν γίνει στη χώρα μας, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση των Τρικάλων που ανέπτυξαν ιδιαίτερα τον τομέα αυτό και διακρίθηκαν διεθνώς για αυτό, με υπηρεσίες όπως:

e-ΚΕΠ (Αυτοματοποιημένο Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολίτη), όπου οι πολίτες στέλνουν άμεσα τα αιτήματά τους στον Δήμο μέσω της mobile εφαρμογής Check App για κινητά τηλέφωνα.

Ασύρματη Πρόσβαση σε υπηρεσίες του Δήμου και στο Διαδίκτυο, Σύστημα Έξυπνου Φωτισμού, μέσω του οποίου γίνεται διαχείριση του δημοτικού ηλεκτροφωτισμού και επιτυγχάνεται εξοικονόμηση ενέργειας.

Επίσης, σύστημα παρακολούθησης περιβαλλοντικών συνθηκών, όπου με τη χρήση ειδικών συσκευών περιβαλλοντικών μετρήσεων (όπως για συγκέντρωση αέριων ρύπων, αιωρούμενων σωματιδίων και θορύβου), μπορεί να εκτιμηθεί η ποιότητα της ατμόσφαιρας και να αξιολογηθεί πιθανός αντίκτυπος στη δημόσια υγεία. Επίσης, απεικονίζονται σε πραγματικό χρόνο τυποποιημένοι δείκτες ποιότητας του περιβάλλοντος που επιτρέπουν συγκριτική αξιολόγηση (Benchmarking), επισημάνσεις (Alerts) και την αναγνώριση τάσεων που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στη λήψη μέτρων.

Ακόμη γενική πλατφόρμα έξυπνης πόλης Connected Digital Platform – CDP. Πρόκειται για ένα ολοκληρωμένο πληροφοριακό σύστημα που αξιοποιεί τα πλεονεκτήματα του Internet of Things (IoT) και διαχειρίζεται τις επιμέρους εφαρμογές εποπτείας και ενημέρωσης, τροφοδοτώντας ταυτόχρονα τρίτα συστήματα, μέσα από ανοιχτά πρωτόκολλα διασύνδεσης, σύστημα παρακολούθησης λειτουργίας φωτεινών σηματοδοτών της πόλης και άλλα έξυπνα συστήματα.

Αποτέλεσμα της διασύνδεσης των πόλεων ανά τον κόσμο είναι η ταχεία μετάδοση «τάσεων», που αναπτύσσονται ταυτόχρονα σε μεγάλες πόλεις. Ένα χτυπητό παράδειγμα είναι η δυσανάλογη κατανάλωση ενεργείας. Ενώ στη βιομηχανική παραγωγή έχουμε μείωση της κατανάλωσης ενεργείας, στις αστικές περιοχές έχουμε αύξηση εξαιτίας της ασυγκράτητης ανάπτυξης της παροχής υπηρεσιών, όπως ο φωτισμός, η ταχεία επικοινωνία, τα ηλεκτρονικά μέσα, οι τηλεπικοινωνίες, κ.λπ. Στις ανεπτυγμένες χώρες, οι κάτοικοι των πόλεων καταναλώνουν το 75% της συνολικής ενέργειας της χώρας, ενώ οι πόλεις του «νότου» ακολουθούν αυτή την τάση με μεγάλη ταχύτητα.

Υπάρχει επομένως, μεγάλη ανάγκη διαχείρισης των πόρων καθώς και των απορριμμάτων με τη γνωστή βλαπτική επίδραση στο περιβάλλον. Κλασικό είναι το παράδειγμα του φαινομένου του θερμοκηπίου. Στα ζητήματα αυτά που απασχολούν σήμερα έντονα την ανθρωπότητα και ιδιαίτερα στην ΕΕ στο κατώφλι της Πράσινης Μετάβασης και στα οποία η Ατζέντα 2030 του ΟΗΕ αναφέρεται διεξοδικά, η ΤΑ έχει να παίξει καθοριστικό ρόλο.

Η ΠΟΛΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΡΑΤΟΣ

Τα σημεία στα οποία η ΠΟΛΙΣ μοιάζει με το σύγχρονο κράτος είναι γνωστά και αποτελούν την ιστορική εξέλιξη αυτού του μοντέλου διοίκησης, μετά το πέρασμα της ρωμαϊκής αυτοκρατορικής διοίκησης, η οποία, όπως έχουμε ήδη επαναλάβει, προήλθε ως μετεξέλιξη της διοίκησης της πόλεως - κράτους της Ρώμης.

Η ανάγκη των τριών ουσιαστικών στοιχείων, εδάφους, λαού και κυβερνήσεως, η θεώρηση του λαού ως του πιο σημαντικού στοιχείου που αποτελεί νεότερη κατάκτηση των κρατών, η ταύτιση των πολιτών με την πόλη και το κράτος πριν από την ταύτιση όλων των κατοίκων των αντίστοιχων διοικητικών οντοτήτων, καθώς και η μη σύνδεση της εννοίας της πόλης ή του κράτους με τη μορφή της διακυβέρνησής του, αποτελούν ομοιότητες που εύκολα επισημαίνονται. Ως προς το τελευταίο σημείο, αξίζει να επισημανθεί, ότι όπως ακριβώς η ΠΟΛΙΣ κατεξοχήν είναι η δημοκρατική ΠΟΛΙΣ, έτσι και η έννοια του κράτους συχνά ταυτίζεται και σήμερα με το δημοκρατικό κράτος. Είναι ακριβώς αυτή η ταύτιση, που υπαινίσσεται την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, η οποία με τη σειρά της παραπέμπει στην αρχαία ιδιότητα του πολίτη και της ταύτισής του με την πόλη.

Η έννοια του πατριωτισμού, παρόμοια στην ΠΟΛΙΣ και το σύγχρονο κράτος, βασίζεται ακριβώς στο αίσθημα κοινής ταυτότητας των πολιτών, το οποίο γεννά συναισθήματα αλληλεγγύης, αλλά και ένα είδος θρησκευτικής προσήλωσης στην αξία που αντιπροσωπεύει ο θεσμός ως σημείο προσωπικής αναφοράς. Και αυτό φτάνει μέχρι του σημείου της υποχρέωσης θυσίας για την ανεξαρτησία και την επιβίωσή τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ότι, όπως σήμερα οι νίκες στους Ολυμπιακούς Αγώνες προσμετρώνται στα κράτη, έτσι και τότε καταγράφονταν στις πόλεις.

Η αποπροσωποποίηση των αρχών, είτε της ΠΟΛΕΩΣ, είτε του κράτους, είναι επίσης ένα κοινό χαρακτηριστικό, όπως και το δικαίωμα της ΠΟΛΕΩΣ και του κράτους να εξασκούν βία, όπου ο νόμος ορίζει.

Το ζήτημα του μεγέθους αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο διαφοράς ανάμεσα στην ΠΟΛΙ και το σύγχρονο κράτος, όμως επίσης και ανάμεσα στην αρχαία και τη σύγχρονη πόλη. Βέβαια, η Αθήνα του 4ου αι. είχε περίπου 250.000 κατοίκους και έκταση 2.500 km². Στοιχεία που συγκρίνονται με το σημερινό Λουξεμβούργο (400.000 και 2.600 km²).

Αξίζει να μελετήσει κανένας την κοινωνία των μικροκρατών, για να αντλήσει διδάγματα πολιτικής διοίκησης για την εποχή που έρχεται. Δεν είναι τυχαία η ευημερία αυτών των κρατών-πόλεων, όπου αποτελεί πραγματικότητα το ιδεώδες που έθετε ο Αριστοτέλης για την αρμονική ζωή σε μία πόλη, δηλαδή ή πρόσωπο με πρόσωπο γνωριμία των κατοίκων της. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η αύξηση του μεγέθους των πόλεων και των πολιτειών υπό την διοικητική έννοια, των σύγχρονων κρατών, οδήγησε στην απώλεια της διαπροσωπικής γνωριμίας, κατέστησε αναγκαιότερη την ύπαρξη αστυνομικών μέτρων και πιο αυταρχικών διοικητικών μορφών που απαιτήθηκαν αιώνες για να εκδημοκρατιστούν.

Ούτως ή άλλως το ζήτημα του μεγέθους σήμερα μπορεί να θεωρηθεί από διαφορετική οπτική γωνία, ιδιαίτερα μετά τις νέες ανακαλύψεις της τεχνολογίας. Είναι το ίδιο πρόβλημα που προσπαθήσε να καταπολεμήσει η στενή περιφέρεια εκλογής, τα διαμερίσματα των πόλεων κ.α. διοικητικά είδη οργάνωσης που αποσκοπούν να φέρουν, ει δυνατόν, πλησιέστερα τον πολιτικό προς τον πολίτη.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι οι άνθρωποι που απολαμβάνουν τηλεοπτικής προβολής διευκολύνονται απιθάνως στην εκλογή τους σε συστήματα εκλογικά απηρχαιωμένα, όπως ο σταυρός πρότιμης. Ο ψηφοφόρος εκφράζει αυτήν την αιώνια ανάγκη την πρόσωπο με πρόσωπο γνωριμία, έστω και αν αυτή είναι μονόπλευρη μέσω της τηλεοπτικής συσκευής. Πιστεύουμε πως μπορούν να

εξευρεθούν τρόποι –η ψηφιακή τηλεόραση δίνει την δυνατότητα- της γνωριμίας σε τοπικό επίπεδο και της βαθμιδωτής εξουσίας με βάση και την αρχή της επικουρικότητας, ώστε να ευνοείται και η συμμετοχή του πολίτη και να εναρμονίζεται η σχέση του με την πολιτική εξουσία.

Όπως η αρχαία πόλις ταυτιζόταν με τους κατοίκους της πολύ περισσότερο από ότι με το έδαφός της, έτσι και σήμερα η αξία αυτή των κατοίκων, των πολιτών, επανέρχεται σε πρώτη μοίρα. Είναι φανερό ότι η επί αιώνες ταύτιση του κράτους με την επικράτεια του ή την κυβέρνησή του (τον Βασιλέα, τον Αυτοκράτορα ή και εν γένει την κυβέρνηση που πράττει, συναλλάσσεται με άλλα κράτη, δηλαδή με άλλες κυβερνήσεις), βρίσκεται σε αντίθεση με την ανάγκη ανάληψης ρόλου των πολιτών, η οποία εκφράζεται στις μέρες μας με την επαναβεβαίωση των τοπικών πολιτιστικών παραδόσεων, από τις τέχνες έως τον τρόπο ζωής. Η χαλάρωση των εθνικών συνόρων στα περιφερειακά συστήματα όπως η Ε.Ε. συμβάλλει στην αυξανόμενη ανάληψη αυτού του ρόλου από τις πόλεις και τις περιφέρειες, ιδιαίτερα εκείνες με μακρόχρονη παράδοση ιδιοτυπίας, η οποία φθάνει και σε γλωσσική διαφοροποίηση. Και εκεί ακριβώς είναι που παρατηρούμε την διασυνοριακή συνεργασία πόλεων και περιοχών που ενώ ανήκουν, εξαιτίας της ιστορικής συγκυρίας, σε άλλα κράτη, θεωρούν ότι έχουν συγγένειες με άλλες πόλεις και περιοχές μεγαλύτερες από ότι με πόλεις και περιοχές της ίδιας κρατικής οντότητας.

Τα παραπάνω συνδέονται άμεσα με το ζήτημα της σχέσης ανάμεσα στην κυριαρχία και την ανεξαρτησία. Ενώ στις αρχαίες πόλεις υπήρχαν ποικίλοι τύποι εξαρτήσεων, είτε σε σχέση με τις αμφικτυονίες, είτε σε σχέση με άλλες μορφές «ομοσπονδιών», στο σύγχρονο κράτος, μέχρι τα τελευταία χρόνια, υπήρχαν δύο διακριτοί τύποι: τα ανεξάρτητα κράτη και τα ομόσπονδα κράτη. Τελευταία, αναπτύσσονται διάφορα ενδιάμεσα συστήματα, όπως ισχύει και με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα κράτη-μέλη της δεν είναι κυρίαρχα κράτη, αλλά και δεν είναι μέλη μιας ομοσπονδίας. Προκύπτει επομένως, η ανάγκη ανάπτυξης ενός πιο ελαστικού μοντέλου κράτους και ως προς αυτόν τον τομέα.

Σε αντίθεση με την αρχαία πόλι, η σύγχρονη τάση εκπροσώπησης όλων των πολιτών στις κεντρικές κυβερνήσεις, φθάνει στην πληρέστερη μορφή της στις σύγχρονες πόλεις, όπου καλούνται να ψηφίζουν για την τοπική αυτοδιοίκηση ακόμη και οι πολίτες εκείνοι που έχουν άλλη εθνικότητα και δεν μπορούν να ψηφίζουν στις εθνικές εκλογές. Στην αρχαία πόλη υπολογίζεται ότι μόνον το 25% των ενηλίκων κατοίκων ήσαν πολίτες.

Η έννοια άλλωστε του πολίτη, η οποία στην ουσία είναι το κληρονομικό δικαίωμα, όπως αυτό καθορίζεται από τη νομοθεσία, ενός ατόμου να ανήκει σε ένα κράτος και να αποκτά πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα, τα οποία ένα μέλος της κοινότητας που δεν είναι πολίτης δεν απολαμβάνει στην πληρότητά τους, είναι κοινή στο κράτος και στην πόλη. Αυτή η έννοια ήταν και το χαρακτηριστικό της Αρχαίας Ελλάδας και Ρώμης που χάθηκε με την πτώση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας στη Δύση, για να επανεμφανισθεί στο τέλος του Μεσαίωνα με την ανάδειξη των ιταλικών και γερμανικών πόλεων-κρατών. Η Γαλλική επανάσταση το επέβαλε σε επίπεδο εθνικό, ενώ σήμερα η Ευρωπαϊκή Ένωση αναζητά μια ευρωπαϊκή υπερεθνική υπηκοότητα.

Μία από τις πιο σημαντικές, όμως, διαφορές που αναζητά την πλήρη λύση της σήμερα είναι η ανυπαρξία ταύτισης πολίτη και εξουσίας. Στην αρχαία πόλη οι πολίτες θεωρούσαν ότι η πόλη ταυτίζεται με εκείνους, ενώ αντίθετα ο σύγχρονος πολίτης βλέπει γενικά την κεντρική, αλλά και την τοπική οντότητα ως κάτι σε αντίθεση με αυτόν. Ταυτίζει το κράτος ή την πόλη του με τη διοίκησή τους και αναφέρεται σ' αυτά στο τρίτο πρόσωπο. Οι σύγχρονες τάσεις αναζητούν να βρουν μια μεγαλύτερη συμμετοχή του πολίτη στην λειτουργία των θεσμών.

Η καλλιέργεια αυτής της αντίληψης θα ήταν, δίχως αμφιβολία, κλειδί στην αυξημένη προσπάθεια για ανάπτυξη και ευημερία μιας πόλεως ή μιας ευρύτερης πολιτικής οντότητας και σ' αυτό δεν

χρειάζεται να παρατεθούν πολλά επιχειρήματα. Το ίδιο χρήσιμη θα ήταν και για την ασφάλεια της πόλεως, αλλά και γενικά για τις σχέσεις μεταξύ των πολιτών.

Ο διαχωρισμός κοινωνίας και κράτους, αποτελεί δημοκρατική κατάκτηση μιας εποχής, όπου, όπως είδαμε πιο πάνω, δεν ισχύει πια η ταύτιση του πολίτη με την κοινωνία. Υπό αυτή την έννοια η παρέμβαση της κοινωνίας στην ιδιωτική ζωή του πολίτη, κάτι που σήμερα, χάρις στις νέες τεχνολογίες αυξάνεται ολοένα, βαδίζει προς την κατεύθυνση της αρχαίας πόλης, όπου κανένα τμήμα της κοινοτικής ζωής δεν έμενε ανέγγιχτο από την παρουσία της πόλεως. Είναι επομένως απολύτως αναγκαία, αυτή η αυξανόμενη παρέμβαση (είτε για λόγους ασφαλείας, αντιτρομοκρατικής δράσης, είτε απλώς επειδή το σύγχρονο εμπόριο το απαιτεί), να ακολουθείται από μία ολοένα και πιο αυξανόμενη επαναταύτιση του πολίτη με τους θεσμούς διοίκησης. Και προς τούτη την κατεύθυνση, μπορούν και πρέπει να ληφθούν συγκεκριμένα μέτρα. Κατ' αυτόν τον τρόπο η παρέμβαση, αντί να είναι ένα έξωθεν επιβαλλόμενο αντιπαθές μέτρο, θα είναι η φυσική αναγκαιότητα μιας νέας αντίληψης για τη διοίκηση και την κοινωνία.

Ένα κρίσιμο σημείο σε σχέση με τη μετάλλαξη της πόλης κατά την Αναγέννηση και μετέπειτα, όπου ο επικεφαλής ηγεμών ήταν και ο ύπατος νομοθέτης που βρισκόταν υπεράνω των νόμων, είναι ακριβώς η με θρησκευτική ευλάβεια τηρούμενη προτεραιότητα των νόμων, έναντι της βουλήσεως οποιουδήποτε ατομικού ή συλλογικού διοικητικού οργάνου. Για τους Έλληνες, η πόλις, η οποία διοικείται από κάποιον που βρίσκεται υπεράνω των νόμων, είναι τυραννία και στην ακραία έκφρασή της δεν είναι καν πόλις. Εκεί βέβαια, επαναβεβαιώνεται η αντίληψη ότι η ΠΟΛΙΣ είναι οντότητα αποτελούμενη από πρόσωπα και θεσμούς και όχι μόνον έδαφος.

Αυτή ακριβώς η αντίληψη, η οποία βρίσκεται στη ρίζα του σύγχρονου κράτους δικαίου, αποτελεί σήμερα θεμελιώδη αρχή για οποιαδήποτε σύγχρονη διοικητική δομή, χωρίς την οποία δεν μπορεί να γίνει αποδεκτό ως δημοκρατικό ένα κράτος. Κάθε έμμεση προσπάθεια αλλοίωσης αυτής της πραγματικότητας, οδηγεί αναπόφευκτα σε ελάττωση της δημοκρατίας.

Ο ΑΣΤΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ

Καθώς ο αστικός τρόπος ζωής είναι ο κυρίαρχος τρόπος ζωής, κάθε προσπάθεια στον τομέα της αειφόρου ανάπτυξης (που ενοποιεί οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική και περιβαλλοντική διάσταση) θα πρέπει πρώτα απ' όλα να εφαρμόζεται σε αστικό επίπεδο, εκεί δηλαδή όπου οι σφαιρικές δράσεις μπορούν να προσφέρουν συνολικές λύσεις. Γι' αυτό είναι σημαντικό να αναπτύξουμε την κουλτούρα της αειφόρου ανάπτυξης και της ολιστικής προσέγγισης στις πόλεις μας για να προωθήσουμε με συγκεκριμένες πολιτικές καταναλωτικές συνήθειες και διαχείριση φυσικών πόρων μαζί με προώθηση της δημόσιας υγείας και της χρήσης καθαρών πηγών ενέργειας.

Ένα χτυπητό παράδειγμα της δημιουργίας τάσεων που επικρατούν με αστραπιαία ταχύτητα σε όλες τις μεγαπόλεις είναι και η δυσανάλογη κατανάλωση ενέργειας. Ενώ στην βιομηχανική παραγωγή έχουμε μείωση της κατανάλωσης ενέργειας, οι αστικές περιοχές καταναλώνουν όλο και περισσότερη, στην ξέφρενη πορεία παροχής υπηρεσιών, όπως ο φωτισμός, η γρήγορη επικοινωνία, τα ηλεκτρονικά μέσα, επικοινωνίες ηλεκτρονικού τύπου, οι τηλεπικοινωνίες κλπ. Στις ανεπτυγμένες χώρες οι μεγάλες πόλεις καταναλώνουν το 75% της ενέργειας της χώρας. Οι πόλεις του Νότου ακολουθούν με μεγάλη ταχύτητα την τάση αυτή η οποία οδηγεί σε μία επείγουσα ανάγκη διαχείρισης των πόρων αλλά και των αποβλήτων, που δημιουργούν τις γνωστές, βλαβερές για το περιβάλλον συνέπειες. Ανάμεσα σε αυτές το φαινόμενο θερμοκηπίου, που οφείλεται ακριβώς στην υπέρμετρη δημιουργία καταλοίπων.

Πέραν της διασυνδέσεως των πόλεων και των δραστηριοτήτων σε δίκτυα που ξεπερνούν τα γεωγραφικά και κρατικά και εθνικά όρια, θα πρέπει να λάβουμε υπόψιν μας ότι και το ανθρώπινο δυναμικό που στελεχώνει τους παράγοντες οικονομικής δραστηριότητας είναι πλέον κινητικό παρά ποτέ και βρίσκεται συνδεδεμένο σε ατομικό επίπεδο με πολλαπλά υλικά και άυλα δίκτυα έχοντας, *intense relations* με πρόσωπα σε πολύ μακρινές περιοχές παρά με πρόσωπα του άμεσου περιβάλλοντός του.

Κάθε πολίτης απολαμβάνει όλο και περισσότερης αυτονομίας, σε σχέση με την ομάδα από την οποία προέρχεται ενώ αλλάζει και η εξάρτησή του από παραδοσιακές κοινωνικές συμπεριφορές, ακριβώς γι αυτόν το λόγο.

Οι δυνάμεις της Παραδόσεως αντιστέκονται, αλλά το μεγάλο ρεύμα θέλει τις κυρίαρχες αξίες να μεταβάλλονται συνεχώς, μέσα από τάσεις που διαδίδονται σε παγκόσμιο επίπεδο από τα μαζικά μέσα επικοινωνίας. Η ομοιομορφία των νόμων της κατανάλωσης οδηγεί σε ομοιομορφία των κρατούντων αισθητικών μέτρων, με αποτέλεσμα τον επηρεασμό ακόμα και του αρχιτεκτονικού ύφους. Παρατηρούμε όλο και περισσότερο την ανάδυση κτιρίων δίχως κανένα τοπικό χαρακτήρα, χωρίς πολιτισμικό κώδικα, ενός στυλ που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε «Μεγαπόλεως» ή και «Μεγαπόλεως».

Εάν προσθέσει κανείς τις μεταβολές των πληθυσμών των πόλεων εξαιτίας των οικονομικών μεταναστών, οι οποίοι, σύμφωνα με την κρατούσα άποψη, αντί να ενσωματώνονται επιβεβαιώνουν όλο και περισσότερο την ταυτότητα που μεταφέρουν, χρησιμοποιώντας την ως μέσω ψυχολογικής άμυνας, κρατώντας σε ένα δεύτερο επίπεδο όχι την τοπική παράδοση αλλά τις προαναφερθείσες αρχές της *global culture*, στην όλο και μεταβαλλόμενη αξιακή κλίμακα των αστικών κοινωνιών, που επιτρέπει μονογονεϊκές οικογένειες, συμβιώσεις, περιθωριοποιήσεις, νεοπρολετάρους, αντιλαμβάνεται ότι βρισκόμαστε σε αναζήτηση νέου κοινωνικού μοντέλου, που θα ταιριάζει στην σύγχρονη megáπολη.

Οι τοπικές κοινωνίες αναζητούν σημεία αναφοράς, επιστρέφουν σε στενά τοπικές αξίες, τοπικούς μύθους και παραδόσεις, ενώ ταυτόχρονα διασυνδέονται αισθανόμενες όλο και πιο αλληλέγγυες με τις αντιστοίχου μεγέθους σε όλο και πιο μακρινές περιοχές της οικουμένης. Το συνολικό αποτέλεσμα αυτής της εξέλιξης είναι η διαμόρφωση ενός διπολισμού ανάμεσα στο *global* και το *local*. Η παγκοσμιοποίηση ισχυροποιεί το τοπικό και αποδυναμώνει το επίπεδο των εθνικών κυβερνήσεων, οι οποίες δεν απέδειξαν ότι είναι ικανές να διαχειριστούν κατά τον καλύτερο τρόπο τα νέα δεδομένα. Τούτο δεν σημαίνει ότι και αυτές δεν προσπαθούν να προσαρμοσθούν, αναπροσαρμόζοντας τις σχέσεις τους με τις τοπικές εξουσίες και ταυτόχρονα προσπαθώντας να δημιουργήσουν την ενδιάμεση δομή που θα προκύπτει από τις περιφερειακές συνεργασίες κρατών.

Η αναζήτηση συνθέσεως των δύο πραγματικοτήτων (*globalization – megalisation*) οδηγεί στην διαμόρφωση νέων θεωριών, όπως η *glocalisation*, οι οποίες όμως δεν έχουν ακόμη αποδείξει την πρακτική εφαρμοσιμότητά τους, πολύ περισσότερο δε την αποτελεσματικότητά τους.

Όσον αφορά στις ίδιες τις τοπικές εξουσίες, θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι ακόμη και αυτές πάσχουν από την υπερδιανομή εξουσιών. Πολλοί τοπικοί άρχοντες, ο καθένας για ένα τμήμα του αστικού συμπλέγματος, πολλοί εκ των οποίων δεν είναι του κατάλληλου πολιτικού διαμετρήματος για να αναλάβουν το νέο ρόλο που η ιστορία σχεδόν εν αγνοία τους, τους παρέσχε. Και τούτο παρά το ότι τα τελευταία χρόνια όλο και σημαντικότερες πολιτικές προσωπικότητες στρέφονται προς την τοπική αυτοδιοίκηση. Οι κεντρικές Κυβερνήσεις δεν είναι συχνά διατεθειμένες να συνεργήσουν στην επίλυση του προβλήματος με την δημιουργία μητροπολιτικών δομών. Το παράδειγμα της Αθήνας αποτελεί κλασσική περίπτωση.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Η νέα αυτή πραγματικότητα αναδεικνύει σε μείζονα σημαντικό το ρόλο του σχεδίου (project). Αφού η απόδοση μιας τοπικής εξουσίας εξαρτάται όλο και λιγότερο από παράγοντες εγγενείς στην επικράτειά της και όλο και περισσότερο από την οργάνωση, την ικανότητα συνεργασίας και την επινοητικότητα των στελεχών της και των τοπικών επιχειρηματικών δραστών, αντιλαμβάνεται κανείς εύκολα τη μεγάλη σημασία του project για την επιτυχία μιας διοίκησης.

Είναι αποδοτική η τοπική εξουσία, που μπορεί και δημιουργεί σχέδια, που εκμεταλλεύονται τις τοπικές δυνατότητες, κυρίως στο επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού και των κοινωνικοοικονομικών παραγόντων, τις διεθνείς ευκαιρίες συνεργασίας, τις χρηματοδοτήσεις που προέρχονται από κυβερνητικούς, αλλά κυρίως από υπερεθνικούς θεσμούς, τις δυνατότητες άντλησης πόρων και γενικότερων ωφελημάτων από την ευρύτερη οικονομική συγκυρία, όλα αυτά με σκοπό να ανανεώσει τις υποδομές της, να δημιουργήσει κλίμα συνεργασίας μεταξύ διοίκησης και οικονομικών παραγόντων, να δημιουργήσει συνέργειες ανάμεσα σε διοικητικούς θεσμούς, οικονομικούς δράστες και κοινωνικούς θεσμούς ενίσχυσης των ασθενέστερων και διασφάλισης συνθηκών κοινωνικής ειρήνης και συνεργασίας.

Σημαντικότερο ρόλο στη διαμόρφωση τέτοιων σχεδίων παίζει το στοιχείο του νεωτερισμού, κάτι που ενθαρρύνεται και από πολλά ευρωπαϊκά προγράμματα, σε συνδυασμό με την εμπλοκή όλο και περισσότερων τοπικών δραστών στη συγκεκριμένη προσπάθεια. Είναι πλέον απολύτως απαραίτητη η συνεργασία, η δυναμική συνεργασία ανάμεσα στα διάφορα επίπεδα δημοσίας εξουσίας, τη δημοτική πρωτοβουλία και την κοινωνία των πολιτών, ώστε και να προκύψουν τα μεγαλύτερα οφέλη για όλους, αλλά και να διασφαλίζονται οι καλύτερες δυνατές συνθήκες για την κοινή προσπάθεια. Είναι αυτή η ανάγκη που έχει αυξήσει σημαντικά το ρόλο της διαπραγμάτευσης.

Οι νέες συνθήκες απαιτούν όλο και περισσότερο την άμεση ανάμειξη του κατοίκου της πόλης, του πολίτη, όχι ως υπηκόου, αλλά με την έννοια της αρχαίας πόλης, του πολίτη που αισθάνεται ότι η πόλις είναι αυτός και οι άλλοι πολίτες, συμμετοχή που είναι απαραίτητη για την επιτυχία κάθε σχεδίου και που μπορεί να ευνοηθεί από την αναβίωση μηχανισμών άμεσης δημοκρατίας, συμμετοχικής δημοκρατίας στο τοπικό επίπεδο. Η ενεργοποίηση παλαιών σχημάτων, όπως διαμερισματικές επιτροπές, τοπικοί μεσάζοντες (local mediators), «interpartner commissions», αλλά και η εξεύρεση νέων που θα επιτρέπουν την ανάπτυξη μιας τέτοιας συμμετοχικής τοπικής δημοκρατίας, είναι μέσα στο πνεύμα των καιρών και μπορεί να βοηθήσει ουσιαστικά στην επιτυχία της συνολικής διαχείρισης της πόλεως.

Δεν αρκεί πλέον ο συνδυασμός δημοκρατικής διοίκησης και διαχειριστικής αποτελεσματικότητας, ο οποίος ούτως ή άλλως διαταράσσεται από την ανοργάνωτη αυτόνομη δραστηριότητα των διαφορετικών επιπέδων διοίκησης. Χρειάζεται μία νέα φόρμουλα τοπικής εξουσίας που θα επιτρέψει το συντονισμό των διάφορων διαφορετικών επιπέδων δημόσιας διοίκησης με την ιδιωτική πρωτοβουλία και την κοινωνική δράση με στόχο τα βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα συμφέροντα της πόλης.

Μια τοπική εξουσία πρέπει, όμως για να είναι αποτελεσματική, να έχει την ευχέρεια, από πλευράς αρμοδιοτήτων και πόρων να δράσει στο επίπεδο της αυτονομίας που της παρέχεται. Κάτι που στην Αφρική και την Ασία δεν συμβαίνει, αν σκεφθεί κανείς ότι το μέρος των δημοσίων εσόδων που διαχειρίζεται η Τοπική Αυτοδιοίκηση δεν ξεπερνά το 2% και 3% αντιστοίχως σε σχέση με το 40% που ισχύει στις αναπτυγμένες χώρες. Η παγκοσμιοποίηση διαπλέκεται, λοιπόν, με την αποκέντρωση και την μεγαλοαστικοποίηση και απαιτεί κατάλληλες δομές τοπικών εξουσιών για να αποτελέσει τη με-

γάλη ευκαιρία των πόλεων και όχι το μεγάλο πρόβλημά τους. Είναι αλήθεια, ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αντιληφθεί την ανάγκη μιας τέτοιας στρατηγικής, όπως αποδεικνύεται τόσο από τις προβλέψεις που υπάρχουν σε μεγάλο αριθμό προγραμμάτων που προωθεί και από την παρουσία της τόσο στην Habitat II στην Κωνσταντινούπολη, όσο και στη Νέα Υόρκη το 2001 (Habitat II + 5) και στο Γιοχάνεσμπουργκ το Σεπτέμβριο του 2002.

Δίνεται πράγματι η ευκαιρία στις πόλεις να αποτελέσουν και πάλι εστίες πολιτισμού, δημιουργίας, αλλά και καλής ζωής για τους κατοίκους των, μέσα στο νέο περιβάλλον της εποχής μας. Τα διδάγματα προς μίμηση και προς αποφυγή ανάμεσα στους αιώνες δεν λείπουν και οι αρχές της διοίκησης της πόλης, όπως τις διατύπωσε ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης πριν από 2.500 χρόνια, μπορούν και πάλι να είναι πολύτιμοι σύμβουλοι σε όσους ενδιαφέρονται για το ύπατο καλό των πολιτών, για τη διαμόρφωση μιας πιο ανθρώπινης, πιο ευτυχισμένης κοινωνίας.

«Η πόλις... γινομένη μεν του ζην ένεκεν, ούσα δε του ευ ζην»

Αριστοτέλης, Πολιτικά, 125β στίχος 29.

Τα τελευταία 30 χρόνια, ο ρόλος αυτός των πόλεων λαμβάνει συνεχώς αυξανόμενες διαστάσεις και οι μεγάλοι Διεθνείς Οργανισμοί αλλά και τα κράτη σιγά σιγά, αναγνωρίζουν ότι όλες οι πολιτικές για την Προαγωγή της Υγείας, την Ευημερία, την βιώσιμη ανάπτυξη, την κλιματική κρίση, την ανθεκτικότητα, την συμμετοχικότητα, την ισότητα, την ειρήνη, τον πλανήτη και γενικά για την ευζωία, πρέπει να προσαρμόζονται και να υλοποιούνται σε τοπικό επίπεδο. Ο ρόλος των πόλεων και η συμμετοχή τους στην υλοποίηση των Παγκόσμιων στρατηγικών έχει καταστεί, ιδίως τα τελευταία 10 χρόνια, καθοριστικής σημασίας για όλα τα θέματα που αφορούν την ανθρωπότητα και γίνεται τεράστια προσπάθεια για την τοπικοποίησή τους (localization).

«Health and well-being depend on action at city level»

«Η Υγεία και η Ευημερία εξαρτώνται από τις δράσεις σε Τοπικό Επίπεδο»

«Cities are both key vehicles for the implementation of the 2030 Agenda and agents for achieving a future that is sustainable, inclusive, safe and resilient»

«Οι πόλεις, είναι το όχημα για την υλοποίηση της Ατζέντα 2030 και παράγων για να πετύχουμε ένα μέλλον το οποίο θα είναι βιώσιμο, χωρίς αποκλεισμούς, ασφαλές και ανθεκτικό»

“We cannot achieve the goals of the 2030 Agenda or Health 2020, and improve the health and well-being of all, without engaging at the city level.”

«Δεν μπορούμε να πετύχουμε τους στόχους της Ατζέντα 2030 ή της ΥΓΕΙΑ 2020, και να βελτιώσουμε την Υγεία και την Ευημερία, χωρίς την συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης»

Δήλωνε κατ' επανάληψη η Dr. Zsuzsanna Jakab, πρώην WHO Regional Director for Europe.

ΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Οι αλλαγές αυτές που βρίσκονται σε εξέλιξη και επανακαθορίζουν τον ρόλο των πόλεων, φέρνουν στο προσκήνιο και την ανάγκη ενός διαφορετικού μοντέλου διακυβέρνησης των πόλεων, της Αστικής Διακυβέρνησης.

Τι είναι η Αστική Διακυβέρνηση;

Η αστική διακυβέρνηση ασχολείται πρωτίστως με τις διαδικασίες μέσω των οποίων οργανώνεται και παρέχεται η κυβέρνηση σε πόλεις και τις σχέσεις μεταξύ των κρατικών φορέων και της κοινωνίας

των πολιτών — όρος που χρησιμοποιείται για να περιλαμβάνει πολίτες, κοινότητες, φορείς του ιδιωτικού τομέα και εθελοντικές οργανώσεις. Η διακυβέρνηση έχει πολλαπλές έννοιες. Για ορισμένους, αντιπροσωπεύει μια έννοια και μια αναλυτική προσέγγιση που ανοίγει νέους τρόπους σκέψης σχετικά με τις διαδικασίες της κυβέρνησης, την αστική πολιτική, τη λογοδοσία και τη δημοκρατία. Για άλλους, η διακυβέρνηση είναι ένας πιο περιγραφικός όρος που εστιάζει την προσοχή σε συγκεκριμένους θεσμούς και τη χρηματοδότηση, τους ρόλους και τις ευθύνες τους. Τα βασικά ερωτήματα για την ανάλυση της αστικής διακυβέρνησης περιλαμβάνουν:

- Ποιος είναι αυτός που λαμβάνει αποφάσεις για την οργάνωση και την εφαρμογή της πολιτικής στις αστικές περιοχές;
- Πώς λαμβάνονται αυτές οι αποφάσεις;
- Ποιος ελέγχει τις ατζέντες και πώς;
- Ποιες διαδικασίες χάραξης πολιτικής υπάρχουν;
- Ποιοι θεσμοί/συμφέροντα έχουν τη δύναμη και τους πόρους για να διαμορφώσουν πολιτικά προγράμματα;
- Τι έλεγχο έχουν οι ντόπιοι και μεμονωμένοι πολίτες στον τρόπο διακυβέρνησης των πόλεων τους;

Η αστική διακυβέρνηση είναι η διαμόρφωση και η επιδίωξη συλλογικών στόχων σε τοπικό επίπεδο.

Η απόφαση για τον σχεδιασμό, τη χρηματοδότηση και τη διαχείριση των αστικών περιοχών είναι μια συνεχής διαδικασία διαπραγμάτευσης για την κατανομή των πόρων και της πολιτικής εξουσίας. Εκτός από κυβερνητικούς φορείς και φορείς (τοπικούς, περιφερειακούς, εθνικούς και υπερεθνικούς), αυτό συνήθως περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την κοινωνία των πολιτών, μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ), οργανώσεις με βάση την κοινότητα, κοινωνικά κινήματα, συνδικάτα, πολιτικά κόμματα, θρησκευτικά ομάδες και τον ιδιωτικό τομέα.

Η διακυβέρνηση έχει σημαντικές συνέπειες για τις οικονομικές επιδόσεις, την ευημερία των πολιτών και τα περιβαλλοντικά αποτελέσματα στις αστικές περιοχές και τη γύρω περιοχή. Όσο καλύτερες ρυθμίσεις διακυβέρνησης είναι σε θέση να συντονίζουν τις πολιτικές σε όλες τις δικαιοδοσίες και τους τομείς πολιτικής, τόσο καλύτερα είναι τα αποτελέσματα.

ΜΙΑ ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ ΑΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Υπάρχει μια τάση προς την ενίσχυση της αστικής διακυβέρνησης στην ΕΕ Το 2007, ο Χάρτης της Λειψίας σηματοδότησε μια νέα εποχή στην ευρωπαϊκή αστική πολιτική, καθορίζοντας βασικές αρχές για την προώθηση της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης προωθώντας μια ολοκληρωμένη και συμμετοχική προσέγγιση και τη σχετική διακυβέρνησή της.

Μια δεκαετία μετά την υπογραφή του Χάρτη της Λειψίας, έχουν εφαρμοστεί διάφορες μορφές πολυεπίπεδων και πολυμερών μηχανισμών συνεργασίας, συμπεριλαμβανομένων κάθετων (μεταξύ κυβερνητικών επιπέδων) ή/και οριζόντιων (μεταξύ τομέων) συμφωνιών και συμβάσεων. Από αυτή την άποψη, το κράτος ενεργεί κυρίως ως εταίρος ή βοηθός για μητροπολιτικές περιοχές, περιφέρειες και λειτουργικές αστικές περιοχές, παρέχοντας πλαίσια συνεργασίας, χρηματοδότησης και στρατηγικών αστικής ανάπτυξης. Οι πόλεις αναδεικνύονται ως ισχυροί παράγοντες, συμμετέχοντας σε πολυάριθμες και ποικίλες ρυθμίσεις διακυβέρνησης και διασυνοριακής συνεργασίας.

Οι ρυθμίσεις αστικής διακυβέρνησης καθίστανται ιδιαίτερα σημαντικές όταν τα διοικητικά δημοτικά σύνορα δεν ανταποκρίνονται στη λειτουργική πραγματικότητα των αστικών περιοχών. Οι πόλεις συχνά πρέπει να αντιμετωπίσουν την πραγματικότητα των ευρύτερων λειτουργικών αστικών περιοχών ή μεγαλύτερων οικισμών, ενώ αντιμετωπίζουν παγκόσμια προβλήματα.

Οι τοπικές κυβερνήσεις χρησιμοποιούν όλο και περισσότερο διαδικτυακές πλατφόρμες για να συμπεριλάβουν τους πολίτες στη διαδικασία αστικής διακυβέρνησης. Μια τέτοια «ηλεκτρονική συμμετοχή» μπορεί να αυξήσει τη συμμετοχή των πολιτών και να προωθήσει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία των δημόσιων υπηρεσιών. Για παράδειγμα, οι πλατφόρμες Συμμετοχικού Προϋπολογισμού (PB) στη Μαδρίτη δίνουν τη δυνατότητα στους πολίτες να αποφασίσουν απευθείας για το πώς θα διανείμουν μέρος του δημοτικού προϋπολογισμού, ενώ στις Βρυξέλλες, όπως και σε πολλές άλλες πόλεις, οι πολίτες μπορούν να αναφέρουν τοπικά προβλήματα στον δημόσιο χώρο στις τοπικές αρχές μέσω μιας διαδικτυακής πλατφόρμας. Η ηλεκτρονική συμμετοχή στην αστική ανάπτυξη θεωρείται ιδιαίτερα επικοινωνιακή, καθώς οι πολίτες έχουν γενικά μοναδικές γνώσεις για την περιοχή στην οποία ζουν.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Από τη δεκαετία του 1990, έχει ανανεωθεί το ενδιαφέρον για τη διακυβέρνηση των μητροπολιτικών περιοχών. Τα τελευταία 20 χρόνια, ένα ευρύ φάσμα οργανισμών ή «μητροπολιτικών φορέων διακυβέρνησης» έχουν δημιουργηθεί ειδικά για την οργάνωση και τον συντονισμό των ευθυνών μεταξύ των δημόσιων αρχών. Στην Αθήνα, ήδη από το 1995 με αφορμή την συμμετοχή της πόλης στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Υγιών Πόλεων του Π.Ο.Υ. που προωθούσε τέτοιες προσεγγίσεις, δημιουργείται το πρώτο Μητροπολιτικό Δίκτυο στην Χώρα και ένα από τα πρώτα στην Ευρώπη, με την συμμετοχή όλων των Δημάρχων του τότε Μητροπολιτικού Συγκροτήματος της Πρωτεύουσας.

ΕΕ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ

Το 2016, η έναρξη της Urban Agenda για την ΕΕ παρείχε ένα νέο πλαίσιο για τη συμμετοχή των πόλεων στην ανάπτυξη και εφαρμογή της πολιτικής της ΕΕ, βασιζόμενη στις αρχές της εταιρικής σχέσης και της πολυεπίπεδης, διασυνοριακής συνεργασίας. Κάθε θέμα προτεραιότητας της Urban Agenda αντιμετωπίζεται από μια θεματική εταιρική σχέση, η οποία περιλαμβάνει πόλεις, κράτη μέλη, την ΕΚ, οργανισμούς της ΕΕ (Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων - ΕΤΕπ, Ευρωπαϊκή και Οικονομική Κοινωνική Επιτροπή - ΕΟΚΕ και Επιτροπή των Περιφερειών), κράτη εταίρους, εμπειρογνώμονες, οργανώσεις-ομπρέλα (π.χ. EUROCITIES και Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Δήμων και Περιφερειών - CEMR), οργανώσεις γνώσης (π.χ. URBACT και ESPON) και άλλα σχετικά ενδιαφερόμενα μέρη (ΜΚΟ, επιχειρήσεις, κ.λπ.).

Εκτός από τη χρήση πολυεπίπεδων εταιρικών σχέσεων αστικής διακυβέρνησης ως βασικό μηχανισμό υλοποίησης της Urban Agenda για την ίδια την ΕΕ, όλες οι συμπράξεις συμφώνησαν να λαμβάνουν υπόψη την αποτελεσματική αστική διακυβέρνηση (συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής των πολιτών και των νέων μορφών διακυβέρνησης) κατά την αντιμετώπιση των θεματικών τους ζητημάτων. Η διατομεακή ολοκλήρωση και οι προοπτικές με βάση την περιοχή προωθούνται επίσης ενεργά.

Ακολουθώντας αυτή την τάση, η πιο πρόσφατη προγραμματική περίοδος χρηματοδότησης της ΕΕ (2014-2020) δείχνει επίσης μια σημαντικά ενισχυμένη αστική διάσταση στην Πολιτική Συνοχής. Οι αστικές αρχές περιλαμβάνονται στη δομή διακυβέρνησης των στρατηγικών ολοκληρωμένης βιώσιμης αστικής ανάπτυξης (SUD), που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ. Αυτός ο κανονισμός εξουσιοδοτεί τις πόλεις να διαχειρίζονται άμεσα μέρος της χρηματοδότησης της ΕΕ.

Σε έναν όλο και πιο αστικό κόσμο με λιγότερα εμπόδια και διαφορές, η αστική διακυβέρνηση έχει επίσης αποκτήσει κεντρικό ρόλο όσον αφορά τις προσπάθειες παγκόσμιας ανάπτυξης. Η Νέα Αστική Ατζέντα του ΟΗΕ, η Ατζέντα 2030, η Συμφωνία του Παρισιού για την Κλιματική Αλλαγή, η Ατζέντα «ΥΓΕΙΑ 2020» του Π.Ο.Υ. το Σύμφωνο των Δημάρχων των Υγιών Πόλεων του Π.Ο.Υ. της Κοπεγχάγης (2018) και το Πλαίσιο Σεντάι για τη μείωση του κινδύνου καταστροφών αναγνωρίζουν τη συμβολή των πόλεων και των τοπικών αρχών στην επίτευξη των στόχων τους. Ειδικότερα, η Ατζέντα 2030 θα είναι απαραίτητη για την τοπική διακυβέρνηση τις επόμενες δεκαετίες. Έχει υπολογιστεί ότι τουλάχιστον το 65% των ΣΒΑ και των 169 στόχων τους μπορούν να επιτευχθούν μόνο σε τοπικό επίπεδο, και ιδιαίτερα σε αστικές περιοχές (Cities Alliance, 2015). Εάν οι πόλεις ασκούν πολλές αρμοδιότητες που επηρεάζουν τις παγκόσμιες ατζέντες και την εκπλήρωσή τους, είναι αναπόφευκτο ότι αυτές οι ατζέντες θα έχουν επίσης αντίκτυπο στη θεσμική ισορροπία, τους μηχανισμούς και τη διακυβέρνηση σε διαφορετικά επίπεδα. Οι παγκόσμιες και ευρωπαϊκές δεσμεύσεις ενδυναμώνουν τις πόλεις και επιταχύνουν την εξέλιξη προς νέα συστήματα αστικής διακυβέρνησης, θεσμικές δομές και ικανότητες.

Το μέλλον της αστικής ανάπτυξης παραμένει σε μεγάλο βαθμό εξαρτημένο από αποφάσεις που λαμβάνονται σε εθνικό ή κρατικό επίπεδο, ωστόσο, φαίνεται να υπάρχει μια αυξανόμενη αναγκαιότητα και ετοιμότητα μεταξύ των πόλεων να ανταποκριθούν σε κρατικά και διακρατικά προβλήματα.

Την περίοδο 2016-2018, υπήρξαν πολύτιμα σημάδια προόδου σε όλο τον κόσμο, με την Ευρώπη να βρίσκεται στην πρώτη γραμμή αυτής της τάσης. Πόλεις όπως η Μαδρίτη, η Βαρκελώνη και η Αθήνα ήταν πρωτοπόρες στην ευθυγράμμιση των δημοτικών τους σχεδίων με τους ΣΒΑ και ο Π.Ο.Υ. Ευρώπης ενσωμάτωσε τους Σ.Β.Α. στον Στρατηγικό Σχεδιασμό των Πόλεων θέτοντας της Προαγωγή της Υγείας και της Ευημερίας των πολιτών, στο κέντρο και εκπαιδεύοντας τα στελέχη των Δήμων στις απαιτούμενες διασταυρούμενες πολιτικές. Αυτές οι μεγάλες αλλαγές στον τρόπο σκέψης περί της

αστικής διακυβέρνησης, έχει δημιουργήσει νέους μηχανισμούς διαβούλευσης μεταξύ των πόλεων, καθώς και με την εθνική τους κυβέρνηση και την κοινωνία των πολιτών.

Οι παγκόσμιες δεσμεύσεις, η υπεράσπιση, καθώς και η κινητοποίηση και η κοινωνικοποίηση μέσω μεγάλων δικτύων όπως το UCLG, το Metropolis, το C40 και το Παγκόσμιο Σύμφωνο των Δημάρχων, μεταξύ άλλων, ενδυναμώνουν σημαντικά τις πόλεις και επιταχύνουν την εξέλιξη της αστικής διακυβέρνησης προς πιο οριζόντια συνεργασία, γνώση, ανταλλαγή και απαίτηση για επαρκείς πόρους για όλο και πιο αποκεντρωμένες ικανότητες και ρόλους. Η Ευρώπη ιστορικά ηγείται αυτού του κύματος.

Τα τελευταία τρία χρόνια, το UCLG, το παγκόσμιο δίκτυο τοπικών και περιφερειακών κυβερνήσεων, έχει μελετήσει[12] τις πρωτοβουλίες και τις πολιτικές που έχουν εφαρμόσει οι τοπικές κυβερνήσεις –και ειδικότερα οι πόλεις– για την επίτευξη των ΣΒΑ και πώς αυτοί οι στόχοι έχουν επηρεάσει την εμφάνιση νέων θεσμικών δομών (π.χ. επιτροπές βιώσιμης ανάπτυξης, φορείς υψηλού επιπέδου με εκπροσώπους από διαφορετικά επίπεδα διακυβέρνησης) ή θεσμικούς μηχανισμούς (π.χ. νέες διαβουλεύσεις σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης, στρατηγική ευθυγράμμιση τοπικών, εθνικών και παγκόσμιων ατζέντηδων και σχεδίων).

Προκειμένου να κατανοήσει τις ιδιαιτερότητες της μητροπολιτικής διακυβέρνησης στο πλαίσιο της ισχυρής κοινωνικοοικονομικής διασύνδεσης σε μια περιοχή, η UCLG έχει προωθήσει ένα Φόρουμ Περιφερειακών Πόλεων – με επικεφαλής τη γαλλική πόλη Nanterre, μέρος της μητροπολιτικής περιοχής του Παρισιού. Το Φόρουμ συλλέγει πολλές πρακτικές και παραδείγματα διακυβέρνησης στα σύνορα του μητροπολιτικού συστήματος, ένα δείγμα των συγκεκριμένων ισορροπιών δυνάμεων και αρμοδιοτήτων μεταξύ των τοπικών κυβερνήσεων σε πολύπλοκους αστικούς κόμβους. Ομοίως, το UCLG συντονίζει ένα Φόρουμ Ενδιάμεσων Πόλεων (η πιο κοινή κατηγορία οικισμών της Ευρώπης) για την παροχή υποστήριξης, την ανταλλαγή γνώσεων και τον καθορισμό μοντέλων ορθολογικής διακυβέρνησης για ενδιάμεσες πόλεις εντός πολύπλοκων συστημάτων πόλεων, εδαφικών διασυνδέσεων, πρόσβασης σε αγορές και υποδομές.

Η χρηστή αστική διακυβέρνηση είναι ζωτικής σημασίας λόγω της πολυπλοκότητας και της αλληλεξάρτησης των πολιτικών στις αστικές περιοχές.

Εκτός όμως από την ανάγκη μιας άλλου τύπου διακυβέρνησης, πέραν της απλής παραδοσιακής διοίκησης μιας πόλης, όλες οι νέες συνθήκες διοίκησης των πόλεων και ενασχόλησης με όλες τις παγκόσμιες στρατηγικές σε τοπικό επίπεδο, δημιουργήθηκε η αναγκαιότητα επικοινωνίας των πόλεων μεταξύ τους, ανταλλαγής πληροφοριών, συνένωσης δυνάμεων, δημιουργίας συμμαχιών με κοινές επιδιώξεις, ανταλλαγής τεχνογνωσίας και εμπειρογνομώνων, εξειδίκευσης των στελεχών, χάραξης κοινής στρατηγικής, κοινής αντιμετώπισης των προβλημάτων. Όλη αυτή η ανάγκη, δημιούργησε μια νέα διαρκώς αυξανόμενη τάση τα τελευταία 30 χρόνια κυρίως, δημιουργίας συνασπισμών, δικτύων και οργανισμών, με σκοπό την από κοινού εξέταση θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος, την χάραξη κοινής στρατηγικής, την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και την θεμελίωση σχέσεων, δημιουργώντας έναν νέο θεσμό και μια νέα πρακτική, την Διπλωματία των Πόλεων.

Στις σελίδες που ακολουθούν θα παρουσιάσουμε μερικά μόνο παραδείγματα δημιουργίας τέτοιων οργανισμών, συνασπισμών και δικτύων, ως αναπόσπαστο πλέον τμήμα της Διπλωματίας των Πόλεων.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΝ

Κατά την αντιμετώπιση ζητημάτων όπως η κλιματική αλλαγή, οι αυξανόμενες ανισότητες, η μετανάστευση και η αστικοποίηση, οι Τοπικές Αρχές (ΤΑ) βρίσκονται στην πρώτη γραμμή όταν ανταποκρίνονται στις επιτόπιες προκλήσεις και παρέχουν βιώσιμες λύσεις για τις κοινότητές τους.

Ως δημόσιοι θεσμοί που βρίσκονται πιο κοντά στους πολίτες, οι τοπικές αρχές είναι υπεύθυνες για την εκτέλεση εντολής σύμφωνα με τις ανάγκες της εκλογικής τους περιφέρειας, κυρίως μέσω της παροχής βασικών υπηρεσιών, της διασφάλισης της χάραξης πολιτικής χωρίς αποκλεισμούς και της αιεφόρου ανάπτυξης. Είναι σε θέση να κινητοποιήσουν όλους τους τοπικούς παράγοντες που εμπλέκονται στις αναπτυξιακές διαδικασίες, ενώ λειτουργούν ως καταλύτες για την αλλαγή.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

Οι Τοπικές Αρχές και οι Ενώσεις Τοπικών Αρχών (ΑΛΑ) διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην επίτευξη των δεσμεύσεων που ορίζονται στην ατζέντα της ΕΕ και της διεθνούς κοινότητας, συμπεριλαμβανομένης της Ατζέντας 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, της Ευρωπαϊκής Συναίνεσης για την Ανάπτυξη, της Συμφωνίας του Παρισιού, τη Νέα Αστική Ατζέντα, την Ατζέντα Δράσης της Αντίς Αμπέμπα και το Πλαίσιο Σεντάι.

Ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την Ατζέντα του 2030, πρέπει να σημειωθεί ότι το 65% των 169 στόχων στους οποίους βασίζονται οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) δεν θα επιτευχθούν χωρίς την κατάλληλη δέσμευση και συντονισμό με τις Τοπικές Αρχές.

Η επιτυχής εφαρμογή της διαφορετικής ατζέντας απαιτεί, επομένως, οι Τοπικές Αρχές να είναι πολιτικά και οικονομικά εξουσιοδοτημένες, αυτόνομες και υπόλογες με επαρκή τεχνική ικανότητα για να εκπληρώσουν την εντολή τους.

Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΕ υποστηρίζει την ενδυνάμωση των Τοπικών Αρχών σε διαφορετικά επίπεδα και μέσα από διαφορετικούς τομείς δράσης. Σε επίπεδο χώρας, υποστηρίζει διμερή προγράμματα που αφορούν για παράδειγμα: μεταρρυθμίσεις αποκέντρωσης, ανάπτυξη ικανοτήτων, τοπική αγροτική και αστική ανάπτυξη, παροχή υπηρεσιών χάρη σε έργα αποκεντρωμένης συνεργασίας και την ενίσχυση των μηχανισμών λογοδοσίας.

Επιπλέον, οι Τοπικές Αρχές υποστηρίζονται παγκοσμίως για την αντιμετώπιση προκλήσεων που συνδέονται με την αστικοποίηση και την εφαρμογή των ΣΒΑ σε τοπικό επίπεδο.

Σε διεθνές επίπεδο, η ΕΕ έχει υπογράψει 5 συμφωνίες-πλαίσια εταιρικής σχέσης με περιφερειακές και παγκόσμιες ενώσεις τοπικών αρχών για να αναπτύξουν την ικανότητα των μελών τους, να ενισχύσουν τις δραστηριότητες υπεράσπισης και να ενισχύσουν τις εσωτερικές τους δομές.

ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

Σύμφωνα με τον ορισμό της ΕΕ που περιλαμβάνεται στην ανακοίνωση «Ενδυνάμωση των τοπικών αρχών στις χώρες εταίρους για ενισχυμένη διακυβέρνηση και αποτελεσματικότερα αναπτυξιακά αποτελέσματα», οι τοπικές αρχές είναι δημόσιοι οργανισμοί με νομική προσωπικότητα, συνιστώσα της κρατικής δομής, κάτω από το επίπεδο της κεντρικής κυβέρνησης και υπόλογες στους πολίτες.

Οι ΟΤΑ αποτελούνται συνήθως από ένα όργανο διαβούλευσης ή χάραξης πολιτικής (συμβούλιο ή συνέλευση) και ένα εκτελεστικό όργανο (τον Δήμαρχο ή τον εκτελεστικό υπάλληλο), άμεσα ή έμμεσα εκλεγμένα ή επιλεγμένα σε τοπικό επίπεδο. Ο όρος περιλαμβάνει διαφορετικά επίπεδα διακυβέρνησης, π.χ. χωριά, δήμοι, περιφέρειες, νομοί, επαρχίες, περιφέρειες κ.λπ.

Σε αυτό το ευρύ πλαίσιο, η ΕΕ επικεντρώνεται, ωστόσο, στο δημοτικό επίπεδο, το οποίο είναι γενικά το χαμηλότερο κυβερνητικό επίπεδο του δημόσιου θεσμικού συστήματος και το πλησιέστερο στους πολίτες.

ΕΝΩΣΕΙΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

Οι Ενώσεις Τοπικών Αρχών (ALAs) θεωρούνται ως οργανισμοί-ομπρέλα που βασίζονται στη συμμετοχή και την αντιπροσωπευτικότητα σε υποεθνικό, εθνικό, υποηπειρωτικό, ηπειρωτικό και διεθνές επίπεδο. Οι ALA μπορούν να αποτελούνται από ένα αντιπροσωπευτικό όργανο που εκλέγεται από τα μέλη του LA και τη μόνιμη γραμματεία. Οι κύριες λειτουργίες τους περιλαμβάνουν την υπεράσπιση, τον συντονισμό της εμπειρίας και την ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ των ΟΤ, την εποπτεία ποιότητας, την προώθηση τοπικών αναπτυξιακών σχεδίων.

Σε αυτό το πλαίσιο, λειτουργούν σε όλο τον κόσμο Διεθνείς Οργανισμοί Τοπικών Αυτοδιοικήσεων, όπως:

- το Κογκρέσο των Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών του Συμβουλίου της Ευρώπης (the Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe)
- το Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Δήμων και Περιφερειών (Council of European Municipalities and Regions)
- η Επιτροπή για τη Διπλωματία των Πόλεων, την Οικοδόμηση της Ειρήνης και των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Πόλεων και Τοπικών Αρχών (the Committee on City Diplomacy, Peace Building and Human Rights of the United Cities and Local Governments)
- η Ένωση Τοπικών Φορέων για τη Δημοκρατία
- το παγκόσμιο κίνημα Mayors for Peace
- οι αρμόδιες υπηρεσίες των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Agencies), και το Glocal Forum προάγουν το ρόλο της διπλωματίας πόλεων ως συμπληρωματικού εργαλείου της επίσημης εξωτερικής πολιτικής των εθνικών κυβερνήσεων.

ΤΟ ΚΟΓΚΡΕΣΟ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Το Κογκρέσο των Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών είναι ένας μοναδικός θεσμός στην Ευρώπη, υπεύθυνος για την αξιολόγηση της κατάστασης της τοπικής και περιφερειακής δημοκρατίας στα 47 κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Πρωταρχικός του ρόλος είναι η ενίσχυση και η παρακολούθηση των εξελίξεων της τοπικής και περιφερειακής δημοκρατίας. Στο πλαίσιο αυτό, παρακολουθεί την εφαρμογή εκ μέρους των κρατών-μελών του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας, της πρώτης νομικά δεσμευτικής πράξης που εκδόθηκε το 1985.

Ο Χάρτης αποτελεί μια συνθήκη-ορόσημο για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των οργανισμών τοπικής ή περιφερειακής αυτοδιοίκησης, όπως το δικαίωμα να είναι αυτόνομοι, το δικαίωμα να εκλέγουν τους τοπικούς φορείς τους, να ασκούν τις δικές τους αρμοδιότητες, να διαθέτουν διοικητικές δομές και οικονομικούς πόρους και το δικαίωμα να προσφεύγουν στη δικαιοσύνη σε περίπτωση παρέμβασης από άλλα επίπεδα διακυβέρνησης.

Οι οργανισμοί τοπικής ή περιφερειακής αυτοδιοίκησης όλο και πιο συχνά απευθύνονται στο Κογκρέσο καθώς έρχονται αντιμέτωπες με καταστάσεις που θεωρούν ότι απειλούν τη λειτουργία τους. Οι καταστάσεις αυτές ποικίλλουν: μπορεί να αφορούν ισχυρισμούς περί άμεσης παράβασης διάταξης του Χάρτη, όπως παράλειψη της κεντρικής διοίκησης να διεξάγει διαβουλεύσεις με τις οργανισμούς τοπικής ή περιφερειακής αυτοδιοίκησης σε θέματα που τους αφορούν άμεσα ή περιπτώσεις όπου οι οικονομικοί τους πόροι δεν είναι ανάλογοι με τις αρμοδιότητές τους. Οι εν λόγω ισχυρισμοί

μπορεί επίσης να αφορούν μια έμμεση παράβαση του πνεύματος του Χάρτη. Για παράδειγμα, οι εκπρόσωποι των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης μπορεί να ζητήσουν από το Κογκρέσο να εξετάσει κατά πόσο ένα κράτος-μέλος που έχει κυρώσει τον Χάρτη τηρεί τις συναφείς υποχρεώσεις.

Το Κογκρέσο μπορεί να εξετάσει, για παράδειγμα, τον τρόπο με τον οποίο έχει μειωθεί ο αριθμός των δήμων, να σχολιάσει έναν νόμο που απαγορεύει στο προσωπικό ενός κοινοβουλίου να κατέχει αιρετό αξίωμα ή ένα σχέδιο νόμου που καταργεί τα διαμερισματικά συμβούλια της πρωτεύουσας μιας χώρας, ή να διατυπώσει παρατηρήσεις για την απαγόρευση χρήσης μιας μειονοτικής γλώσσας στις τοπικές υποθέσεις. Τα θέματα για τα οποία ζητείται από το Κογκρέσο να διατυπώσει γνώμη σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη καλύπτουν ένα ευρύτατο φάσμα.

Μέσω των δραστηριοτήτων παρακολούθησης που αναπτύσσει, το Κογκρέσο διασφαλίζει ότι ο Χάρτης εφαρμόζεται ορθά και συνδράμει στη διαφύλαξη της ευρωστίας της τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης στην ήπειρό μας.

Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Χάρτη αυτονομίας της τοπικής αυτοδιοίκησης (Στρασβούργο, 1985) οι Διεθνείς σχέσεις των ΟΤΑ και η συμμετοχή τους σε Συνδέσμους προβλέπεται από το Άρθρο 10.

Άρθρο 10 – Το δικαίωμα συνδέσμου των ΟΤΑ

1. Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, οι ΟΤΑ έχουν το δικαίωμα να συνεργάζονται και, στο πλαίσιο του νόμου, να συστήνουν συνδέσμους μαζί με άλλους ΟΤΑ με σκοπό την εκτέλεση έργων κοινού συμφέροντος.
2. Το δικαίωμα των ΟΤΑ να προσχωρούν σε σύνδεσμο για την προστασία και την προαγωγή των κοινών συμφερόντων τους και το δικαίωμα να προσχωρούν σε διεθνή ένωση ΟΤΑ πρέπει να αναγνωρίζεται σε κάθε κράτος.
3. Οι ΟΤΑ μπορούν, υπό τους εκ του νόμου ενδεχομένως προβλεπόμενους όρους, να συνεργάζονται με ΟΤΑ άλλων κρατών.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ (Council Of European Municipalities and Regions)

Το Συμβούλιο Δήμων και Περιφερειών της Ευρώπης ιδρύθηκε στη Γενεύη το 1951, ως το ευρωπαϊκό τμήμα της παγκόσμιας οργάνωσης «Ενωμένες Πόλεις και Τοπικές Κυβερνήσεις».

Σήμερα, συνιστά τη μεγαλύτερη οργάνωση τοπικών και περιφερειακών αρχών στην Ευρώπη, έχοντας ως μέλη τις εθνικές ενώσεις τοπικών αρχών από περισσότερες από 35 χώρες (οι οποίες αντιπροσωπεύουν περίπου 100.000 τοπικές και περιφερειακές αρχές).

Το CEMR εργάζεται σε πολλούς τομείς δραστηριοτήτων όπως η περιφερειακή πολιτική, οι μεταφορές, το περιβάλλον, οι ίσες ευκαιρίες, η διακυβέρνηση κ.ά. Οι επιτροπές και οι ομάδες εργασίας του επιδιώκουν να επηρεάσουν θετικά τα νομοσχέδια της ΕΕ εξασφαλίζοντας ότι τα ενδιαφέροντα και οι ανησυχίες των τοπικών και περιφερειακών αρχών λαμβάνονται υπόψη από τα πιο αρχικά στάδια της νομοθετικής διαδικασίας.

Ειδικότερα, δρα μέσω της ενίσχυσης των Τοπικών Αρχών, της άσκησης επιρροής στην σχετική ευρωπαϊκή νομοθεσία και πολιτική, της ανταλλαγής εμπειρίας σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο και της συνεργασίας με διεθνείς εταίρους.

Το έργο του επιτελείται με τη βοήθεια των εξής τριών οργάνων:

- Επιτροπή Πολιτικής (πρόκειται για το κυβερνών όργανο του Συμβουλίου το οποίο συνεδριάζει δύο φορές το χρόνο και απαρτίζεται από εκπροσώπους των Εθνικών Ενώσεων Τοπικών Αρχών)
- Εκτελεστικό Γραφείο
- Συνέλευση των Αντιπροσώπων

Έχει επίσης αναπτύξει ένα ευρύ δίκτυο αδελφοποιημένων πόλεων, σε συνεργασία με τη Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Σήμερα, υπάρχουν πάνω από 26.000 προγράμματα αδελφοποιήσεων που συνδέουν πόλεις από όλη την Ευρώπη.

Η Επιτροπή για τη Διπλωματία των Πόλεων, την Οικοδόμηση της Ειρήνης και των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Πόλεων και Τοπικών Αρχών (the Committee on City Diplomacy, Peace Building and Human Rights of the United Cities and Local Governments),

International Union of Local Authorities

Η IUCLA είναι μια ένωση που οργανώνει επαφές μεταξύ δήμων, φορέων χρηματοδότησης, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, εταιρειών, ΜΚΟ και ατόμων σε όλο τον κόσμο για την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειρογνωμοσύνης και για τη διευκόλυνση των πολιτιστικών επαφών.

Η IUCLA ιδρύθηκε το 1913 στην Ολλανδία με σκοπό την προώθηση της δημοκρατικής τοπικής αυτοδιοίκησης και ξεκίνησε με επίκεντρο τις νεοϊδρυθείσες ευρωπαϊκές πόλεις. Αν και έκλεισε δύο φορές σε περιόδους πολέμου στις αρχές του 20ου αιώνα, έχει διατηρήσει τους στόχους και τις κατευθύνσεις του από την έναρξή του και γρήγορα επέκτεινε το έργο του επηρεάζοντας τις κοινότητες σε όλο τον κόσμο. Η οργάνωση πιστεύει ότι η στενή επαφή μεταξύ διαφορετικών τοπικών δήμων του κόσμου θα οδηγήσει τόσο σε διαπολιτισμικές ανταλλαγές όσο και σε αμοιβαία οφέλη. Ήταν ιδιαίτερα δραστήρια στο άνοιγμα των γραμμών επικοινωνίας μεταξύ των ανερχόμενων δήμων της πρώιμης μεταπολίτευσης και των πιο καθιερωμένων πόλεων αλλού. Σε αυτή την παράδοση, η ομάδα προσπαθεί τώρα να οργανώσει και να επιβλέπει τις σχέσεις μεταξύ των δήμων σε όλο τον κόσμο τόσο στις βιομηχανικές όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες.

The World Organization of United Cities and Local Governments

Είναι ο μεγαλύτερος οργανισμός τοπικών και περιφερειακών κυβερνήσεων στον κόσμο και λειτουργεί πάνω από έναν αιώνα με σκοπό την συνεργασία, τον διάλογο, την ανταλλαγή γνώσεων.

Όλα ξεκίνησαν το 1913 στη βελγική πόλη της Γάνδης, μια ομάδα Δημάρχων και διοικητών της πόλης πήραν την πρωτοποριακή απόφαση να συνεχίσουν τη συνεργασία τους με πιο μόνιμο και δομημένο τρόπο και έτσι γεννήθηκε η Ένωση Internationale des Villes.

Εκατό χρόνια αργότερα, το διεθνές δημοτικό κίνημα εξακολουθεί να δυναμώνει και η διεθνής κοινότητα αντιλαμβάνεται όλο και περισσότερο ότι για να αντιμετωπιστούν πραγματικά παγκόσμια ζητήματα, το τοπικό επίπεδο πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο της λύσης.

Η ίδρυση της UCLG στο Παρίσι, το 2004, ήταν ένα σημαντικό βήμα στο διεθνές δημοτικό κίνημα, καθώς πέτυχε να ενώσει τις μεγάλες τοπικές και περιφερειακές κυβερνητικές ενώσεις από όλο τον κόσμο. Ως άμεσος κληρονόμος, η UCLG γιόρτασε την εκατονταετηρίδα του διεθνούς δημοτικού κινήματος όλο το 2013 που κορυφώθηκε στην Παγκόσμια Σύνοδο Κορυφής Τοπικών και Περιφερειακών

Ηγετών με μια μεγάλης κλίμακας έκθεση που περιγράφει λεπτομερώς τα πρώτα 100 χρόνια του κινήματός.

World Associations of Cities and Local Authorities Coordination (WACLAC)

Ιδρύθηκε τον Ιούλιο 1996 στην Κωνσταντινούπολη (Τουρκία), κατά τη διάρκεια της Παγκόσμιας Συνέλευσης των Πόλεων και των Τοπικών Αρχών. Προέρχεται από την ομάδα των τεσσάρων - Διεθνείς Ενώσεις Πόλεων -- Grupo de las Cuatro, που δημιουργήθηκε από την H-XB2736 - International Union of Local Authorities (IULA), H-XB3391 - World Federation of United Cities (UTO) και B-XD0472 - Παγκόσμια Ένωση των Μεγάλων Μητροπόλεων (Μητρόπολη), και στη συνέχεια αναφέρεται ως Ομάδα των Τεσσάρων Συν (G4 Plus) όταν διευρύνθηκε η ιδιότητα μέλους.

Εκπροσωπεί τον τομέα της τοπικής αυτοδιοίκησης στη διεθνή σκηνή, ιδίως με τα Ηνωμένα Έθνη· διαπραγματεύονται με τη διεθνή κοινότητα τις ευθύνες, τις λειτουργίες και τους πόρους που ενδέχεται να ανατεθούν στις τοπικές αρχές.

Κύριοι στόχοι (4):

- ✓ Η προώθηση της τοπικής αυτονομίας
- ✓ Η ενίσχυση της φωνής των πόλεων και των τοπικών αρχών στη διεθνή σκηνή·
- ✓ Η προώθηση του ρόλου των πόλεων και των τοπικών αρχών στη διεθνή συνεργασία·
- ✓ Η ενίσχυση της ενεργού ικανότητας των πόλεων και των τοπικών αρχών για την παρακολούθηση και την εφαρμογή της Ατζέντας Habitat και της Τοπικής Ατζέντας 21.

C40

Το C40 είναι ένα δίκτυο δημάρχων των 100 κορυφαίων πόλεων στον κόσμο που συνεργάζονται για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης.

Οι δήμαρχοι των πόλεων του Δικτύου C40 βρίσκονται στην αιχμή της δράσης για το κλίμα και εφαρμόζουν μια επιστημονική και συνεργατική προσέγγιση για να βοηθήσουν τον κόσμο να περιορίσει την παγκόσμια θέρμανση κατά 1,5°C και να οικοδομήσει υγιείς, δίκαιες και ανθεκτικές κοινότητες.

Οι πόλεις μέλη του Δικτύου C40 κερδίζουν τη συνδρομή τους μέσω δράσης. Το πιο χαρακτηριστικό του C40 είναι ότι λειτουργεί βάσει απαιτήσεων που βασίζονται στην απόδοση και όχι με συνδρομές μέλους. Τα Πρότυπα Ηγεσίας του C40 θέτουν τις ελάχιστες απαιτήσεις για όλες τις πόλεις-μέλη και διασφαλίζουν την ακεραιότητα του C40 ως δικτύου ηγετών για το κλίμα.

Resilient Cities

Το Δίκτυο Ανθεκτικών Πόλεων αποτελείται από πόλεις που έχουν δεσμευτεί να χτίσουν και να επενδύσουν στην αστική ανθεκτικότητα, που βρίσκονται σε πέντε γεωγραφικές περιοχές: Αφρική, Ασία-Ειρηνικός, Ευρώπη και Μέση Ανατολή, Λατινική Αμερική και Καραϊβική και Βόρεια Αμερική.

Οι ανθεκτικές πόλεις είναι πόλεις που έχουν την ικανότητα να απορροφούν, να ανακάμπτουν και να προετοιμάζονται για μελλοντικούς κραδασμούς (οικονομικούς, περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς

και θεσμικούς). Οι ανθεκτικές πόλεις προωθούν τη βιώσιμη ανάπτυξη, την ευημερία και την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς. Ο ΟΟΣΑ διερευνά πώς οι πόλεις μπορούν να αυξήσουν την ανθεκτικότητά τους.

4 ΤΟΜΕΙΣ ΠΟΥ ΟΔΗΓΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ

1. Οικονομία

- Ένας ποικίλος αριθμός βιομηχανιών
- Μια δυναμική οικονομία για ανάπτυξη
- Συνθήκες που επιτρέπουν την καινοτομία
- Πρόσβαση των πολιτών σε απασχόληση, εκπαίδευση, υπηρεσίες, κατάρτιση δεξιοτήτων

2. Διακυβέρνηση

- Ξεκάθαρη ηγεσία και διαχείριση
- Οι ηγέτες υιοθετούν στρατηγικές και ολοκληρωμένες προσεγγίσεις
- Ο δημόσιος τομέας έχει τις κατάλληλες δεξιότητες
- Η κυβέρνηση είναι ανοιχτή και διαφανής

3. Κοινωνία

- Η κοινωνία είναι περιεκτική και συνεκτική
- Τα δίκτυα πολιτών στις κοινότητες είναι ενεργά
- Η γειτονιά είναι ασφαλής
- Οι πολίτες απολαμβάνουν μια υγιή ζωή

4. Περιβάλλον

- Το οικοσύστημα είναι υγιές και ποικιλόμορφο
- Η υποδομή μπορεί να καλύψει βασικές ανάγκες
- Διατίθενται επαρκείς φυσικοί πόροι
- Συνεκτική πολιτική για τη χρήση γης

Strong Cities Network

Το Δίκτυο Ισχυρών Πόλεων (SCN) ξεκίνησε το 2015 στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών για να δώσει μια απάντηση από τις πόλεις ενάντια στο μίσος, την πόλωση και τον εξτρεμισμό σε όλες τις μορφές του. Υποστηρίζει τα μέλη του να συνεργάζονται με τις κοινότητές τους για να σχεδιάσουν και να αναπτύξουν τοπικές απαντήσεις σε αυτές τις περίπλοκες προκλήσεις, διασφαλίζοντας ότι καμία πόλη δεν αντιμετωπίζει αυτές τις απειλές μόνη της.

Το δίκτυο έχει αυξηθεί σε περισσότερες από 140 τοπικές κυβερνήσεις, συμπεριλαμβανομένων μεγαλουπόλεων, πολιτειών, νομών και μικρών δήμων, που αντιπροσωπεύουν κάθε μεγάλη περιοχή του κόσμου. Ενώ κάθε πόλη αντιμετωπίζει τις δικές της μοναδικές προκλήσεις και τοπικούς κινδύνους, υπάρχουν κοινοί στόχοι, εργαλεία και προσεγγίσεις προς τις οποίες μπορούμε όλοι να αγωνιστούμε. Μέσω των παγκόσμιων συνόδων κορυφής, των ανταλλαγών πόλεων και των περιφερειακών εργαστηρίων, τα μέλη μας χτίζουν γέφυρες, συζητούν καινοτόμες πολιτικές ιδέες και ανταλλάσσουν καλές πρακτικές με ομολόγους από κορυφαίες πόλεις του κόσμου και ειδικούς στον τομέα.

Παρέχουν επίσης μια σειρά μοντέλων σε βάθος για την ανάπτυξη ικανοτήτων, τις παρεμβάσεις και τη συμμετοχή των νέων. Προσαρμόζουν τις υπάρχουσες προσεγγίσεις για συνεργασίες πολλών φορέων και εργάζονται σε στενή συνεργασία με τις εθνικές και τοπικές κυβερνήσεις και τις κοινότητες που εκπροσωπούν. Τα εργαλεία και τα μοντέλα πολιτικής SCN χρησιμοποιούνται σε όλο τον κόσμο, από την Αυστραλία έως τη Βόρεια Μακεδονία, από τον Λίβανο στις Ηνωμένες Πολιτείες και από την Κένυα στο Ηνωμένο Βασίλειο. Πολλά από τα εργαλεία αυτά είναι διαθέσιμα στο Διαδίκτυο μέσω του Online Hub .

Με επικεφαλής το Institute for Strategic Dialogue, μια ανεξάρτητη δεξαμενή σκέψης με 15ετή εμπειρία που ανταποκρίνεται στο μίσος, την πόλωση και τον εξτρεμισμό, το SCN είναι μοναδικά τοποθετημένο για να συνδυάσει την έρευνα αιχμής με την τοπική δράση. Οι κυβερνητικοί εταίροι περιλαμβάνουν την Αυστραλία, τη Δανία, την Ολλανδία, τη Νορβηγία και τις Ηνωμένες Πολιτείες, με πρόσθετη δέσμευση που υποστηρίζεται ή ανατίθεται από μεμονωμένες πόλεις-μέλη.

Intercultural Cities Network

Το πρόγραμμα Διαπολιτισμικές πόλεις υποστηρίζει τις τοπικές και περιφερειακές αρχές παγκοσμίως στην αναθεώρηση των πολιτικών τους μέσω ενός διαπολιτισμικού και διατομεακού φακού και τις συνοδεύει αναπτύσσοντας ολοκληρωμένες διαπολιτισμικές στρατηγικές που θα τις βοηθήσουν να διαχειριστούν τη διαφορετικότητα θετικά και να συνειδητοποιήσουν το πλεονέκτημα της διαφορετικότητας. Το πρόγραμμα προτείνει ένα σύνολο αναλυτικών και πρακτικών εργαλείων για να βοηθήσει τους τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς στα διάφορα στάδια της διαδικασίας.

Connecting Cities

Το Connecting Cities είναι ένα ευρωπαϊκό και παγκοσμίως διευρυνόμενο δίκτυο που στοχεύει στη δημιουργία μιας συνδεδεμένης υποδομής προσόψεων μέσων, αστικών οθονών και χώρων προβολής για την κυκλοφορία καλλιτεχνικού και κοινωνικού περιεχομένου.

WHO - HEALTHY CITIES NETWORK

Το WHO Healthy Cities είναι ένα παγκόσμιο κίνημα που εργάζεται για να θέσει την υγεία ψηλά στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ατζέντα των κυβερνήσεων των πόλεων. Για 38 χρόνια, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Υγιών Πόλεων του ΠΟΥ πιστοποιεί και εργάζεται με 100 πόλεις πιλότους και περίπου 32 εθνικά δίκτυα. Το κίνημα αυτό έχει εξαπλωθεί πλέον σε όλες τις Ηπείρους.

Οι πιστοποιημένες πόλεις- πιλότοι αλληλεπιδρούν άμεσα με τον ΠΟΥ/Ευρώπη, ενώ τα εθνικά δίκτυα εργάζονται με τις πόλεις σε κάθε κράτος μέλος. Και στις δύο περιπτώσεις ο ΠΟΥ παρέχει πολιτική, στρατηγική και τεχνική υποστήριξη καθώς και ανάπτυξη ικανοτήτων.

Στην ευρωπαϊκή περιφέρεια του Π.Ο.Υ., οι πιστοποιημένες πόλεις πιλότοι μαζί με τις πόλεις μέλη των Εθνικών Δικτύων, φτάνουν τις 1400. Όλες εργάζονται βάσει συγκεκριμένης φιλοσοφίας και μεθοδολογίας για την προαγωγή της Υγείας σε τοπικό επίπεδο μέσω συγκεκριμένων πολιτικών.

Ο κοινός στόχος τους είναι να εμπλέξουν τις τοπικές κυβερνήσεις σε πολιτική δέσμευση, θεσμική αλλαγή, ανάπτυξη ικανοτήτων, σχεδιασμό βάσει εταιρικών σχέσεων και καινοτομία. Μέσα σε έναν περίπλοκο κόσμο πολλαπλών επιπέδων διακυβέρνησης, πολυάριθμων τομέων που εργάζονται για

παρόμοιους στόχους και πολλών ενδιαφερόμενων μερών που εμπλέκονται στην επιδίωξη της υγείας και της ευημερίας, οι πόλεις βρίσκονται σε μοναδική θέση να παρέχουν ηγετική θέση.

Τα παγκόσμια προβλήματα αντιμετωπίζονται σε τοπικό επίπεδο. Το όραμα των Healthy Cities όχι απλώς το αναγνωρίζει αλλά εργάζεται για αυτό.

EUROCITIES

Το EUROCITIES είναι ένα δίκτυο εκλεγμένων τοπικών και δημοτικών κυβερνήσεων μεγάλων ευρωπαϊκών πόλεων. Προσφέρει μια πλατφόρμα ανταλλαγής γνώσεων και ιδεών, με κύριο στόχο την ενίσχυση του ρόλου που πρέπει να διαδραματίσουν οι τοπικές αρχές σε μια πολυεπίπεδη δομή διακυβέρνησης.

Το Eurocities συντονίζει πολλαπλά έργα στον τομέα της κινητικότητας, του περιβάλλοντος, της κοινωνικής ένταξης και της ψηφιακής καινοτομίας, προωθώντας στις τοπικές κυβερνήσεις ένα πολυεπίπεδο πλαίσιο διακυβέρνησης.

Ο Ευρωπαϊκός Συνασπισμός Πόλεων κατά του Ρατσισμού - ECCAR

Το ECCAR είναι μια πρωτοβουλία που ξεκίνησε από την UNESCO (2004), για να δημιουργήσει ένα δίκτυο πόλεων που ενδιαφέρονται να ανταλλάξουν εμπειρίες προκειμένου να βελτιώσουν τις πολιτικές τους για την καταπολέμηση του ρατσισμού, των διακρίσεων και της ξενοφοβίας. Η Αθήνα είναι μέρος του δικτύου ECCAR και ανταλλάσσει βέλτιστες πρακτικές με άλλες ευρωπαϊκές πόλεις σε:

- Καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων σε δημοτικό επίπεδο, προάγοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον σεβασμό της διαφορετικότητας.
- Ευαισθητοποίηση του ευρωπαϊκού κοινού στις αξίες μιας κοινωνίας που βασίζεται στην αλληλεγγύη και παρακίνηση του κοινού να προωθήσει την ισότητα και να αντιμετωπίσει με αποφασιστικότητα κάθε ρατσιστική ή μεροληπτική γνώμη και συμπεριφορά.

Creative Cities Network of UNESCO

Το Δίκτυο Δημιουργικών Πόλεων της UNESCO (UCCN) δημιουργήθηκε το 2004 για να προωθήσει τη συνεργασία με και μεταξύ των πόλεων που έχουν αναγνωρίσει τη δημιουργικότητα ως στρατηγικό παράγοντα για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη. Οι 246 πόλεις που αποτελούν σήμερα αυτό το δίκτυο συνεργάζονται για έναν κοινό στόχο: να τοποθετήσουν τη δημιουργικότητα και τις πολιτιστικές βιομηχανίες στο επίκεντρο των αναπτυξιακών τους σχεδίων σε τοπικό επίπεδο και να συνεργαστούν ενεργά σε διεθνές επίπεδο.

EUROPEAN GREEN DEAL 4 CITIES

Το EGD4cities εμπνέεται από υπάρχουσες πρωτοβουλίες, με στόχο την εφαρμογή μιας γενικής ιδέας και προσέγγισης για το πράσινο ανθρώπινο κεφάλαιο και οικονομία που αναφέρεται στην ευρύτερη προσέγγιση της βιωσιμότητας, εισάγοντας δεξιότητες που συνδέονται με τη μετάβαση σε μια κυκλική και πιο πράσινη οικονομία.

Το έργο έχει συγκεκριμένο στόχο να ενισχύσει τις απαιτούμενες πράσινες δεξιότητες για το εργατικό δυναμικό βελτιώνοντας τις τεχνικές ικανότητες, τις γνώσεις, τις αξίες και τις στάσεις του για την ανάπτυξη και υποστήριξη βιώσιμων κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών αποτελεσμάτων στις επιχειρήσεις, τη βιομηχανία και την κοινότητα.

Πιο συγκεκριμένα, αυτό το έργο στοχεύει στην παροχή εκπαιδευτικού υλικού για το προσωπικό των τοπικών αρχών σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας σε τοπικό επίπεδο και τον σεβασμό του Στόχου Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών 13 «Ανάληψη επείγουσας δράσης για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεών της », SDG 11 «Κάντε τις πόλεις και τους ανθρώπινους οικισμούς χωρίς αποκλεισμούς, ασφαλείς, ανθεκτικές και βιώσιμες», καθώς και σε σχετικούς στόχους άλλων ΣΒΑ. Επίσης, θα πραγματοποιηθεί εκπαιδευτικό σεμινάριο πιλότων για δοκιμές και προσαρμογές σε αναπτυσσόμενο υλικό.

Διαπολιτισμικές Πόλεις (Intercultural Cities)

Το δίκτυο των Διαπολιτισμικών Πόλεων του Συμβουλίου της Ευρώπης στοχεύει στην ανάπτυξη δομών και πρακτικών που επιτρέπουν σε ένα σύνολο πόλεων να διαχειριστούν την πολιτιστική τους πολυμορφία ως κεφάλαιο και να την αναδείξουν ως πηγή καινοτομίας και παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης, κοινωνικής συνοχής και βελτίωσης της ποιότητας ζωής των πολιτών.

Το πρόγραμμα, που ξεκίνησε το 2008, επικεντρώνεται στο ζήτημα της εθνο-πολιτιστικής πολυμορφίας και την ενεργή αξιοποίηση εθνικά αναγνωρισμένων μειονοτήτων. Ειδικότερα, η προσοχή του είναι στραμμένη στην εποικοδομητική και θετική αντιμετώπιση των εντάσεων ανάμεσα στην πολυμορφία και την ταυτότητα, την παράδοση και τον εκσυγχρονισμό.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι «Διαπολιτισμικές Πόλεις» προϋποθέτουν μια μακροπρόθεσμη στρατηγική προσέγγιση για το μετασχηματισμό του δημόσιου χώρου, των θεσμών και της αστικής κουλτούρας και την υβριδοποίηση των διαφορετικών πολιτιστικών ταυτοτήτων. Το πρόγραμμα αποσκοπεί στην αναβάθμιση αυτής της διαδικασίας σε έναν αριθμό συγκεκριμένων θεματικών: - Δομές διακυβέρνησης και ηγεσία - Η γλώσσα της δημόσιας συζήτησης και τα ΜΜΕ - Διαπολιτισμική μεσολάβηση - Πολιτιστικές πολιτικές και δράση.

Smart Cities

Μια έξυπνη πόλη (αγγλικά: smart city) είναι ο τόπος όπου τα παραδοσιακά δίκτυα και οι υπηρεσίες γίνονται πιο αποτελεσματικά με τη χρήση ψηφιακών λύσεων προς όφελος των κατοίκων και των επιχειρήσεων της. Μια έξυπνη πόλη υπερβαίνει τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών για καλύτερη χρήση πόρων και λιγότερες εκπομπές. Σημαίνει εξυπνότερα δίκτυα αστικών μεταφορών, αναβαθμισμένες παροχές ύδρευσης και διάθεσης αποβλήτων και πιο αποτελεσματικούς τρόπους φωτισμού

και θέρμανσης κτιρίων. Σημαίνει επίσης μια πιο διαδραστική και ανταποκρινόμενη διοίκηση της πόλης, ασφαλέστερους δημόσιους χώρους και κάλυψη των αναγκών του γηράσκοντος πληθυσμού.

Ενδεικτικά παραδείγματα έξυπνων πόλεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η Κοπεγχάγη, το Ελσίνκι, το Άμστερνταμ, το Παρίσι, η Βιέννη και η Στοκχόλμη. Στην Ελλάδα παρατηρείται μία τάση στον τομέα των έξυπνων πόλεων, με μεμονωμένες πόλεις να έχουν διακρίσεις και σε διεθνές επίπεδο. Παραδείγματα έξυπνων πόλεων είναι τα Τρίκαλα, το Ηράκλειο, η Θεσσαλονίκη, τα Ιωάννινα, η Βέροια και η Κοζάνη.

Ο δείκτης Smart City Index του Institute for Management Development αξιολογεί και κατατάσσει περισσότερες από 100 έξυπνες πόλεις από όλο τον κόσμο.

Smart Cities Marketplace

Το Smart Cities Marketplace δημιουργήθηκε με τη συγχώνευση δύο προηγούμενων πλατφορμών, του «Marketplace of the European Innovation Partnership on Smart Cities and Communities (EIP-SCC Marketplace)» και του «Smart Cities Information System (SCIS)».

Είναι ένα σημαντικό εγχείρημα που αλλάζει την αγορά και στοχεύει να φέρει κοντά πόλεις, βιομηχανίες, ΜΜΕ, επενδυτές, τράπεζες, ερευνητές και πολλούς άλλους παράγοντες έξυπνων πόλεων.

Το Smart Cities Marketplace έχει πολλούς οπαδούς από όλη την Ευρώπη και όχι μόνο, πολλοί από τους οποίους έχουν εγγραφεί ως μέλη.

Κοινοί στόχοι τους είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών, η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών πόλεων και της βιομηχανίας καθώς και η επίτευξη ευρωπαϊκών ενεργειακών και κλιματικών στόχων. Οι κύριοι τομείς οριζόντιας λειτουργίας του Marketplace περιλαμβάνουν:

- Βιώσιμη αστική κινητικότητα
- Βιώσιμες συνοικίες και δομημένο περιβάλλον
- Ολοκληρωμένες υποδομές και διαδικασίες στον τομέα της ενέργειας, των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών και των μεταφορών
- Εστίαση στον πολίτη
- Ολοκληρωμένο σχεδιασμό και διαχείριση
- Ανταλλαγή γνώσεων
- Βασικές γραμμές, δείκτες απόδοσης και μετρήσεις
- Διακυβέρνηση ανοιχτών δεδομένων
- Πρότυπα επιχειρηματικά μοντέλα, προμήθειες και χρηματοδότηση

Δίκτυο Πόλεων για τις τοπικές πολιτικές ένταξης μεταναστών (CLIP)

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πόλεων για τις τοπικές πολιτικές ένταξης μεταναστών (CLIP) ιδρύθηκε το 2006 με πρωτοβουλία του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (EUROFOUND) και του δήμου της Στουτγάρδης, και αποσκοπεί στη διευκόλυνση της ενταξιακής διαδικασίας των υπηκόων τρίτων χωρών.

Το δίκτυο CLIP αποτελείται σήμερα από 30 ευρωπαϊκές πόλεις (μεταξύ των οποίων και η Αθήνα), και δραστηριοποιείται όχι μόνο στο στάδιο της εφαρμογής των πολιτικών, αλλά και στην ανάπτυξη καινοτόμων παρεμβάσεων σε θέματα εκπαίδευσης και επιχειρηματικότητας, κατάρτισης, πολιτισμικής ένταξης και πολιτικής συμμετοχής, καθώς και πρόσβασης στις υπηρεσίες υγείας.

Ειδικότερα, οι βασικοί στόχοι του δικτύου είναι οι εξής:

- ✓ Καταγραφή και ανάλυση των τοπικών πολιτικών ένταξης
- ✓ Ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των πόλεων
- ✓ Αξιολόγηση του ρόλου που διαδραματίζουν σε τοπικό επίπεδο οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, η Τοπική Αυτοδιοίκηση και οι κοινωνικοί εταίροι στην υποστήριξη των τοπικών πολιτικών ένταξης

Τα μέλη του δικτύου, που συνεδριάζουν δύο φορές το χρόνο, διοργανώνουν τακτικά εργαστήρια (με την παρουσία τοπικών συμβουλευτικών οργάνων) αποσκοπώντας στην ανάλυση επιτυχημένων παραδειγμάτων πολιτικών ένταξης των μεταναστών και τον κοινό σχεδιασμό πρότυπων τοπικών σχεδίων δράσης. Σε συνεργασία με ομάδες επιστημονικής υποστήριξης, αναλαμβάνουν, επίσης, την εκπόνηση εκθέσεων και περιπτωσιολογικών μελετών για την αποτύπωση των βασικών ευρημάτων από την υλοποίηση των δράσεων.

Δίκτυο Αγροτικών Κοινοτήτων για ενεργειακή ουδετερότητα (RURENER)

Το ευρωπαϊκό έργο RURENER ξεκινά από την σύμπραξη 12 χωρών, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα. Πρόκειται για ένα δίκτυο μικρών αγροτικών δήμων που θέλουν να εργαστούν σε θέματα εξοικονόμησης ενέργειας και ενεργειακής αποδοτικότητας με παράλληλη παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ώστε να επιτύχουν ενεργειακή αυτάρκεια και παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος.

Οι δήμοι αυτοί προτίθενται να αναπτύξουν πρωτοβουλίες σε τοπικό επίπεδο χρησιμοποιώντας το ενεργειακό δυναμικό της περιοχής τους και να ανταλλάξουν τις εμπειρίες τους στα πλαίσια του δικτύου. Χάρη στην παρεχόμενη υποστήριξη, μικροί αγροτικοί και περιαστικοί δήμοι υλοποιούν συγκεκριμένα σχέδια δράσης σε τοπικό επίπεδο στοχεύοντας στην ενεργειακή αποδοτικότητα.

Η παραγωγή από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η εξοικονόμηση ενέργειας σε κτίρια, η εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση συνιστούν μερικά από τα κύρια σημεία της στρατηγικής σε θέματα ενέργειας σε τοπικό επίπεδο. Οι επιλεγμένες δράσεις επιδιώκουν μία αποδοτικότερη χρήση των τοπικών πόρων και τη δημιουργία ευκαιριών για αειφόρο ανάπτυξη στους μικρούς αγροτικούς δήμους σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Δίκτυο Πόλεων για τον Αειφόρο Τουρισμό (Network of Cities for Sustainable Tourism)

Το Δίκτυο Πόλεων για τον Αειφόρο Τουρισμό δημιουργήθηκε το 2001 από την ιταλική επαρχία Ρίμινι και το Διεθνές Συμβούλιο για Τοπικές Περιβαλλοντικές Πρωτοβουλίες (ICLEI). Στόχος του είναι η σύναψη συνεργασιών και ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ ευρωπαϊκών και (μη ευρωπαϊκών) μεσογειακών χωρών στον τομέα της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης.

Μέλη του δικτύου συνιστούν οι περιφερειακές και τοπικές αρχές των χωρών όπου ο μαζικός τουρισμός παίζει καίριο ρόλο στην ανάπτυξή τους (μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα). Ως διαμεσολαβητές μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, οι τοπικές αρχές είναι από τους κύριους συντονιστές των δραστηριοτήτων του δικτύου. Ειδικότερα, οι βασικοί στόχοι του Δικτύου Πόλεων για τον Αειφόρο Τουρισμό είναι οι εξής:

- ✓ Ανάπτυξη και εφαρμογή κοινών έργων στον τομέα της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης
- ✓ Χάραξη πολιτικών και υιοθέτηση καλών πρακτικών
- ✓ Αναζήτηση κοινοτικής ή άλλης χρηματοδότησης ▢ ανταλλαγή εμπειριών και δεδομένων
- ✓ Εκπροσώπηση τοπικών φορέων σε διεθνείς και ευρωπαϊκούς θεσμούς
- ✓ Κατάρτιση υπαλλήλων τοπικής αυτοδιοίκησης
- ✓ Προώθηση και διάδοση των δραστηριοτήτων του δικτύου για την περαιτέρω ευαισθητοποίηση τοπικών φορέων

Ενεργειακές Πόλεις (Energy Cities)

Το «Energy Cities» αποτελείται από ένα σύνολο ευρωπαϊκών τοπικών αυτοδιοικήσεων (πάνω από 1000 πόλεις από 30 διαφορετικές χώρες) και εξειδικεύεται στην προώθηση της βιώσιμης ενεργειακής πολιτικής.

Το μη κερδοσκοπικό δίκτυο, που δημιουργήθηκε το 1990, επιδιώκει να αποτελέσει έναν έμπιστο σύμβουλο για τις τοπικές αυτοδιοικήσεις στον τομέα των ενεργειακά αποδοτικών πρακτικών, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, της κλιματικής διαχείρισης, της πρόσβασης στη χρηματοδότηση και της χάραξης ενεργειακής πολιτικής. Ειδικότερα, το Energy Cities έχει τους εξής στόχους:

- ✓ Ενίσχυση ρόλων και δεξιοτήτων των τοπικών αυτοδιοικήσεων στο πεδίο της αειφόρου ενέργειας
- ✓ Εκπροσώπηση των συμφερόντων των πόλεων και συμβολή στις πολιτικές και τις προτάσεις που υποβάλλουν τα θεσμικά όργανα της ΕΕ στους τομείς της ενέργειας, της προστασίας του περιβάλλοντος και της πολιτικής για τις αστικές περιοχές
- ✓ Ανάπτυξη και προώθηση πρωτοβουλιών μέσω της ανταλλαγής εμπειριών και τεχνογνωσίας και της υλοποίησης συλλογικών έργων

Σημειωτέον ότι το Energy Cities, τα γραφεία του οποίου βρίσκονται στις Βρυξέλλες και το Μπεζανσόν της Γαλλίας, κατέχει ηγετικό ρόλο στο «Σύμφωνο των Δημάρχων» και τη «Χάρτα των Ενεργειακών Πόλεων» (1994)

Ένωση Ευρωπαϊκών Πόλεων και Περιφερειών για τον Πολιτισμό (Les Rencontres)

Η Ένωση Ευρωπαϊκών Πόλεων και Περιφερειών για τον Πολιτισμό συνιστά ανοιχτό φόρουμ για την ανταλλαγή εμπειριών, την εφαρμογή δράσεων και την ενθάρρυνση συνεργασιών μεταξύ τοπικών και περιφερειακών πολιτικών, πολιτιστικών, εκπαιδευτικών φορέων και καλλιτεχνών φορέων σε εθνικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο.

Το μη κερδοσκοπικό δίκτυο «Les Rencontres» απαρτίζεται από αιρετούς αντιπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης 25 συνολικά χωρών. Μέσω της διοργάνωσης εργαστηρίων, τριών ετησίων συνεδριάσεων και σε συνεχή συνεργασία με συμβούλους, πολιτιστικά δίκτυα και επαγγελματίες του καλλιτεχνικού χώρου, τα μέλη του επιβλέπουν την υπάρχουσα πολιτιστική πολιτική στην Ευρώπη και συμμετέχουν στην χάραξή της. Λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερη προσήλωση του δικτύου στις ανάγκες και συστάσεις της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, οι βασικοί στόχοι του είναι οι εξής:

- ✓ Αναγνώριση της ευρωπαϊκής προστιθέμενης αξίας των πολιτιστικών πολιτικών για όλες τις βαθμίδες τοπικής διακυβέρνησης

- ✓ Ενίσχυση του διαλόγου μεταξύ των πολιτικών φορέων και των επαγγελματιών του πολιτιστικού τομέα (όχι μόνο από την Ευρώπη αλλά και από την Ασία, την Αμερική και τις μεσογειακές χώρες)
- ✓ Προώθηση συνεργασιών μεταξύ του δικτύου και των υπουργείων πολιτισμού ανά την Ευρώπη
- ✓ Υποστήριξη της δημιουργίας εθνικών πολιτιστικών δικτύων μεταξύ των αντιπροσώπων της τοπικής διακυβέρνησης
- ✓ Δημιουργία διαδικτυακής βάσης δεδομένων συμπεριλαμβανομένων των καλών πρακτικών στον τομέα της διαπολιτισμικής συνεργασίας και της ευρωπαϊκής χωροταξικής ανάπτυξης
- ✓ Εξομάλυνση της προσαρμογής των τοπικών αρχών στην διαδικασία αποκέντρωσης και ενθάρρυνση της συμμετοχής των πολιτών

Η Ένωση Ευρωπαϊκών Πόλεων και Περιφερειών για τον Πολιτισμό δημιουργήθηκε το 1994 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και εννιά ευρωπαϊκές χώρες (μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα).

Ευρωμεσογειακό Δίκτυο (Euromed Cities Network)

Ιδρύθηκε στην πόλη του Μπορντό το 2000, το δίκτυο Euromed Cities Network δραστηριοποιείται στη βιώσιμη ευρωμεσογειακή εταιρική σχέση. Το ευρωμεσογειακό δίκτυο πόλεων εντάσσεται σε μία οπτική αποκεντρωμένης συνεργασίας και απευθύνεται ταυτόχρονα στις πόλεις της ΕΕ και στις πόλεις των μεσογειακών χωρών εταίρων, προωθώντας νέες οδούς συνεργασίας μεταξύ τους. Με πρότυπο της Διαδικασία της Βαρκελώνης (1995), που χάραξε το δρόμο για τη δημιουργία μίας ζώνης ειρήνης και οικονομικής ευημερίας στην περιοχή, το δίκτυο έχει τους εξής βασικούς στόχους:

- ✓ Προσδιορισμός των κοινών συμφερόντων των πόλεων που συμμετέχουν στην ευρωμεσογειακή εταιρική σχέση, εντοπισμός και εκτίμηση των κινδύνων, προώθηση της συνεργασίας, διευκόλυνση των επαφών και των ανταλλαγών εμπειριών.
- ✓ Ενθάρρυνση καινοτόμων δράσεων στον τομέα της αειφόρου ανάπτυξης
- ✓ Διάδοση και σε άλλους δήμους της εμπειρογνωμοσύνης των πόλεων σε θέματα διαχείρισης των αστικών προβλημάτων
- ✓ Ανάπτυξη των ικανοτήτων των τοπικών αρχών μέσω της κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού
- ✓ Προώθηση των ορθών πρακτικών τοπικής ανάπτυξης με σεβασμό των τοπικών συμφερόντων

Το Euromed συμπεριλαμβάνει πάνω από 100 πόλεις.

Ευρωπαϊκή Συμμαχία των Πόλεων και των Περιφερειών για την ένταξη των Ρομά (European Alliance of Cities and Regions for Roma Inclusion)

Η Ευρωπαϊκή Συμμαχία Πόλεων και Περιφερειών για την κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά στοχεύει στην προώθηση της ανταλλαγής τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών σε θέματα ένταξης των Ρομά μεταξύ των συμμετεχουσών πόλεων και περιφερειών. Μέλη του δικτύου συνιστούν πόλεις και περιφέρειες που υλοποιούν καινοτόμες και δημιουργικές πρωτοβουλίες για την αποτελεσματική

διασφάλιση της μακροπρόθεσμης ένταξης των κοινοτήτων των Ρομά και την εξασφάλιση της ενεργού συμμετοχής τους στην τοπική δημοκρατική ζωή.

Ειδικότερα, το δίκτυο έχει τους εξής βασικούς στόχους:

- ✓ Άμεση ή έμμεση ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών για τα δικαιώματα των Ρομά με σκοπό την καταπολέμηση των στερεοτύπων και της προκατάληψης εναντίον τους από τα ΜΜΕ, τα εκπαιδευτικά συστήματα και τις τοπικές αρχές.
- ✓ Βελτίωση της δυνατότητας των Ρομά να ασκούν τα κοινωνικά δικαιώματά τους.
- ✓ Προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου. ☒
- ✓ Προώθηση της πολυμορφίας στις τοπικές κοινωνίες.
- ✓ Προώθηση της ενεργούς δημοκρατικής συμμετοχής σε τοπικό επίπεδο.

Το δίκτυο είναι μια πρωτοβουλία του Κογκρέσου των τοπικών και περιφερειακών αρχών του Συμβουλίου της Ευρώπης, σε συνεργασία με τον ειδικό αντιπρόσωπο του Γενικού Γραμματέα για θέματα Ρομά.

Ευρωπαϊκή Ένωση Κλωστοϋφαντουργικών Πόλεων (ACTE)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση Κλωστοϋφαντουργικών Πόλεων ιδρύθηκε το 1991 στην Πορτογαλία με πρωτοβουλία έξι δήμων της Γαλλίας, του Βελγίου, της Πορτογαλίας, και της Ισπανίας. Στόχος της είναι η εκπροσώπηση και υπεράσπιση των οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στον χώρο της κλωστοϋφαντουργίας, της βιομηχανίας δέρματος, των υποδημάτων και των ειδών ένδυσης, σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Απαρτιζόμενη από πάνω από 100 μέλη, η ACTE έχει τους εξής βασικούς στόχους:

- ✓ Να εκπροσωπήσει τα συμφέροντα και τις ανάγκες ευρωπαϊκών και εθνικών τοπικών αρχών
- ✓ Να ενθαρρύνει συνεργασίες ανάμεσα στα θεσμικά όργανα, και την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των μελών στους τομείς της οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης, της κατάρτισης, του πολιτισμού, της αναδιάρθρωσης της βιομηχανικής κληρονομιάς, και της αναπτυξιακής συνεργασίας
- ✓ Να προωθήσει καινοτόμες πρακτικές για την αντιμετώπιση κρίσεων στον χώρο του υφάσματος, της ένδυσης, των υποδημάτων και των εξαρτημάτων μόδας, σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Ευρωπαϊκή Ένωση Ορεινών Περιοχών (AEM)

Ξεκινώντας το 1991, με την υποστήριξη του Mountain Intergroup στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η AEM συγκεντρώνει εκλεγμένους αντιπροσώπους από το τοπικό έως το ευρωπαϊκό επίπεδο, και πάνω από 12000 τοπικές αρχές (και τις οργανώσεις τους). Παίζοντας συντονιστικό κυρίως ρόλο, η AEM προστατεύει τις ιδιαιτερότητες των ορεινών κοινοτήτων, εξοπλίζοντάς τες με τα μέσα για την αντιμετώπιση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών τους προκλήσεων. Στόχος της είναι η καλύτερη ευθυγράμμιση και ο συντονισμός των πολιτικών της ΕΕ και των εδαφικών επιπτώσεων τους, προκειμένου να ληφθούν σοβαρά τα χαρακτηριστικά των ορεινών περιοχών.

Ειδικότερα, οι βασικοί στόχοι της ένωσης είναι οι εξής:

- ✓ Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σχετικά με τις ιδιαιτερότητες των ορεινών περιοχών ☐ ενίσχυση της ικανότητας των ορεινών οργανώσεων για δράση και λήψη αποφάσεων, στα πλαίσια της διαδικασίας αποκέντρωσης
- ✓ Σύναψη συνεργασιών και προώθηση της διακοινοτικής αλληλεγγύης
- ✓ Άρση των ανισοτήτων μεταξύ ορεινών και μη ορεινών περιοχών, ενθάρρυνση των επενδύσεων και αύξηση της ανταγωνιστικότητας
- ✓ Προστασία των δασικών περιοχών, υποστήριξη της αγροτικής και τουριστικής ανάπτυξης αλλά και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- ✓ Ενθάρρυνση του διαλόγου και της ανταλλαγής εμπειριών σχετικών με την αειφόρο ανάπτυξη των ορεινών περιοχών
- ✓ Οικονομική ενίσχυση των εδαφικών εκτάσεων με υψηλή περιβαλλοντική αξία

Ευρωπαϊκή Χάρτα Αγροτικών Κοινοτήτων (European Charter for Rural Areas)

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι αγροτικές περιοχές της Ευρώπης καλύπτουν το 85% της εδαφικής της έκτασης και συνιστούν σημαντική παραγωγική πηγή πλούτου για την οικονομία της, η Ευρωπαϊκή Χάρτα Αγροτικών Κοινοτήτων επιδιώκει να ωθήσει την ανάπτυξή τους με τη χάραξη νέων πολιτικών και την προφύλαξη της φυσικής και γεωργικής κληρονομιάς. Μέσω της διοργάνωσης μίας γενικής συνεδρίασης και πολλαπλών μικρότερων συναντήσεων κατά τη διάρκεια του έτους, το δίκτυο επιδιώκει την ανταλλαγή εμπειριών και πρακτικών, και την ενίσχυση των αμοιβαίων δεσμών μεταξύ των αγροτικών κοινοτήτων.

Ειδικότερα, οι βασικοί του στόχοι είναι οι εξής:

- ✓ Ενθάρρυνση των τοπικών πρωτοβουλιών, της ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων και της δημιουργίας ευκαιριών απασχόλησης
- ✓ Προστασία των φυσικών ή γεωργικών τοπίων και της βιοποικιλότητας τους
- ✓ Βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων και προφύλαξη της αγροτικής πολιτιστικής κληρονομιάς
- ✓ Σύναψη συνεργασιών με μη κυβερνητικές οργανώσεις και ενίσχυση δεσμών με ευρωπαϊκούς θεσμούς
- ✓ Διοργάνωση περαιτέρω δράσεων στο κοινοτικό επίπεδο για την εξάλειψη των ανισοτήτων μεταξύ αγροτικών και αστικών κοινοτήτων (μέσω της αναβάθμισης των παραδοσιακών κλάδων δραστηριότητας και της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας)
- ✓ Υιοθέτηση κατευθυντήριων γραμμών για τη χάραξη νέων αγροτικών (πανευρωπαϊκών) πολιτικών
- ✓ Βελτίωση των συνθηκών ζωής στις αγροτικές περιοχές

Η Ευρωπαϊκή Χάρτα Αγροτικών Κοινοτήτων έχει συνυπογραφεί το 1989 από τις αγροτικές κοινότητες του συνόλου των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωση. (πηγή ΕΕΤΑΑ)

Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πόλεων και Περιφερειών για την Κοινωνική Οικονομία (REVES)

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πόλεων και Περιφερειών για την Κοινωνική Οικονομία φέρνει σε επαφή τοπικές αρχές και φορείς της κοινωνικής οικονομίας με στόχο τη δημιουργία σταθερών εταιρικών σχέσεων, τη χάραξη κοινών πολιτικών για βιώσιμη τοπική ανάπτυξη και την καταπολέμηση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Ιδρυμένο το 1996, το REVES απαρτίζεται από 80 οργανισμούς πανευρωπαϊκά (μέλη του δικτύου είναι πόλεις, επαρχίες, περιφέρειες εργασίας) και κατανέμει τις δράσεις του πάνω σε τρεις βασικούς άξονες:

- lobbying
- διοργάνωση ευρωπαϊκών προγραμμάτων
- ανταλλαγή τεχνογνωσίας

Ειδικότερα, αναπτύσσει - δράσεις πρόνοιας, κοινωνικής ενσωμάτωσης και ίσων ευκαιριών - έργα τοπικής ανάπτυξης της απασχόλησης και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας - προγράμματα βιώσιμης ανάπτυξης, πράσινης επιχειρηματικότητας, πολιτικής συμμετοχής και αλληλεγγύης.

Με την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και πρακτικών διοικητικής ανάπτυξης αλλά και τον τακτικό διάλογο με τους ευρωπαϊκούς θεσμούς, τα μέλη του δικτύου δύνανται αφενός να επηρεάσουν τη λήψη αποφάσεων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και αφετέρου να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που η Ευρωπαϊκή Ένωση προσφέρει.

Ειδικότερα, οι βασικοί του στόχοι είναι οι εξής:

- Ενίσχυση του διαλόγου με ευρωπαϊκές και διεθνείς οργανώσεις με σκοπό την προώθηση των αρχών της κοινωνικής οικονομίας
- Ανάπτυξη κοινωνικής υπευθυνότητας, ανταλλαγή εμπειρογνωμοσύνης και εφαρμογή καινοτόμων δράσεων στους τομείς της ένταξης και της ενίσχυσης τοπικών κοινοτήτων
- Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση σχετικά με τον ρόλο της κοινωνικής οικονομίας
- Συμμετοχή στη χάραξη πρωτοπόρων πολιτικών προτάσεων και στη διάδοσή τους
- Δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για τη βελτίωση της πρόσβασης των κοινωνικών επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση
- Επιδίωξη των προαναφερόμενων στόχων σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο με σκοπό την προώθηση εδαφικής συνοχής, διεθνούς αλληλεγγύης, πολιτικών ισότητας και συνεργασίας βορρά-νότου

Ενδεικτικό παράδειγμα δράσης του δικτύου συνιστά το «Πρόγραμμα Χρηματοδότησης», που συγκεντρώνει τους μεγαλύτερους κοινωνικούς επενδυτές στην Ευρώπη ώστε να αυξηθούν οι δημόσιες πρωτοβουλίες σε τοπικό επίπεδο και να δημιουργηθούν νέες συνεργασίες.

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Δίκτυο (European Social Network)

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Δίκτυο (ESN) συνιστά το δίκτυο των τοπικών δημόσιων κοινωνικών υπηρεσιών στην Ευρώπη. Μέλη του είναι πάνω από 100 οργανισμοί από 34 χώρες, οι οποίοι είναι κρατικοί φορείς και εθνικές ενώσεις υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας, περιφέρειες και δήμοι, ρυθμιστικοί οργανισμοί, πανεπιστήμια και άλλοι φορείς έρευνας και ανάπτυξης.

Το ESN φέρνει σε επαφή ανθρώπους που σχεδιάζουν, χρηματοδοτούν, προάγουν την έρευνα και παρέχουν τοπικές δημόσιες κοινωνικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγείας, της κοινωνικής πρόνοιας, της απασχόλησης, της εκπαίδευσης και της στέγασης.

Στόχος του είναι η ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών ανάμεσα στα μέλη του και η άντληση δεδομένων και προτάσεων που συμβάλλουν στη χάραξη πολιτικής σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Βασικά πεδία ενδιαφέροντος του δικτύου είναι τα εξής:

- παιδιά, οικογένεια και νεολαία
- διοίκηση κοινωνικών υπηρεσιών
- γήρανση και φροντίδα
- αναπηρία
- υπηρεσίες ψυχικής υγείας

Κλιματική Συμμαχία (Climate Alliance)

Πάνω από 1700 πόλεις, δήμοι και περιφέρειες 25 ευρωπαϊκών χωρών συμμετέχουν στις δράσεις της Κλιματικής Συμμαχίας από τις αρχές του 1990, συμπεριλαμβανομένης μιας σειράς τοπικών αρχών, μη κυβερνητικών οργανώσεων και άλλων παρεμφερών οργανώσεων.

Δύο είναι οι βασικοί στόχοι του δικτύου:

- Μείωση των εκπομπών CO₂ κατά 10% κάθε πέντε χρόνια (και μείωση κατά 50% μέχρι το 2030, σε σχέση με τα επίπεδα του 1990).
Μακροπρόθεσμα, τα μέλη της οργάνωσης αισιοδοξούν να αγγίξουν το βιώσιμο επίπεδο των 2,5 τόνων διοξειδίου του άνθρακα κατά κεφαλήν και ετησίως μέσω εξοικονόμησης ενέργειας, ενεργειακής απόδοσης και χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
- Προστασία τροπικών δασών, της βιοποικιλότητας και των ιθαγενών πληθυσμών του

Προκειμένου να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, η «Κλιματική Συμμαχία» συνεργάζεται σε όλα τα επίπεδα άσκησης πολιτικής και λήψης αποφάσεων για την ανάπτυξη και εφαρμογή στρατηγιών στους τομείς της ενέργειας και των μεταφορών.

Επιπλέον, σε συνεργασία με τη Συντονιστική των Οργανώσεων των Ιθαγενών της Λεκάνης του Αμαζονίου (COICA), προβλέπεται η λήψη μέτρων για την ευαισθητοποίηση του κοινού και την αποχή από τη σύναψη συμβάσεων για προμήθεια τροπικής ξυλείας. Με έδρα τις Βρυξέλλες, η Κλιματική Συμμαχία διαθέτει πολλαπλά εθνικά και περιφερειακά γραφεία που υποστηρίζουν τα μέλη τους μέσω της διοργάνωσης δράσεων ευαισθητοποίησης του κοινού, εφαρμογής κοινών έργων και συνεργασιών, παροχής εργαλείων και συμβουλών για τη σύνταξη τοπικών πολιτικών, καθώς και προώθησης της ανταλλαγής εμπειριών.

Το Σύμφωνο των Δημάρχων (The Covenant of Mayors)

Το Σύμφωνο των Δημάρχων συγκεντρώνει τοπικές και περιφερειακές αρχές οι οποίες δεσμεύονται να αυξήσουν την ενεργειακή απόδοση και τη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις περιοχές τους. Με τη δέσμευσή τους, οι υπογράφοντες το Σύμφωνο είχαν ως στόχο να επιτύχουν και να υπερβούν το στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για μείωση των εκπομπών CO₂, έως το 2020.

Αναλυτικότερα, οι υπογράφοντες το Σύμφωνο αναλαμβάνουν να συντάξουν μια Βασική Απογραφή Εκπομπών και να υποβάλουν (εντός ενός έτους από την ημερομηνία υπογραφής του Συμφώνου) ένα Σχέδιο Δράσης για τη Βιώσιμη Ενέργεια.

Εκτός από την εξοικονόμηση ενέργειας, τα αποτελέσματα των δράσεων των υπογραφόντων είναι ποικίλα: δημιουργία εξειδικευμένων και σταθερών θέσεων εργασίας που δεν υπόκεινται σε μετεγκατάσταση, υγιέστερο περιβάλλον και ποιότητα ζωής, βελτιωμένη οικονομική ανταγωνιστικότητα και μεγαλύτερη ενεργειακή ανεξαρτησία.

Στο πλαίσιο του Συμφώνου, δημιουργήθηκε ένα ειδικό καθεστώς για τις δημόσιες διοικήσεις και τα δίκτυα, τα οποία είναι σε θέση να βοηθήσουν τους υπογράφοντες να εκπληρώσουν τους στόχους τους. Οι Συντονιστές του Συμφώνου παρέχουν στρατηγική καθοδήγηση, οικονομική και τεχνική υποστήριξη στους υπογράφοντες.

Από την πλευρά του, το Κοινό Κέντρο Ερευνών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής βοηθά τους υπογράφοντες απαντώντας σε ερωτήσεις επιστημονικής και τεχνικής φύσης, κυρίως σε σχέση με τις απογραφές των εκπομπών και τα σχέδια δράσης.

Εκτός από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Σύμφωνο απολαμβάνει θεσμική υποστήριξη, από την Επιτροπή των Περιφερειών, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

Covenant of Mayors for Sub-Saharan Africa

Μέχρι το 2050, ο αστικός πληθυσμός στην Αφρική αναμένεται να αυξηθεί σε 1,26 δισεκατομμύρια, από 575 εκατομμύρια το 2015. Οι αφρικανικές πόλεις πρέπει να ανταποκριθούν σε αυτές τις προκλήσεις για να προσφέρουν ένα βιώσιμο μέλλον στους πολίτες τους και να διατηρήσουν χαμηλές τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Ως εκ τούτου, η διασφάλιση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή, αξιόπιστη και βιώσιμη ενέργεια, ενώ παράλληλα προσαρμόζεται στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, είναι από τα πιο πιεστικά ζητήματα για τους ανθρώπους στην Αφρική.

Σε αυτό το πλαίσιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εγκαινίασε το Σύμφωνο των Δημάρχων στην Υποσαχάρια Αφρική (CoM SSA) το 2015. Αυτή η πρωτοβουλία στοχεύει να βοηθήσει τις αφρικανικές πόλεις να αντιμετωπίσουν αυτές τις προκλήσεις αυξάνοντας τις ικανότητές τους σχεδιασμού και παρέχοντάς τους μια πλατφόρμα για ανταλλαγή γνώσεων και βέλτιστων πρακτικές. Το CoM SSA εμπνέεται από την επιτυχία του Συμφώνου των Δημάρχων – Ευρώπη (CoM Europe) που ήδη ενώνει πάνω από 10.000 δήμους στον αγώνα κατά της κλιματικής αλλαγής.

Carbon Neutral Cities Alliance

Η Carbon Neutral Cities Alliance είναι μια συνεργασία κορυφαίων πόλεων από όλο τον κόσμο με στόχο την μείωση των αερίων του θερμοκηπίου κατά 50% έως το 2020.

Σύμφωνο των Νησιών (Pact of Islands)

Με πρότυπο το Σύμφωνο των Δημάρχων, το Σύμφωνο των Νησιών έχει ως πρώτιστο σκοπό την εφαρμογή βιώσιμων ενεργειακών δράσεων στις ευρωπαϊκές νησιώτικες περιοχές, πολλές από τις οποίες χαρακτηρίζονται από ευπαθή οικοσυστήματα και αδύναμες τοπικές οικονομίες.

Ειδικότερα, η εισαγωγή αειφόρων συστημάτων ενέργειας και μεταφορών στις κοινότητες των νησιών έχει τρία βασικά οφέλη:

- Την επίτευξη των ευρωπαϊκών στόχων αειφόρου ενέργειας, όπως είναι η μείωση των εκπομπών του CO₂ κατά τουλάχιστον 20% και η βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας κατά τουλάχιστον 20% μέχρι το 2020
- Την προστασία των οικοσυστημάτων των νησιών και η αύξηση της ενεργειακής και υδατικής τους ανεξαρτησίας
- Την ενίσχυση της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης, η δημιουργία θέσεων εργασίας και την αναστροφή της μείωσης του τοπικού πληθυσμού

Προκειμένου να εξυπηρετούν οι στόχοι αυτοί, το Σύμφωνο των Νήσων αναλαμβάνει:

- Την υποβολή Νησιωτικών Αειφόρων Ενεργειακών Σχεδίων Δράσης (συμπεριλαμβανομένων των μέτρων που θα πρέπει να εφαρμοστούν)
- Την υποβολή Εκθέσεων Εφαρμογής ανά διετία τουλάχιστον
- Την οργάνωση «Μέρας Ενέργειας» όπου θα παρέχονται πληροφορίες για την αποδοτική χρήση ενέργειας
- Τη συμμετοχή σε εκδηλώσεις οι οποίες διοργανώνονται από ευρωπαϊκούς οργανισμούς και φορείς
- Την ενεργοποίηση χρηματοδοτικών μέσων για επενδύσεις σε έργα

Σήμερα στο έργο συμμετέχουν 64 νησιώτικες κοινότητες που συνεργάζονται με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εμπειρογνώμονες της ενέργειας και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για τον εντοπισμό κατάλληλων χρηματοδοτήσιμων έργων.

CLIMA ADAPT

Περιοχή Αδριατικής-Ιονίου

Περιλαμβάνει περιοχές της Ελλάδας, της Κροατίας και της Σλοβενίας, δώδεκα ιταλικές περιφέρειες καθώς και τέσσερις χώρες εκτός ΕΕ: την Αλβανία, το Μαυροβούνιο, την Σερβία, την Βοσνία και την Ερζεγοβίνη. Υλοποιείται μέσω του Προγράμματος INTERREG V Β Αδριατικής-Ιονίου (ADRION) 2014-2020

1. Το Πρόγραμμα διακρατικής συνεργασίας INTERREG V Β Αδριατικής-Ιονίου (ADRION) 2014-2020 στοχεύει στην προώθηση της βιώσιμης οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας της περιοχής της Αδριατικής και του Ιονίου μέσω της ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας, βελτιώνοντας την ελκυστικότητά της, την ανταγωνιστικότητα και τη συνδεσιμότητα της με ταυτόχρονη διατήρηση του περιβάλλοντος. και τη διασφάλιση υγιών και ισορροπημένων θαλάσσιων και παράκτιων οικοσυστημάτων. Για την περίοδο 2014-2020 η ADRION εστιάζει σε τέσσερις προτεραιότητες:

- ✓ Καινοτόμος και έξυπνη περιοχή.
- ✓ Βιώσιμη περιοχή;
- ✓ Συνδεδεμένη περιοχή.

- ✓ Υποστήριξη της διακυβέρνησης του EUSAIR.

Αυτές οι τέσσερις προτεραιότητες θα λειτουργήσουν για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων:

- ✓ Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας.
- ✓ Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων.
- ✓ Προώθηση βιώσιμων μεταφορών και άρση των σημείων συμφόρησης σε βασικές υποδομές δικτύου.
- ✓ Ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας των δημόσιων αρχών και των ενδιαφερομένων και της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης.

Η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή εξετάζεται στον άξονα προτεραιότητας 2, ως μέρος του Ειδικού Στόχου 2.2 «Ενίσχυση της ικανότητας διακρατικής αντιμετώπισης της περιβαλλοντικής ευπάθειας, του κατακερματισμού και της διαφύλαξης της υπηρεσίας οικοσυστήματος στην περιοχή ADRION». Μέσω αυτού του στόχου η ADRION αναμένεται να συμβάλει στην ενίσχυση της κοινής κατανόησης στην περιοχή σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος, τη διαχείριση της βιοποικιλότητας, τις υπηρεσίες οικοσυστήματος και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Άλλα αναμενόμενα αποτελέσματα περιλαμβάνουν: ενισχυμένες ικανότητες των ενδιαφερομένων και των εμπλεκόμενων εταιρών. αυξημένη διαθεσιμότητα δεδομένων και πληροφοριών επίσης μέσω της διαλειτουργικότητας και της συστηματικής παρακολούθησης· αυξημένη διακρατική συνεργασία μεταξύ των αρχών και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών· εναρμονισμένες υποδομές, δομές διαχείρισης και μηχανισμοί αντιμετώπισης κινδύνων ή κινδύνων· αύξηση του αριθμού των εργαλείων διαχείρισης και σχεδιασμού.

2. Στρατηγικές μακροπεριφέρειας

Ο τομέας συνεργασίας ADRION συμπίπτει με τη στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή της Αδριατικής και του Ιονίου (EUSAIR). Ο γενικός στόχος του EUSAIR είναι να προωθήσει την οικονομική και κοινωνική ευημερία και ανάπτυξη στην περιοχή βελτιώνοντας την ελκυστικότητα, την ανταγωνιστικότητα και τη συνδεσιμότητα της περιοχής. Με τέσσερα κράτη μέλη της ΕΕ (Κροατία, Ελλάδα, Ιταλία, Σλοβενία) και τέσσερις χώρες εκτός ΕΕ (Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Μαυροβούνιο, Σερβία), η στρατηγική συμβάλλει στην περαιτέρω ολοκλήρωση των Δυτικών Βαλκανίων. Το EUSAIR επικεντρώνεται τόσο στους χερσαίους όσο και στους θαλάσσιους πόρους της περιοχής και βασίζεται σε τέσσερις θεματικές προτεραιότητες/πυλώνες που αντιπροσωπεύουν βασικές προκλήσεις καθώς και ευκαιρίες στην περιοχή:

1. Γαλάζια ανάπτυξη,
2. Σύνδεση της Περιφέρειας
3. Περιβαλλοντική ποιότητα
4. Αειφόρο τουρισμό

Η συνεργασία για την από κοινού διαχείριση των κοινών περιβαλλοντικών πόρων καθώς και για θέματα διαχείρισης κινδύνων κλιματικής αλλαγής και καταστροφών αντιπροσωπεύει κρίσιμες προκλήσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής Αδριατικής-Ιονίου. Πράγματι, ο μετριασμός και η προσαρμογή της κλιματικής αλλαγής καθώς και η διαχείριση κινδύνων καταστροφών αποτελούν οριζόντια θέματα σχετικά και με τους τέσσερις πυλώνες της στρατηγικής EUSAIR.

ECRAN (Περιφερειακό Δίκτυο Προσχώρησης για το Περιβάλλον και το Κλίμα)

Χρηματοδοτείται από την ΕΕ και το διαχειρίζεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η ECRAN ενισχύει την περιφερειακή συνεργασία μεταξύ των υποψηφίων προς ένταξη χωρών στην ΕΕ και των δυνητικών υποψηφίων χωρών στους τομείς της δράσης για το περιβάλλον και το κλίμα και βοηθά στην πρόδοό τους στη μεταφορά και εφαρμογή του κεκτημένου της ΕΕ για το περιβάλλον και το κλίμα.

Το ECRAN βασίζεται στην πείρα που αποκτήθηκε και στα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν από το RENA (Περιφερειακό Περιβαλλοντικό Δίκτυο Προσχώρησης), ιδίως όσο αφορά περιβαλλοντικές και κλιματικές επενδύσεις, μεταφορά και εφαρμογή της περιβαλλοντικής και κλιματικής νομοθεσίας, συμμόρφωση και επιβολή, τοπικές και περιφερειακές πρωτοβουλίες, δράση για το κλίμα, νερό διαχείριση, διαχείριση απορριμμάτων, ποιότητα αέρα, βιομηχανικές εκπομπές, προστασία της φύσης, υποστήριξη ΜΚΟ και συμμετοχή του κοινού.

Το ECRAN περιλαμβάνει μια συνιστώσα για το περιβάλλον, μια συνιστώσα δράσης για το κλίμα καθώς και το Περιβαλλοντικό Φόρουμ των ΜΚΟ. Οι δραστηριότητες στο πλαίσιο κάθε συνιστώσας υλοποιούνται μέσω ενός συστήματος Ομάδων Εργασίας (ΟΕ) ως εξής:

Ομάδες Εργασίας Περιβάλλοντος:

- Στρατηγικός Σχεδιασμός και Επενδύσεις
- ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΝΕΡΟΥ
- Περιβαλλοντικές Εκτιμήσεις
- Ποιότητα αέρα
- Διαχείριση των αποβλήτων
- Προστασία της Φύσης
- IED/ Χημικά

Ομάδες εργασίας για τη δράση για το κλίμα:

- Ανάπτυξη Πολιτικής για το Κλίμα και Ανάπτυξη Κλιματικής Ευαισθητοποίησης
- Συστήματα απογραφής αερίων του θερμοκηπίου και κανονισμός για τον μηχανισμό παρακολούθησης της ΕΕ
- Εμπορία Εκπομπών
- Προσαρμογή

The International Association of Peace Messenger Cities

Η International Association of Peace Messenger Cities ιδρύθηκε για να αναγνωρίσει και να ενθαρρύνει τον ρόλο και την ευθύνη που έχουν οι πόλεις στη δημιουργία μιας κουλτούρας ειρήνης.

Το IAPMC είχε την πρώτη του συνεδρίαση στο Βερντέν της Γαλλίας το 1988. Επισημοποιήθηκε σε μια συνεδρίαση της Γενικής Συνέλευσης στο New Haven του Κονέκτικατ των ΗΠΑ το 1990. Το πρώτο μας καταστατικό εγκρίθηκε στο Μαρακές του Μαρόκου το 1991.

Γεννήθηκε από τον χαρακτηρισμό της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών ως Αγγελιοφόροι της Ειρήνης. Πιστεύει ακράδαντα ότι οι δημοτικές αρχές έχουν τη βαριά ευθύνη να αναλάβουν έναν ενεργό, δημιουργικό ρόλο στην καθιέρωση ενός Πολιτισμού Ειρήνης εντός των συνόρων τους.

Δίκτυα Προγράμματος URBACT

Το URBACT είναι ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα ανταλλαγών και μάθησης που προωθεί τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη.

Επιτρέπει στις πόλεις να συνεργαστούν για να αναπτύξουν λύσεις σε μεγάλες αστικές προκλήσεις, επιβεβαιώνοντας τον βασικό ρόλο που διαδραματίζουν στην αντιμετώπιση των ολοένα και πιο περίπλοκων κοινωνικών αλλαγών.

Βοηθά τις να αναπτύξουν ρεαλιστικές ΛΥΣΕΙΣ που είναι νέες και βιώσιμες και που ενσωματώνουν οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις.

Επιτρέπει στις πόλεις να «μοιράσουν» καλές πρακτικές και διδάγματα με όλους τους επαγγελματίες που εμπλέκονται στην αστική πολιτική σε όλη την Ευρώπη.

Το URBACT αποτελείται από 550 πόλεις, 30 χώρες και 7.000 ενεργούς τοπικούς φορείς.

Το URBACT χρηματοδοτείται από κοινού από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης) και τα κράτη μέλη.

Access

Το δίκτυο Access αναφέρεται στη σημασία των χωρίς αποκλεισμούς πολιτιστικών πολιτικών. Η πρόκληση που αντιμετωπίζουν όλες οι πόλεις-εταίροι του δικτύου αναφέρεται στο ότι ο πολιτισμός δεν ενισχύει, δεν ενθαρρύνει και δεν κινητοποιεί όλους τους ανθρώπους εξίσου. Το δίκτυο συμβάλλει και προωθεί την καλύτερη κατανόηση της κοινωνίας των πολιτών μέσα από την συνεργασία και την συμμετοχή όλων των πολιτών. Οι τέσσερις θεματικές πάνω στις οποίες εργάζονται τα μέλη του δικτύου έχουν ως στόχο να στηρίξουν και να προσεγγίσουν όλες τις πληθυσμιακές ομάδες από την Ανατολική, τη Δυτική και τη Νότια Ευρώπη.

Το Δίκτυο Σχεδιασμού Δράσης ACCESS πιστεύει ότι μια κουλτούρα με περισσότερους αποκλεισμούς έχει την ικανότητα να διευκολύνει την καλύτερη κατανόηση των ατόμων και της ζωής τους, να αυξήσει την ενσυναίσθηση προς τους άλλους και να αναπτύξει μια εκτίμηση της ποικιλομορφίας της ανθρώπινης εμπειρίας και πολιτισμών. Ο πολιτισμός παίζει σημαντικό ρόλο στην εξεύρεση λύσεων στα περίπλοκα ζητήματα των σημερινών αστικών μητροπόλεων. Οκτώ ευρωπαϊκές πρωτεύουσες συνεργάζονται σε πολιτιστικές πολιτικές χωρίς αποκλεισμούς για να ανοίξουν τον πολιτισμό σε όλους τους πολίτες. Στόχος είναι να επιφέρει μια πραγματική αλλαγή στη χάραξη πολιτιστικής πολιτικής και ως αποτέλεσμα να διασφαλιστεί η πρόσβαση στον πολιτισμό για όλους τους πολίτες.

ActiveCitizen

Στόχος του δικτύου ActiveCitizen είναι να επανεξετάσει τη θέση του πολίτη στην τοπική διακυβέρνηση, βρίσκοντας τις ισορροπίες ανάμεσα στην αντιπροσωπευτική και τη συμμετοχική δημοκρατία. Για να επιτύχει τους στόχους του, αυτό το δίκτυο των μικρών και μεσαίου μεγέθους πόλεων με τις κοινές προσδοκίες και τις παρόμοιες προκλήσεις, θα εξετάσει τα νέα ψηφιακά εργαλεία λαμβάνοντας υπόψη το μεγάλο ποσοστό των πολιτών που δεν έχουν εξοικείωση με την ψηφιακή τεχνολογία και τα ψηφιακά εργαλεία.

Cities4CSR

Το δίκτυο Cities4CSR προωθεί ολοκληρωμένες στρατηγικές για την βιώσιμη αστική ανάπτυξη των πόλεων καθώς και για την ενθάρρυνση και τόνωση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στις αστικές περιοχές.

Ο κύριος στόχος του έργου είναι να «ξεκλειδώσει» ευκαιρίες για την βελτίωση των πόλεων. Το Δίκτυο Σχεδιασμού Δράσης του CITIES4CSR έχει εντοπίσει στις δράσεις Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης τις ευκαιρίες για ξεκλείδωμα και βελτίωση δημοτικών στρατηγικών και τοπικών σχεδίων, ανακαλύπτοντας και αξιοποιώντας την αξία των συνεργασιών με τον ιδιωτικό τομέα και τους σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς σε τοπικό επίπεδο.

Με συγχρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το δίκτυο CITIES4CSR περιλαμβάνει δέκα ευρωπαϊκές πόλεις σε όλη την Ευρώπη, καθεμία από τις οποίες επικεντρώνει τη δραστηριότητά της σε συγκεκριμένες τοπικές προκλήσεις και θέμα ΕΚΕ, σύμφωνα με τις τοπικές ανάγκες και τις δημοτικές προτεραιότητες. Ταυτόχρονα, σε επίπεδο δικτύου, το έργο παρέχει μια πολύτιμη ευκαιρία ανταλλαγής καλών πρακτικών σχετικά με δράσεις και εμπειρίες ΕΚΕ που πραγματοποιούνται τοπικά από πόλεις, επιτυγχάνοντας κοινή κατανόηση της σημασίας της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης για την ανάπτυξη των δήμων και τη βελτίωση των τοπικών πολιτικών .

DI4C

Το δίκτυο DI4C στοχεύει στη δημιουργία ενός μηχανισμού επιτάχυνσης που θα επιτρέψει στις πόλεις να καλύψουν τις δυνατότητες ψηφιοποίησης τόσο στις σκληρές όσο και στις μαλακές οργανωτικές υποδομές. Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι πόλεις μεσαίου μεγέθους στο ψηφιακό τους ταξίδι είναι η έλλειψη στρατηγικής, οι φτωχές τεχνικές και μηχανικές υποδομές σε παγκόσμιο επίπεδο καθώς και οι δυσκολίες ενσωμάτωσης και αξιοποίησης της ψηφιακής καινοτομίας. Οι δήμοι πρέπει να εγγραφούν την υιοθέτηση της ψηφιακής καινοτομίας από τους τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς: πολίτες και δυνητικούς επιχειρηματίες.

Find your Greatness

“Βρείτε το Μεγαλείο σας” είναι μια έννοια που αντικατοπτρίζει τις σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει το δίκτυο καθώς και πολλές τοπικές κοινωνίες της ΕΕ. Γιατί να βρείτε το μεγαλείο σας; Επειδή η πρόκληση είναι να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες των πόλεων. Στην περίπτωση των πόλεων-εταίρων του δικτύου, η ανάγκη εντοπίζεται τοπικά και οικοδομείται ως ένας βιώσιμος μηχανισμός που δημιουργεί τις προϋποθέσεις για αστική ανάπτυξη καθώς και την ανάγκη διερεύνησης και ενίσχυσης των δυνατοτήτων της πόλης, συνδυάζοντας στρατηγικές μάρκετινγκ μέσα από έξυπνα και καινοτόμα εργαλεία.

Το πρώτο στρατηγικό πρόγραμμα δημιουργίας εμπορικών σημάτων στην Ευρώπη για έξυπνες πόλεις

Το Find your Greatness είναι μια ιδέα που αντικατοπτρίζει τις περισσότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η AIM μαζί με άλλες τοπικές κοινότητες της ΕΕ. Γιατί να βρεις το μεγαλείο σου; Γιατί η πρόκληση είναι να αξιοποιήσουμε τις δυνατότητες των πόλεων. Στην περίπτωση των εταίρων του

έργου η ανάγκη εντοπίστηκε σε τοπικό επίπεδο και η οποία χτίστηκε ως βιώσιμος μηχανισμός παραγωγής αστικής ανάπτυξης, η ανάγκη εξερεύνησης και ενίσχυσης των δυνατοτήτων της πόλης, συνδυάζοντας τη στρατηγική προσέγγιση μάρκετινγκ με καινοτόμα εργαλεία έξυπνης πόλη

Genderedlandscape

Το δίκτυο Genderedlandscape αποβλέπει στην δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων για την πραγμάτωση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων μέσω μιας ολιστικής αντίληψης για το πώς αναπτύσσεται η ανισότητα των φύλων στην συγκεκριμένη περιοχή. Το δίκτυο προωθεί την ανταλλαγή των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι πόλεις βάζοντας στο στόχαστρο τις ανισότητες των φύλων που παρατηρούνται σε παγκόσμιο επίπεδο ώστε να οδηγήσουν τους πολίτες σε μια πληρέστερη κατανόηση του κόσμου.

Healthy Cities

Το έργο Healthy Cities προτείνει τη δημιουργία ενός δικτύου πόλεων με στόχο να διευρύνουν και να εμβαθύνουν τη σχέση μεταξύ υγείας και αστικού περιβάλλοντος, να αναπτύξουν πολιτικές που εστιάζουν στην συνεχή βελτίωση της κατάστασης της υγείας του πληθυσμού των πόλεων καθώς και να εκτιμήσουν τις επιπτώσεις αυτών των πολιτικών στην υγεία. Οι πόλεις μπορούν να μελετήσουν δράσεις μέσα από την σκοπιά των διαφορετικών απόψεων, ιδεών και πολιτικών αλλά η παγκόσμια προοπτική για την υγεία προβλέπει ένα κοινό πλαίσιο που θα επιτρέπει την χρήση μια κοινής μεθοδολογίας.

Health & Greenspace

Ως απάντηση στους διάφορους κινδύνους για την υγεία που σχετίζονται με την ταχεία αστικοποίηση και την αύξηση της πυκνότητας του πληθυσμού των πόλεων, το Δίκτυο Health & Greenspace επιδιώκει να υποστηρίξει και να ενισχύσει την παροχή ποιοτικών αστικών πράσινων υποδομών ειδικά σχεδιασμένων προς όφελος της υγείας και της ευεξίας των πολιτών.

Το Δίκτυο Σχεδιασμού Δράσης Health & Greenspace συνδέει το σχεδιασμό και τη διαχείριση πράσινων υποδομών με πολιτικές και πρακτικές για την αστική υγεία. Το έργο εστιάζει στα οφέλη της σωματικής και ψυχικής υγείας των αστικών χώρων πρασίνου, καθώς και στο ρόλο τους στη βελτίωση της κοινωνικής υγείας και της ποιότητας του αέρα και στη μείωση του θερμικού στρες στις πόλεις. Οι δράσεις που στοχεύει το δίκτυο συνδέονται τόσο με φυσικές αλλαγές στο αστικό περιβάλλον όσο και με την προώθηση κοινωνικών δραστηριοτήτων όπως προγράμματα κοινότητας, πολιτισμού, εκπαίδευσης και φυσικής δραστηριότητας σε χώρους πρασίνου.

IoTxChange

Το δίκτυο IoTxchange ενθαρρύνει τη δημιουργία ενός δικτύου ευρωπαϊκών πόλεων με στόχο τον σχεδιασμό και την υλοποίηση λύσεων ψηφιοποίησης βασισμένων στην έννοια του «Διαδικτύου Των

Πραγμάτων- Internet of Things» για την βελτίωση της ποιότητας ζωής στις μικρές και μεσαίου μεγέθους πόλεις της ΕΕ.

Η μεθοδολογία που παρέχει το URBACT, βασίζεται στη διακρατική συνεργασία μεταξύ των πόλεων και στην συμμετοχή των τοπικών ομάδων παρέχοντας στο δίκτυο τα απαραίτητα εφόδια για την ανάπτυξη ενός Ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης που θα καθοδηγήσει τις πόλεις-εταίρους σε μια νέα εποχή ψηφιακού μετασχηματισμού.

iPlace

Το δίκτυο iPLACE αποτελείται από 10 μικρές ευρωπαϊκές πόλεις που επιδιώκουν την παραγωγή 10 διαφορετικών και μοναδικών ισχυρών στρατηγικών οικονομικής ανάπτυξης, δημιουργώντας οικοσυστήματα αστικής καινοτομίας και έχοντας ως στόχο τις θέσεις των πόλεων τους. Οι πόλεις-εταίροι επικεντρώνονται στην βαθύτερη κατανόηση των δικών τους τοπικών οικονομικών δυνατοτήτων, καθορίζοντας τις στρατηγικές μεθόδους για την αναζωογόνηση της οικονομίας τους, προσαρμόζοντας την πόλη τους στις μελλοντικές οικονομικές αλλαγές και καθορίζοντας την μεθοδολογία για την δημιουργία βιώσιμων πόλεων.

Kairos

Το ΚΑΙΡÓS είναι ένα Δίκτυο Σχεδιασμού Δράσης URBACT που επικεντρώνεται στην πολιτιστική κληρονομιά ως μοχλό για βιώσιμη αστική ανάπτυξη και ανάπλαση. Στοχεύει σε μια υγιή ολοκληρωμένη προσέγγιση με έναν πραγματικό σκοπό μετασχηματισμού. Για να ανταποκριθεί σε αυτήν την πρόκληση, το μοντέλο ΚΑΙΡÓS επιδιώκει τη σωστή συναρμολόγηση πέντε βασικών διαστάσεων, και συγκεκριμένα: χώρος, οικονομία, κοινωνική προσβασιμότητα, ελκυστικότητα και διακυβέρνηση.

Η ανάγκη ενός νέου οράματος για το μέλλον και η αναγέννηση των πόλεων μέσα από την καταστροφή και την παρακμή τους είναι η βασική επιδίωξη των πόλεων-εταίρων που συμμετέχουν στο δίκτυο ΚΑΙΡÓS.

Η ανάπτυξη και η αξιοποίηση των ιστορικών πόλεων που έχουν υποβαθμιστεί θα επέλθει με την βοήθεια των στρατηγικών που αναπτύσσουν οι μικρές και μεσαίου μεγέθους Ευρωπαϊκές πόλεις με στόχο την οικονομική και κοινωνική συνοχή και ένταξη τους.

Το δίκτυο ενθαρρύνει τη διακρατική ανταλλαγή εμπειριών με σκοπό την δημιουργία μιας καινοτόμου μεθοδολογίας αστικού σχεδιασμού, ώστε να βοηθήσει τις πόλεις να αντιμετωπίσουν υποβαθμισμένες πολιτιστικά περιοχές.

RiConnect

Το RiConnect είναι ένα Δίκτυο Σχεδιασμού Δράσης 8 μητροπόλεων που στοχεύει να επανεξετάσει, να μετασχηματίσει και να ενσωματώσει υποδομές κινητικότητας προκειμένου να επανασυνδέσει ανθρώπους, γειτονιές, πόλεις και φυσικούς χώρους. Αναπτύσσει στρατηγικές σχεδιασμού, διαδικασίες, μέσα και συνεργασίες για την προώθηση της δημόσιας συγκοινωνίας και της ενεργούς κινητικότητας, την μείωση των εξωτερικών επιπτώσεων καθώς και την προώθηση ευκαιριών για αστική ανάπλαση. Το μακροπρόθεσμο όραμά είναι μια πιο βιώσιμη, δίκαιη και ελκυστική μητρόπολη για όλους.

Το δίκτυο RiConnect επανεξετάζει, μετασχηματίζει και ενσωματώνει σχέδια για την ανάπτυξη βιώσιμων υποδομών κινητικότητας με στόχο την επανασύνδεση των πολιτών, των γειτονιών, των πόλεων και των φυσικών χώρων. Το δίκτυο αποσκοπεί να δημιουργήσει στρατηγικές σχεδιασμού, μέσα πολιτικής, διαδικασίες και συνεργασίες, να προωθήσει τις δημόσιες μεταφορές και την βιώσιμη κινητικότητα, να μειώσει τις απρόβλεπτες εξελίξεις και να δημιουργήσει ευκαιρίες για αστική αναγέννηση με στόχο τη διαμόρφωση περιοχής σε φυσικό και πνευματικό επίπεδο καθώς και την επίτευξη μιας πιο βιώσιμης, δίκαιης και ελκυστικής μητρόπολης.

Roof. Ending homelessness

Ο τερματισμός της έλλειψης στέγης μέσω καινοτόμων λύσεων στέγασης σε επίπεδο πόλης είναι ο κύριος μοχλός από το δίκτυο του Σχεδιασμού Δράσης. Δεν πρόκειται για τη διαχείριση των αστέγων, αλλά για τον τερματισμό της χρησιμοποιώντας το μοντέλο Housing First και τη συλλογή ακριβών δεδομένων. Το ROOF στοχεύει στην επίτευξη του στρατηγικού στόχου του Functional Zero (χωρίς δομική έλλειψη στέγης).

Το δίκτυο ROOF παρουσιάζει ένα σχέδιο δράσης με στόχο την μείωση των αστέγων στους δρόμους των πόλεων μέσω καινοτόμων λύσεων στέγασης. Το δίκτυο επιδιώκει την ανταλλαγή γνώσεων για την συλλογή δεδομένων με ακρίβεια ώστε να μεταβούν από την θεωρία στην πράξη και τελικά στην οριστική εξάλειψη του φαινομένου της έλλειψης στέγης με τις προσεγγίσεις “First Housing” και “Housing Led” ως πρότυπα καθοδήγησης. Τα ολοκληρωμένα σχέδια δράσης των πόλεων θα συνδέονται με την μακροπρόθεσμη λειτουργική στρατηγική εξάλειψης των αστέγων.

Rurban

Η Καλή Πρακτική του RU:RBAN είναι το μοντέλο διαχείρισης των αστικών κήπων στη Ρώμη που θα μεταφερθεί σε νεοεισερχόμενες πόλεις που είναι γεωγραφικά, ιστορικά και κοινωνικο-πολιτιστικά απομακρυσμένες μεταξύ τους, για να διασφαλιστεί η ανταλλαγή εμπειριών για την ενίσχυση των ικανοτήτων της τοπικής διακυβέρνησης. Οι προσπάθειες μεταφοράς θα διασφαλιστούν στα 3 γνωστά και επιτυχημένα στοιχεία:

1. Ανάπτυξη ικανοτήτων,
2. Έμπνευση και εκπαίδευση ανθρώπων για τη διαχείριση αστικών κήπων (κηπουροί),
3. Διακυβέρνηση και κανονισμοί

Η πρόσφατη εμπειρία δείχνει ότι είναι απαραίτητο να προωθηθεί η μετάβαση προς ένα τοπικό σύστημα διατροφής.

Το δίκτυο RURBAN FOOD προωθεί τη δημιουργία ενός δικτύου πόλεων με κύριο στόχο να οργανώσει ένα διατροφικό πρόγραμμα που θα διευρύνεται σε όλες τις αστικές και τις αγροτικές περιοχές μέσω ενός άξονα που θα διευκολύνει την επικοινωνία και διασύνδεση των αστικών και αγροτικών περιοχών. Αυτή η προσέγγιση ενισχύει τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος παραγωγής και κατανάλωσης που θα βασίζεται σε μια βάση οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας εξερευνώντας λύσεις για υγιεινή διατροφή.

SIBDev

Στόχος αυτού του δικτύου SIBDev είναι να εξετάσει πώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν ομόλογα κοινωνικού αντίκτυπου με στόχο την αντιμετώπιση των διαφόρων κοινωνικών προβλημάτων και την βελτίωση της παροχής των δημοσίων υπηρεσιών σε τομείς όπως η απασχόληση, η γήρανση του πληθυσμού και η μετανάστευση. Συχνά, η παροχή υπηρεσιών παρεμποδίζεται από τις δαιδαλώδεις και τις κατακερματισμένες υπηρεσίες, την βραχυπρόθεσμη οικονομική και πολιτική προσέγγιση, την απροθυμία ανάληψης κινδύνων και ευθυνών καθώς και την δυσκολία δημιουργίας και προσαρμογής των αλλαγών. Τα ομόλογα κοινωνικού αντίκτυπου είναι ένα πολλά υποσχόμενο μοντέλο που δίνει λύσεις στα ανωτέρω αυτά τα ζητήματα προωθώντας την συνεργασία, την πρόληψη και την καινοτομία.

Space4People

Το Space4People ασχολείται με τη χρήση του δημόσιου χώρου στις πόλεις και κυρίως με τις κύριες χρήσεις του όπως:

- ✓ τις μεταφορές,
- ✓ τη βατότητα,
- ✓ την ποιότητα διαμονής,
- ✓ το συνδυασμό λειτουργιών και κόμβων
- ✓ τη διαχείριση στάθμευσης
- ✓ και για να επιτύχει ένα ελκυστικό δημόσιο χώρο για διαφορετικές ομάδες χρηστών και ένα πρόγραμμα βιώσιμης αστικής κινητικότητας που υποστηρίζει τέτοιους δημόσιους χώρους.

Το Space4People ακολουθεί μια προσέγγιση με επίκεντρο τον χρήστη, αξιολογώντας ποιότητες και ελλείψεις, αναπτύσσοντας μελλοντικά οράματα και δοκιμάζοντας πιθανές λύσεις για τον δημόσιο χώρο στις πόλεις.

Οι δημόσιοι αστικοί χώροι είναι δημιούργημα της ίδιας της κοινωνίας και για το λόγο αυτό η κύρια χρήση τους θα πρέπει να αντιμετωπίζεται μέσα από 3 προσεγγίσεις:

- ✓ βελτίωση της εμπειρίας των χρηστών και δημιουργία πεζόδρομων και ειδικών χώρων για τους πεζούς,
- ✓ αναβάθμιση των κόμβων στα αστικά κέντρα μικτής χρήσης,
- ✓ μείωση της παράνομης στάθμευσης και της κατάληψης δημόσιου χώρου,
- ✓ βελτιστοποίηση της χρήσης των δημόσιων θέσεων στάθμευσης.

Το δίκτυο Space4People υιοθετεί μια προσέγγιση που βασίζεται στους χρήστες από τους χρήστες που αξιολογούν και δημιουργούν στρατηγικές για τη μελλοντική χρήση και σχεδιασμό των δημόσιων χώρων.

Thriving Streets

Η κινητικότητα βρίσκεται στο σταυροδρόμι διαφόρων αστικών πολιτικών: Το Thriving Streets συνδέει την κινητικότητα με την οικονομική ευημερία, την προσβασιμότητα, την ένταξη, τη συμμετοχή και την υγεία για να ενθαρρύνει μια αλλαγή προς πιο ανθεκτικές και ελκυστικές πόλεις. Ως Δίκτυο Σχεδιασμού Δράσης, στοχεύει στη βελτίωση των βιώσιμων τοπικών πολιτικών μέσω ενός ολοκληρωμένου σχεδιασμού δράσης και μιας οργανωμένης διαδικασίας ανταλλαγής και μάθησης μεταξύ των πόλεων σε όλη την Ευρώπη. Είναι ένα δίκτυο δέκα πόλεων που συνεργάζονται για τη βελτίωση της βιώσιμης κινητικότητας στις αστικές περιοχές από οικονομική και κοινωνική άποψη.

Το δίκτυο Thriving Streets θα αντιμετωπίσει τα εμπόδια που εξακολουθούν στην διαχείριση της κινητικότητας και τα ευφυή συστήματα μεταφοράς στην αστικών κέντρων. Το έργο θα επικεντρωθεί στα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη της βιώσιμης κινητικότητας και όχι στα ευρέως αποδεδειγμένα περιβαλλοντικά οφέλη.

Tourism Friendly cities

Το TOURISM-FRIENDLY CITIES είναι ένα Δίκτυο Σχεδιασμού Δράσης που στοχεύει στη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο ο τουρισμός μπορεί να γίνει βιώσιμος σε πόλεις μεσαίου μεγέθους, μειώνοντας τον αρνητικό αντίκτυπο σε γειτονίες και περιοχές που ενδιαφέρονται για διαφορετικούς τύπους τουρισμού και τις συναφείς πτυχές του μέσω ολοκληρωμένων στρατηγικών χωρίς αποκλεισμούς, διατηρώντας μια ισορροπία μεταξύ των αναγκών της τοπικής κοινωνίας, όσον αφορά την ποιότητα ζωής και των διαθέσιμων υπηρεσιών, και την προώθηση της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης σε περιβαλλοντικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο.

Το δίκτυο Tourism Friendly cities έχει ως στόχο να στηρίξει και να θωρακίσει τον βιώσιμο τουρισμό στις δυσμενείς γειτονίες των πόλεων μεσαίου μεγέθους στηρίζοντας τομείς που ενδιαφέρονται για εναλλακτικούς τύπους τουρισμού. Για να επιτευχθεί αυτός ο φιλόδοξος στόχος, το δίκτυο έχει δημιουργήσει μια ολοκληρωμένη και χωρίς αποκλεισμούς προσέγγιση η οποία θα διατηρήσει την ισορροπία μεταξύ των αναγκών της τοπικής κοινότητας όσον αφορά την ποιότητα ζωής και των διαθέσιμων υπηρεσιών και την προώθηση της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης σε περιβαλλοντικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο.

Urb-En Pact

Οι τοπικές αρχές αγκαλιάζουν τον φιλόδοξο στόχο να καταστούν πόλεις “μηδενικής καθαρής κατανάλωσης ενέργειας” μέσα στα επόμενα 30 χρόνια. Επομένως, στόχος του δικτύου Urb-En Pact είναι να προσδιορίσει τα τοπικά σχέδια δράσης για να δημιουργηθούν πόλεις “μηδενικής καθαρής κατανάλωσης ενέργειας” με την παραγωγή και την παροχή τοπικών, ανανεώσιμων και ελεγχόμενων πηγών ενέργειας παράλληλα με την υλοποίηση ενός ενεργειακού συστήματος που θα συγκεντρώνει όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς γύρω από την κυκλική οικονομία και κυρίως τους καταναλωτές που ανήκουν στις εταιρείες δίκαιου εμπορίου εντός και γύρω από τη μητροπολιτική περιοχή.

UrbSecurity

Αυτό το Δίκτυο Σχεδιασμού Δράσης αναλύει στρατηγικές του σχεδιασμού των πόλεων που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην πρόληψη του διαχωρισμού και της αντικοινωνικής συμπεριφοράς και, στη συνέχεια, στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών και της αντίληψής τους για την αστική ασφάλεια.

Ο κύριος στόχος είναι η εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης και συμμετοχικής προσέγγισης για την αστική ασφάλεια με τη συμμετοχή όλων των σχετικών ενδιαφερομένων στη διαδικασία. Η μεγάλη πρόκληση για ανθεκτικές, βιώσιμες και ασφαλείς πόλεις συναντά προβλήματα τα οποία το δίκτυο UrbSecurity καλείται να αντιμετωπίσει. Οι πόλεις οφείλουν να ακολουθήσουν τις βασικές συνιστώσες της ευρωπαϊκής δημοκρατίας, να υιοθετήσουν ολιστικές προσεγγίσεις για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν και να προσαρμοστούν ώστε να διασφαλίσουν ότι η διαχείριση της ασφάλειας είναι αντιπροσωπευτική και σύμφωνη με την πολυπολιτισμικότητα της πόλης. Το δίκτυο επιθυμεί να συνδημιουργήσει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αστική ασφάλεια με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη της πόλης προσφέροντας καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, καλύτερο περιβάλλον που σημαίνει καλύτερη ζωή.

URGE

Το URGE, που σημαίνει «ΚΥΚΛΙΚΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΔΟΜΙΚΕΣ» είναι ένα δίκτυο Σχεδιασμού Δράσης για την κυκλική οικονομία στον κατασκευαστικό τομέα - σημαντικό καταναλωτή πρώτων υλών. Καθώς υπάρχει κενό στην εφαρμογή των αρχών της κυκλικής οικονομίας σε αυτόν τον τομέα, το URGE συγκεντρώνει εννέα πόλεις και τα ενδιαφερόμενα μέρη τους για να εμπνεύσουν και να μάθουν ο ένας από τον άλλο κατά την ανάπτυξη της ολοκληρωμένης αστικής τους πολιτικής. Υποστηρίζει την ενσωμάτωση της κυκλικότητας στις κατασκευαστικές εργασίες, συμβάλλοντας έτσι σε βιώσιμες πόλεις. Η πρωτοβουλία URGE (Circuit Building Citizens) αποσκοπεί στο σχεδιασμό ολοκληρωμένων αστικών πολιτικών ώστε να εφαρμοσθούν οι αρχές της κυκλικής οικονομίας στον οικοδομικό τομέα των πόλεων με στόχο την παραγωγή οικοδομικών υλικών και πρώτων υλών καθώς υπάρχει ένα κενό στη γνώση σχετικά με αυτό το θέμα. Το αποτέλεσμα είναι μια εις βάθος κατανόηση αυτού του θέματος και ένα πρώτο σχέδιο για μια προσαρμοσμένη μεθοδολογία που επιτρέπει την ευρεία ενσωμάτωση της κυκλικής διάστασης στα μεγάλα κατασκευαστικά καθήκοντα που αντιμετωπίζει η εταιρική σχέση URGE. Ως εκ τούτου, το δίκτυο URGE σηματοδοτεί και επιταχύνει τη μετάβαση της Ευρώπης προς μια κυκλική οικονομία.

UrbReC

Η πρόκληση που καλείται να αντιμετωπίσει το δίκτυο UrbReC εντοπίζεται στο να προωθήσει πολιτικές και δράσεις ώστε οι ευρωπαϊκές πόλεις να αναπτύξουν τα κέντρα πόλεων της επόμενης γενιάς.

Οι “νέες πόλεις” θα βασίζονται στην ιεραρχία διαχείρισης των αποβλήτων, θα προωθούν την κυκλική οικονομία και θα καλούν τους πολίτες, τις νέες και τις νεοσύστατες επιχειρήσεις να συνδημιουργήσουν για μια πιο αποδοτική από πλευράς πόρων οικονομίας συμβαδίζοντας με τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης.

ZCC

Το Δίκτυο Σχεδιασμού Δράσης Πόλεων Zero Carbon θα υποστηρίξει τις πόλεις-εταίρους για τη θέσπιση επιστημονικών στόχων μείωσης του άνθρακα, πολιτικών και σχεδίων δράσης, συμπεριλαμβανομένης της διακυβέρνησης και της δημιουργίας ικανοτήτων για να μπορέσουν να συμβάλουν στην επιτυχή εφαρμογή της Συμφωνίας του Παρισιού και του στρατηγικού οράματος της ΕΕ για τον άνθρακα ουδετερότητα έως το 2050.

Το δίκτυο ZCC θα στηρίξει τις πόλεις-εταίρους στη δημιουργία επιστημονικών στόχων, πολιτικών και σχεδίων δράσης για τη μείωση του διοξειδίου του άνθρακα, συμπεριλαμβανομένης της διακυβέρνησης και της δημιουργίας ικανοτήτων, ώστε να ακολουθήσουν και να μπορέσουν να συμβάλουν στην επιτυχή εφαρμογή της συμφωνίας του Παρισιού (Δεκέμβριος 2015) και του στρατηγικού οράματος της ΕΕ για τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών επιπέδων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα υποστηρίζοντας την μακροπρόθεσμη στρατηγική για μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία μέχρι το 2050.

BeePathNet Reloaded

Η λογική της καλής πρακτικής BEE PATH είναι πολύ απλή - οι μέλισσες είναι ο καλύτερος δείκτης υγιεινού περιβάλλοντος! Το έργο BeePathNet-Expanded θα διευρύνει το δίκτυο των «φιλικών προς τις μέλισσες πόλεις» με βάση την επιτυχία μεταφοράς του έργου BeePathNet. Θα αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του αστικού περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας και της αυτάρκειας τροφίμων που συνδέονται με την αστική μελισσοκομία μέσω ολοκληρωμένων και συμμετοχικών προσεγγίσεων, θα δημιουργήσει τις ικανότητες των βασικών ενδιαφερομένων να επηρεάσουν σχετικές πολιτικές, θα αναπτύξει και θα εφαρμόσει αποτελεσματικές λύσεις.

BioCanteens#2

Το BioCanteens#2 Transfer Network αφορά τη διασφάλιση της διανομής βιώσιμων σχολικών γευμάτων στις συμμετέχουσες πόλεις ως βασικό μοχλό για την ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης τοπικής γεωργοδιατροφικής προσέγγισης, προστατεύοντας τόσο την υγεία των πολιτών όσο και το περιβάλλον. Το έργο στοχεύει στη μεταφορά της Καλής Πρακτικής του Mouans- Sartoux στον τομέα της συλλογικής σχολικής εστίασης, σε άλλες πόλεις με μεγάλη αφοσίωση σε όλη την Ευρώπη.

FOOD CORRIDORS

Ενίσχυση των επαρχιακών και αστικών διατροφικών συνδέσεων εντός των ευρωπαϊκών περιοχών

Η πρόσφατη εμπειρία δείχνει ότι είναι απαραίτητο να προωθηθεί η μετάβαση προς τα περιφερειακά συστήματα τροφίμων. Το FOOD CORRIDORS ενθαρρύνει τη δημιουργία ενός δικτύου πόλεων που δεσμεύονται στο σχεδιασμό επισιτιστικών σχεδίων που εκτείνονται από τις αστικές και περιφερειακές περιοχές μέσω ενός διαδρόμου που διευκολύνει τη σύνδεση μεταξύ πόλης και υπαίθρου. Αυτή η προσέγγιση ενισχύει τη δημιουργία περιβαλλόντων παραγωγής και κατανάλωσης που βασίζονται σε μια βάση οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας.

Health&Greenspace

Πώς μπορούμε να βελτιώσουμε τους αστικούς χώρους πρασίνου προκειμένου να προωθήσουμε την ψυχική και σωματική υγεία για τις κοινότητές μας; Το Δίκτυο Σχεδιασμού Δράσης Health&Greenspace συνδέει το σχεδιασμό και τη διαχείριση πράσινων υποδομών με πολιτικές και πρακτικές για την αστική υγεία. Το έργο εστιάζει στα οφέλη της σωματικής και ψυχικής υγείας των αστικών χώρων πρασίνου, καθώς και στο ρόλο τους στη βελτίωση της κοινωνικής υγείας και της ποιότητας του αέρα και στη μείωση του θερμικού στρες στις πόλεις. Οι δράσεις που στοχεύει το δίκτυο συνδέονται τόσο με φυσικές αλλαγές στο αστικό περιβάλλον όσο και με την προώθηση κοινωνικών δραστηριοτήτων όπως προγράμματα κοινότητας, πολιτισμού, εκπαίδευσης και φυσικής δραστηριότητας σε χώρους πρασίνου.

NEXT AGRI

Το πιλοτικό δίκτυο NEXT AGRI UIA - URBACT Transfer Mechanism βασίζεται στην εμπειρία του Μιλάνου. Η πόλη αποφάσισε να δημιουργήσει έναν αστικό συνασπισμό με μια σειρά εταιρών για να κλιμακώσει αυτή τη θέση στην περιιαστική γεωργική βιομηχανία, δημιουργώντας μια σταθερή ανάπτυξη και δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας και δεξιότητες. Το έργο είναι κυρίως ένας πειραματισμός αστικής πολιτικής που ακολουθεί την προσέγγιση βάσει τόπου, εστιάζοντας σε νέες δεξιότητες για νέες θέσεις εργασίας στην περιιαστική γεωργία. Η περιοχή του έργου μπορεί να οριστεί ως «αστικό περιθώριο», που αντιπροσωπεύει τη μεταβατική ζώνη μεταξύ του ενοποιημένου τμήματος της πόλης και των γεωργικών εκτάσεων. Η πρόκληση είναι να εντοπιστεί μια καινοτόμος αστική υπηρεσία με στόχο τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, δεξιοτήτων, νεοφυών επιχειρήσεων και καινοτομίας στον αγροδιατροφικό τομέα, αυξάνοντας παράλληλα το επίπεδο ανθεκτικότητας και βιωσιμότητας της πόλης.

Global Goals for Cities

Στρατηγική συνεργασία για μάθηση και σχεδιασμό ολοκληρωμένων δράσεων για τον εντοπισμό των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης και την υλοποίηση της Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη που εγκρίθηκε από όλα τα κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών το 2015 ως καθολική έκκληση δράσης για την προστασία του πλανήτη μας, τον τερματισμό της φτώχειας και τη διασφάλιση της ειρήνης και της ευημερίας για όλους έως το 2030.

Το Δίκτυο «Παγκόσμιος Στόχος για τις Πόλεις» είναι ένα πιλοτικό δίκτυο και στρατηγική εταιρική σχέση με στόχο την επιτάχυνση της προόδου προς την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης σε 19 πόλεις της ΕΕ, μέσω της μάθησης από ομοτίμους και του ολοκληρωμένου σχεδιασμού δράσης. Η συνεργασία χρηματοδοτείται μέσω του προγράμματος Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας URBACT III του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης.

PLAYFUL PARADIGM II

Το παιχνιδιάρικο παράδειγμα αυξάνει τις δυνατότητες των πόλεων να απαντούν σε παγκόσμιες προκλήσεις, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που προέκυψαν κατά τη διάρκεια του covid19. Προωθεί

την ένταξη, την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών, τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, την ανθεκτικότητα, τον υγιεινό τρόπο ζωής. Το παιχνίδι είναι μια σοβαρή υπόθεση και μπορεί να κάνει τη διαφορά για ένα καλύτερο αστικό μέλλον των πόλεων.

Το παιχνιδιάρικο παράδειγμα βοηθά στην επανεξέταση της ευημερίας της κοινότητας και μπορεί να αναπαραχθεί και να προσαρμόζεται σε άλλα αστικά περιβάλλοντα, αφού το παιχνίδι είναι μια καθολική αρχή, που ασκείται φυσικά από κάθε άνθρωπο.

Volunteering Cities +

Το δίκτυο μεταφοράς κάνει χρήση του Εθελοντισμού για την προσέγγιση του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας σε κοινοτικό επίπεδο. Δίνεται έμφαση σε μια συνεργασία μεταξύ των γενεών όπου διαφορετικές ηλικιακές ομάδες εθελοντών και ατόμων που αντιμετωπίζουν κοινωνικά προβλήματα εργάζονται για μια βιώσιμη εξέλιξη της ποιότητας ζωής στην τοπική κοινωνία. Το δίκτυο στοχεύει στη δόμηση της εθελοντικής δραστηριότητας δίνοντας εγκυρότητα σε μια προσέγγιση από κάτω προς τα πάνω, όπου οι εθελοντές μπορούν να αποφασίσουν και να εφαρμόσουν δράσεις.

USE-IT

Τα μεγαλύτερα κεφαλαιουχικά έργα σε φτωχές γειτονίες συχνά δεν οδηγούν σε βελτίωση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης του τοπικού πληθυσμού. Το πιλοτικό δίκτυο USE-IT UIA - URBACT Transfer Mechanism μοιράζεται μια δοκιμασμένη προσέγγιση που συνδέει άμεσα την υλοποίηση μεγαλύτερων κεφαλαιουχικών έργων με τη βελτίωση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης του πληθυσμού με βάση την υπάρχουσα τοπική κοινότητα.

Resourceful Cities

Το RESOURCEFUL CITIES είναι ένα Δίκτυο Σχεδιασμού Δράσης URBACT δέκα ευρωπαϊκών πόλεων. Αυτό το έργο επιδιώκει να αναπτύξει την επόμενη γενιά κέντρων αστικών πόρων, ώστε να μπορούν να λειτουργήσουν ως καταλύτες της τοπικής κυκλικής οικονομίας, υιοθετώντας μια συμμετοχική και ολοκληρωμένη προσέγγιση. Τα κέντρα πόρων προσπαθούν να προωθήσουν τις θετικές οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις, ιδίως για την κυκλική οικονομία. Έτσι, το δίκτυο διευκολύνει την πρόληψη, την επαναχρησιμοποίηση, την επισκευή και την ανακύκλωση απορριμμάτων. Τα κέντρα λειτουργούν επίσης ως σημεία σύνδεσης για τους πολίτες, τις νέες επιχειρήσεις, τους ερευνητές και τον δημόσιο τομέα για τη συνδημιουργία νέων τρόπων για το κλείσιμο των βρόχων πόρων σε τοπικό επίπεδο. Συγκεντρώνοντας ενδιαφερόμενους φορείς για να συνεργαστούν, ο στόχος είναι να προωθηθεί η αλλαγή των αξιών και της νοοτροπίας.

Αμφικτυονία

Δίκτυο Αδελφοποιημένων Πόλεων Και Περιοχών Της Μεσογείου

Εοες Αμφικτυονία

Κύριος στόχος του «Ε.Ο.Ε.Σ ΑΜΦΙΚΤΥΟΝΙΑ», είναι η διαβίωση των λαών της Μεσογείου σε περιβάλλον διαρκούς ειρήνης και αειφόρου ανάπτυξης, οικονομικά αποτελεσματικής, κοινωνικά δίκαιης και περιβαλλοντικά βιώσιμης, με συνοχή και ασφάλεια των περιοχών τους.

Τα επιμέρους καθήκοντα και οι λειτουργικοί στόχοι του «Ε.Ο.Ε.Σ ΑΜΦΙΚΤΥΟΝΙΑ» που συνεισφέρουν στην επίτευξη της αποστολής του είναι τα εξής:

- Η κοινή δράση και συνεργασία μεταξύ των μελών της.
- Ο σεβασμός σε όλα τα επίπεδα των αρχών της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της δικαιοσύνης, της ασφάλειας και της προστασίας του περιβάλλοντος.
- Η διευκόλυνση και η προαγωγή της διασυνοριακής, διακρατικής ή/και διαπεριφερειακής συνεργασίας, με στόχο την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής των μελών της.
- Η υλοποίηση προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε), μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου ή/και του Ταμείου Συνοχής.
- Η υλοποίηση δράσεων εδαφικής συνεργασίας μεταξύ των μελών της με ή χωρίς την οικονομική συνεισφορά της Ε.Ε.
- Η συνεργασία με επιστημονικά κέντρα και ιδρύματα που είναι εγκατεστημένα στις χώρες της Μεσογείου, με τους θεσμούς της Ε.Ε. και τους Διεθνείς Αυτοδιοικητικούς και μη οργανισμούς.
- Η ανταλλαγή πληροφοριών, εμπειριών, προβολής και εφαρμογής επιτυχών πρακτικών μεταξύ των μελών της.
- Η πρόσβαση στην πληροφόρηση και την γνώση με την αξιοποίηση τραπεζών δεδομένων, νέων τεχνολογιών και την ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας.
- Η έρευνα, την αναζήτηση, την διαφύλαξη, προβολή και αξιοποίηση του συνόλου της πολιτισμικής ταυτότητας των Λαών της Μεσογείου, στην κατεύθυνση της διασφάλισης του διαπολιτισμικού διαλόγου, της ανάπτυξης δεσμών φιλίας, συνεργασίας, σεβασμού και αποδοχής της διαφορετικότητας.
- Η ενίσχυση της συμμετοχής του Πολίτη και των φορέων των Τοπικών Κοινωνιών στο πλαίσιο της εδαφικής οικονομικής και κοινωνικής συνεργασίας μεταξύ των μελών της.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΠΟΛΕΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΔΗΜΩΝ ΜΕ ΠΟΤΑΜΙΑ

Το Ελληνικό Δίκτυο Δήμων με ποτάμια, με έδρα τον Δήμο Τρικκαίων, ιδρύθηκε στα Τρίκαλα στις 13 Ιουνίου του 2006 με αφορμή τη συμμετοχή της Δημοτικής Επιχείρησης Κοινωνικής Ανάπτυξης (Δ.Ε.Κ.Α) Τρικάλων και κατ' επέκταση του Δήμου Τρικκαίων, στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Interreg III C-South Ένωση περιοχών με ποτάμια.

Το Ελληνικό Δίκτυο Δήμων με ποτάμια αποτελεί Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρία που αριθμεί σήμερα, 26 μέλη - Δήμους της χώρας που διαρρέονται από ποτάμια.

Σκοπός του Ελληνικού Δικτύου Δήμων με ποτάμια είναι η ανάληψη και υλοποίηση πολιτικών που αφορούν την περιβαλλοντική, πολιτιστική, αισθητική και οικονομική ανάπτυξη των ποτάμιων οικοσυστημάτων.

«Δίκτυο πόλεων με Λίμνες

Το “Δίκτυο Πόλεων με Λίμνες” είναι Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία, που ιδρύθηκε το 2012. Έδρα του Δικτύου είναι ο Δήμος Δωρίδος, εκεί όπου βρίσκεται ο μεγαλύτερος ταμιευτήρας πόσιμου νερού στην Ελλάδα, ο ταμιευτήρας του Μόρνου. Αριθμεί έως σήμερα 45 Μέλη από Ελλάδα, Κύπρο, Ουκρανία, Βουλγαρία και Αλβανία.

Κύριο μέλημα του Δικτύου αποτελεί η περαιτέρω διεύρυνσή του, ώστε να αναδειχθεί η ανάγκη συνεργασίας, τόσο σε εθνικό όσο και διεθνές επίπεδο, για την αειφόρο ανάπτυξη και διαχείριση των λιμνών και των παραλίμνιων περιοχών που υπάγονται στη δικαιοδοσία των Δήμων. Προς την κατεύθυνση αυτή, το Δίκτυο στοχεύει στο να μετατραπεί σε Ευρωπαϊκό Όμιλο Εδαφικής Συνεργασίας (Ε-ΟΕΣ), ώστε να ενισχύσει το ευρωπαϊκό του προφίλ και να αποκτήσει μεγαλύτερη πρόσβαση σε γνώση και ευρωπαϊκά προγράμματα. Πρόκειται για μια νέα μορφή οργάνωσης Δικτύων Δήμων και περιφερειών σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, για τη διαχείριση έργων εδαφικής συνεργασίας (Διασυνοριακά, Διαπεριφερειακά, Διακρατικά κλπ), που υποστηρίζονται από την Επιτροπή Περιφερειών και είναι συνομιλητές της.

Το Δίκτυο έχει υπογράψει Σύμφωνα Συνεργασίας με το Γενικό Προξενείο του Ουζμπεκιστάν, την Πρεσβεία της Ουκρανίας και το Δήμο Μαριούπολης Ουκρανίας. Εξετάζονται συνεργασίες του Δικτύου με όμορα κράτη, όπως η Αλβανία και η Βουλγαρία, χώρες με τις οποίες η Ελλάδα βρίσκεται σε στενή συνεργασία, καθώς εκτός από τα κοινά σύνορα, διαχειρίζονται από κοινού υδάτινες επιφάνειες και διαπιστώνεται η ύπαρξη λιμνών που παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά.

Ξεχωριστή δράση του Δικτύου είναι η υποστήριξη του Συμφώνου των Δημάρχων για το Κλίμα και την Ενέργεια, που φέρνει κοντά Δήμους από όλο τον κόσμο, οι οποίοι δεσμεύονται να εφαρμόσουν τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για άμβλυνση της κλιματικής αλλαγής. Το Δίκτυο Πόλεων με Λίμνες έχει γίνει Υποστηρικτής του Παγκοσμίου Συμφώνου Δημάρχων και είναι στη θέση να υποστηρίξει τα μέλη του/υπογράφοντες το Σύμφωνο, στην εφαρμογή συγκεκριμένων και μακροπρόθεσμων μέτρων για ένα υγιές, κοινωνικά δίκαιο και οικονομικά βιώσιμο περιβάλλον.

Δίκτυο Ελληνικών Πράσινων Πόλεων

Η δημιουργία του Δικτύου Ελληνικών Πράσινων Πόλεων αποσκοπεί στην αφύπνιση και ευαισθητοποίηση των Τοπικών Αρχών γύρω από τα Πράσινα θέματα, στην ανταλλαγή γνώσεων και τεχνογνωσίας γύρω από την Πράσινη Διαχείριση μεταξύ των ελληνικών Πόλεων / Δήμων και στη συμβολή για τη ανάπτυξη Πράσινων Πρακτικών & Πρωτοβουλιών σε τοπικό επίπεδο.

Οι τομείς που – σε τοπικό πάντα επίπεδο – απασχολούν το Δ.Ε.Π.Π. αφορούν σε

1. Συμβολή στην αντιμετώπιση της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής
2. Ανάπτυξη βιώσιμων μεταφορών
3. Δημιουργία πράσινων αστικών περιοχών που ενσωματώνουν την αειφόρο χρήση της γης
4. Δράση για τη διατήρηση της φύσης και της βιοποικιλότητας
5. Βελτίωση του ατμοσφαιρικού αέρα
6. Μείωση των επιπέδων θορύβου
7. Αποτελεσματική διαχείριση αποβλήτων
8. Ορθολογισμό στην κατανάλωση νερού
9. Επεξεργασία των λυμάτων
10. Οικολογική καινοτομία και βιώσιμη απασχόληση
11. Διαχείριση του περιβάλλοντος και
12. Ενεργειακή απόδοση

Το Δ.Ε.Π.Π. είναι ανοικτό σε συνεργασίες και ανταλλαγές τεχνογνωσιών. Έτσι, παράλληλα με την κινητοποίηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ξεκινά μία “Πρόσκληση Συνεργασίας” σε οργανισμούς, φορείς, ινστιτούτα κλπ. που θα πρέπει να αποτελέσουν σύμβουλους, υποστηρικτές και αρωγούς στο Δ.Ε.Π.Π. και σε πολλές δράσεις του. Αυτοί ενδεικτικά είναι:

1. Πανεπιστήμια / Ακαδημαϊκοί / Ερευνητές / Πάροχοι / Εταιρείες όλης της Ελλάδας που ασχολούνται με την Πράσινη Ανάπτυξη / Τεχνολογία /
 - Διαχείριση σε τομείς όπως:
 - Αρχιτεκτονική
 - Μηχανική
 - Σχεδιασμός Αστικού Τοπίου
 - Κοινωνιολογικών Σπουδών
 - Τεχνολογία Ενέργειας
 - Συγκοινωνιολογία
 - Αυτοκινητοβιομηχανία
 - Οικονομικών Σπουδών
2. Ιδρύματα, Σύλλογοι, Ινστιτούτα, Εταιρείες, Μ.Κ.Ο. (N.G.O.) με “Πράσινο” Αντικείμενο
3. Δίκτυα Πράσινων Πόλεων ανά τον κόσμο
4. Επιχειρήσεις Ιδιωτικού Τομέα
5. Δημοτικές, πολιτικές παρατάξεις, κοινωνικές ομάδες, κινήματα που διέπονται από “Πράσινη” Αντίληψη
6. Αρμόδια / Σχετικά Υπουργεία

ΔΕΠΑΝ

Το Δίκτυο Πόλεων Δ.Ε.Π.ΑΝ. ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 2015 ως “Δίκτυο Ελληνικών Πόλεων για την Ανάπτυξη”, Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία, με πρωτοβουλία είκοσι τριών οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης από την Ελλάδα που ενίσχυσαν οικονομικά το Δίκτυο κατά το πρώτο έτος της λειτουργίας του.

Περιλαμβάνει μια σειρά από τοπικούς φορείς από όλη την Ευρώπη, οι οποίοι ενώνουν τις δυνάμεις τους προκειμένου να αναπτύξουν και να διαχειριστούν αποτελεσματικότερα τις δημόσιες υπηρεσίες και τις υποδομές και να ανταποκριθούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στις ανάγκες των πολιτών, παρέχοντας καλύτερης ποιότητας υπηρεσίες και ενισχύοντας την τοπική ανάπτυξη.

Η ΔΕΠΑΝ διοικείται από το Διοικητικό Συμβούλιο, αρχικά προερχόμενο από τα ιδρυτικά της Μέλη.

Η Ετήσια Γενική Συνέλευση, που αποτελείται από όλα τα οικονομικά ενήμερα Τακτικά Μέλη, είναι το ανώτατο όργανο διοίκησης του δικτύου.

Τα Αρωγά Μέλη ενεργούν ως Εθνικοί Συντονιστές και έχουν ιδρυθεί σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένου την Ελλάδα.

Εργάζονται για τους σκοπούς και τους στόχους της ΔΕΠΑΝ σε εθνικό επίπεδο. Προτείνουν νέα Μέλη, παρέχουν πληροφορίες στην εθνική τους γλώσσα και συντονίζουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες από την ΔΕΠΑΝ προς τα μέλη των αντίστοιχων χωρών τους.

Αποστολή, Η εφαρμογή του Μοντέλου της Τετραπλής Έλικας για τη δημιουργία ενός δικτύου που θα διευκολύνει την συνεργασία και θα διαθέτει μία συμπληρωματική δράση με τις Τοπικές Αρχές και την Κυβέρνηση, τα Ακαδημαϊκά Ιδρύματα, τον Ιδιωτικό Τομέα και την Κοινωνία των Πολιτών για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και ποιοτικών υπηρεσιών προς τους πολίτες.

Το Δίκτυο Πόλεων για την Ένταξη

Το Δίκτυο Πόλεων για την Ένταξη αποτελεί μια πρωτοβουλία Δήμων της Ελλάδας που ανταλλάσσουν και σχεδιάζουν μαζί καλές πρακτικές στον τομέα της ένταξης μεταναστών και προσφύγων, προκειμένου μέσω συντονισμένων δράσεων και παρεμβάσεων σε τοπικό και εθνικό επίπεδο να επιτύχουν την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής.

Από τον Απρίλιο του 2020, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης υποστηρίζουν από κοινού το έργο του Δικτύου Πόλεων για την Ένταξη.

Μέλη: Δήμοι Αθηναίων, Αγίου Δημητρίου, Δέλτα, Ηρακλείου, Θεσσαλονίκης, Ιωαννιτών, Καλαμαριάς, Καρδίτσας, Λαρισαίων, Λεβαδέων, Νεάπολης – Συκεών, Ν. Φιλαδέλφειας- Ν. Χαλκηδόνας, Πειραιώς, Τήλου, Τρικκαίων, Τρίπολης, Χανίων.

ΔΙΚΤΥΟ ΜΑΡΤΥΡΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ & ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Στις 12 Δεκεμβρίου 2000 37 Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Χώρας ιδρύουν το ΔΙΚΤΥΟ ΜΑΡΤΥΡΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ & ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1940-1945, "ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΑ" με έδρα τη Μαρτυρική Πόλη των Καλαβρύτων.

Η ανάληψη ουσιαστικών πρωτοβουλιών για τη λήψη και εφαρμογή μέτρων και προγραμμάτων για τη διατήρηση άβεστης της ιστορικής μνήμης των εκατομμυρίων θυμάτων του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου για να μην ξαναγίνει πόλεμος, της μνήμης του Ελληνικού λαού για τη συνεισφορά του στον

αγώνα για τη συντριβή του Ναζισμού και του φασισμού και της καταξίωσης των αγωνισθέντων, σφαιρισθέντων, εκτελεσθέντων, διωχθέντων, φυλακισθέντων, μαρτυρησάντων, βασανισθέντων κατοίκων των πόλεων και των χωριών τους κατά τη Γερμανική, Ιταλική και Βουλγαρική Κατοχή της περιόδου 1940-1945.

Η προώθηση των αδελφοποιήσεων μεταξύ των μαρτυρικών περιοχών και η δημιουργία μονίμου δικτύου συνεργασίας και διασύνδεσης μεταξύ τους, αλλά και μεταξύ αυτών και αντιστοίχων περιοχών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σε όλες τις χώρες που αντιμετώπισαν παρόμοια βαρβαρότητα και καταστροφή, για την κοινή και αποδοτικότερη διερεύνηση της ιστορίας, την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών, καθώς επίσης η δημιουργία Δικτύου στα πλαίσια του ευρύτερου ελληνισμού για τη στήριξη αντιστοίχων σκοπών σε διεθνές επίπεδο.

Πόλεις Φιλικές προς τα Παιδιά (CFCI)

Οι Πόλεις Φιλικές προς τα Παιδιά (CFCI) είναι μια πρωτοβουλία της UNICEF που υποστηρίζει τις τοπικές κυβερνήσεις στην υλοποίηση των δικαιωμάτων των παιδιών σε τοπικό επίπεδο, με βάση τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού.

Είναι επίσης ένα δίκτυο που συσπειρώνει την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλους αρμόδιους φορείς, όπως οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, τον ιδιωτικό τομέα, τον ακαδημαϊκό χώρο, τα μέσα ενημέρωσης και, κυρίως, τα ίδια τα παιδιά που επιθυμούν να κάνουν τις πόλεις και τις κοινότητες τους πιο φιλικές για αυτά. Ένα ισχυρό δίκτυο Πόλεων Φιλικών προς τα Παιδιά θα βοηθήσει, θα καθοδηγήσει και θα υποστηρίξει τις πόλεις να δημιουργήσουν ασφαλείς και συμμετοχικούς μηχανισμούς, χωρίς αποκλεισμούς, που εξυπηρετούν τις ανάγκες κάθε παιδιού στην Ελλάδα.

Η πρωτοβουλία ξεκίνησε το 1996 από τη UNICEF και τον ΟΗΕ-Habitat, με βάση το ψήφισμα κατά τη διάρκεια της δεύτερης διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για τους ανθρώπινους οικισμούς (Habitat II) για να καταστούν οι πόλεις βιώσιμα μέρη για όλους. Η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών αναγνωρίζει ότι η ευημερία των παιδιών είναι ο απόλυτος δείκτης ενός υγιούς οικοτόπου, μιας δημοκρατικής κοινωνίας και μιας καλής διακυβέρνησης.

Το Γραφείο της UNICEF στην Ελλάδα εγκαινίασε το Πρόγραμμα «Πόλεις Φιλικές προς τα Παιδιά» το Μάιο του 2021, με την υπογραφή του πρώτου Μνημονίου Συνεργασίας με το Δήμο Αθηναίων. Έως τον Ιανουάριο του 2022, οι παρακάτω 6 Δήμοι έχουν υπογράψει Μνημόνια Συνεργασίας για την εφαρμογή πιλοτικού τριετούς προγράμματος:

- Αθήνα
- Ιωάννινα
- Τρίκαλα
- Πυλαία-Χορτιάτης
- Ανατολική Σάμος
- Βάρη-Βούλα-Βουλιαγμένη
- Λάρισα

Cities Network for Integration

Το Δίκτυο Πόλεων για Ένταξη (CNI) είναι ένα διαδημοτικό δίκτυο ελληνικών δήμων που ανταλλάσσουν και αναπτύσσουν καλές πρακτικές για την ένταξη προσφύγων και μεταναστών.

Το CNI δημιουργήθηκε τον Ιανουάριο του 2018 βάσει μνημονίου συμφωνίας (ΜοU) μεταξύ των Δήμων Αθηναίων και Θεσσαλονίκης. Συνολικά 18 δήμοι έχουν ενταχθεί στο Δίκτυο μέχρι στιγμής. Το Μνημόνιο Συνεννόησης ανοίγει τον δρόμο για ένα κοινό πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των μελών του CNI στους τομείς της ανταλλαγής τεχνογνωσίας, της ανάπτυξης ικανοτήτων, της προώθησης καλών πρακτικών, της κοινής χάραξης πολιτικής σε ευρωπαϊκό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, της συγκέντρωσης κεφαλαίων και του προγραμματισμού.

Από τον Απρίλιο του 2020, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) υποστηρίζουν από κοινού το έργο του Δικτύου Πόλεων για Ένταξη στη βάση της τριμερούς συνεργασίας με τον Δήμο Αθηναίων. Οι δύο διεθνείς οργανισμοί, με βάση τις προτεραιότητες που έχουν τεθεί από τους συμμετέχοντες δήμους, παρέχουν τα απαραίτητα τεχνικά μέσα για την ανάπτυξη μηχανισμών και διαδικασιών που προωθούν πρωτοβουλίες με μακροπρόθεσμα οφέλη τόσο για τις κοινωνίες υποδοχής όσο και για τους πληθυσμούς προσφύγων/μεταναστών. Ο ΔΟΜ υποστηρίζει το CNI από τον Δεκέμβριο του 2018, ως μέρος του προγράμματος «Διαρκείς Λύσεις» του ΔΟΜ.

Μέχρι σήμερα, 18 δήμοι έχουν ενταχθεί στο Δίκτυο Πόλεων για Ένταξη: Αθήνα, Χανιά, Δέλτα, Άγιος Δημήτριος, Ηράκλειο, Θεσσαλονίκη, Ιωάννινα, Καλαμαριά, Καρδίτσα, Κατερίνη, Λάρισα, Λιβαδειά, Νεάπολη - Συκεές, Νέα Φιλαδέλφεια / Νέα Χαλκηδόνα, Πειραιάς, Τέλος, Τρίκαλα και Τρίπολη.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

Η Παγκόσμια Τράπεζα ενέκρινε το πρώτο της δάνειο στον αστικό τομέα το 1972. Έκτοτε, οι προσπάθειες που υποστηρίζονται από την κυβέρνηση και τους χορηγούς για την αντιμετώπιση της αστικής ανάπτυξης και της αστικής φτώχειας πραγματοποιήθηκαν σε μεγάλο βαθμό μέσω χαμηλού κόστους επενδυτικών σχεδίων σε καταφύγια και βασικές υπηρεσίες, ύδρευση, αποχέτευση και αστικές συγκοινωνίες. Αυτά αργότερα επεκτάθηκαν για να συμπεριλάβουν διάφορους συνδυασμούς στοιχείων, όπως υποστήριξη επιχειρήσεων, υγεία, διατροφή και εκπαίδευση, χρηματοδότηση στέγασης, αστικός τομέας, δημοτική ανάπτυξη και έργα έκτακτης ανάγκης με πολλούς φορείς εκτέλεσης.

Πρότυπα Αστικών Έργων Πρώτης και Δεύτερης Γενιάς:

1. Στέγαση χαμηλού κόστους (χώροι και υπηρεσίες): άμεση παροχή στέγης σε μεγάλη κλίμακα στους φτωχούς. Αυτά τα προγράμματα εξασφάλισαν γη για αστική ανάπτυξη και ενίσχυση των ιδρυμάτων χρηματοδότησης στέγασης. Αποτελούν πλέον μέρος της μετεγκατάστασης και της διαμόρφωσης πολιτικής.
2. Αναβάθμιση καταλήψεων/παραγκουπόλεων για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των φτωχών αστικών περιοχών με την παροχή βασικών υποδομών και την παροχή υπηρεσιών, την παροχή ασφάλειας και τη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών όπου ζουν οι φτωχοί.
3. Τα πρώιμα έργα αστικών μεταφορών επικεντρώθηκαν στην ανάπτυξη συστημάτων σιδηροδρόμων, λεωφορείων, κατασκευή δρόμων, οδοστρωμάτων και διαχείριση της κυκλοφορίας.
4. Δημοτικός και αστικός δανεισμός με ανταγωνιστική πρόσβαση σε υποδομές, αστικές υπηρεσίες, ανάπτυξη ικανοτήτων και προγράμματα αλλαγής δομών κινήτρων για ηγεσία και επαγγελματισμό σε επίπεδο πόλης.
5. Μητροπολιτικές περιοχές και μεγαλουπόλεις όπου μεγάλης κλίμακας ζητήματα γης, περιβάλλοντος και μηχανοκίνησης απαιτούν εξειδικευμένη εφαρμογή τεχνολογιών και ολοκληρωμένες προσεγγίσεις.
6. Αστικά περιβαλλοντικά προβλήματα (η καφέ ατζέντα) που απαιτούν ολοκληρωμένο έλεγχο της ρύπανσης, συλλογή και επεξεργασία των απορριμμάτων σε μεγάλη έκταση.

Τρέχουσες προσεγγίσεις

Παροχή βασικών υπηρεσιών σε παραγκουπόλεις

1. Οι καταλήψεις υποφέρουν από έλλειψη βασικών υπηρεσιών. Η στέγαση είναι απελπιστικά κατώτερη των προτύπων, η διαβίωση είναι ανασφαλής και βασικές υπηρεσίες όπως το νερό, η αποχέτευση και η συλλογή απορριμμάτων ουσιαστικά δεν υπάρχουν και παραβλέπονται και αποκλείονται από την τυπική παροχή υπηρεσιών πόλης.
2. Η ταχεία ανάπτυξη καθιστά το πρόβλημα επείγον. Η εντυπωσιακή ανάπτυξη καθιστά επείγουσα την πρόκληση της παροχής αστικών υπηρεσιών.

3. Τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα αφθονούν σε αυτές τις κοινότητες. Το κόστος παροχής αυτών των βασικών υπηρεσιών είναι προσιτό ακόμη και στις φτωχότερες περιοχές εάν γίνουν σωστά.
4. Υπάρχουν καλά μοντέλα για τον τρόπο αποτελεσματικής παροχής υπηρεσιών στις φτωχογειτονιές. Οι κυβερνήσεις και οι αναπτυξιακές υπηρεσίες θα πρέπει να διαθέσουν βασικές υπηρεσίες στους φτωχούς των πόλεων.

Διδάγματα που αντλήθηκαν από πάνω από δεκαετίες αστικού δανεισμού

1. Αυξάνεται η αναγνώριση ότι ο δημόσιος τομέας δεν μπορεί να κινητοποιήσει όλους τους οικονομικούς και θεσμικούς πόρους για την επίλυση της πρόκλησης της αστικής ανάπτυξης που αντιμετωπίζουν πολλές χώρες.
2. Ότι οι αγορές και ο ιδιωτικός τομέας έχουν σημαντικές δυνατότητες να συμβάλουν στην παραγωγικότητα των πόλεων και στην εθνική ανάπτυξη.
3. Ότι οι κοινότητες και τα νοικοκυριά μπορούν και θα πρέπει να συμβάλουν σημαντικά στην παροχή αστικών υπηρεσιών και απασχόλησης.
4. Οι φτωχοί μπορούν και πληρώνουν για βασικές υπηρεσίες συνήθως με ποσοστά σημαντικά υψηλότερα από τις ομάδες υψηλότερου εισοδήματος. Τα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος έδειξαν προθυμία να πληρώσουν για υπηρεσίες που εκτιμούσαν ότι αποτελούν μια εφικτή εναλλακτική λύση στις παραδοσιακές επιδοτήσεις.
5. Η παροχή βασικής υποδομής και η ασφάλεια της κατοχής μπορεί να αξιοποιήσει σημαντικές ιδιωτικές επενδύσεις στην κατασκευή κατοικιών και να αναζωογονήσει την τοπική οικονομία.
6. Το κοινωνικό και ανθρώπινο κεφάλαιο και όχι οι φυσικές και οικονομικές εισροές είναι τα πιο περιοριστικά συστατικά για την ανάπτυξη.
- 7.

Χαρακτηριστικά επιτυχημένων έργων που ωφέλησαν τους φτωχούς των πόλεων

1. Ικανοποιήθηκε η «αποτελεσματική ζήτηση» των δικαιούχων-στόχων (δηλαδή οι υπηρεσίες που οι χρήστες είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν).
2. Είχε συμμετοχή δικαιούχων στη λήψη αποφάσεων και συμμετοχή της κοινότητας στην κατασκευή υποδομών και στη λήψη αποφάσεων.
3. Είχε βιώσιμες θεσμικές ρυθμίσεις για την κάλυψη του κόστους και την εκτέλεση της απαιτούμενης λειτουργίας και συντήρησης: θέσπιση σαφών κανόνων σχετικά με τη διαθεσιμότητα πόρων, κριτήρια επιλεξιμότητας των αποδεκτών δημοσίου χρήματος και μηχανισμούς ανάκτησης του κόστους. Οι κάτοικοι πλήρωσαν για τα επαναλαμβανόμενα έξοδα. Η μεταρρύθμιση των οικονομικών της τοπικής αυτοδιοίκησης επέτρεψε την αποτελεσματική φορολόγηση των ακινήτων και τα τέλη χρήσης, ώστε να χρηματοδοτηθεί ευρύτερη αναπαραγωγή των προγραμμάτων αναβάθμισης.
4. Δημιουργήθηκαν κίνητρα για τους φορείς να ανταποκρίνονται στους φτωχούς.
5. Δημιουργήθηκε συντονισμός μεταξύ των διαφόρων τομεακών και δικαιοδοτικών φορέων.
6. Δημιουργία ισχυρών συνεργασιών: μεταξύ του δημόσιου τομέα και του ιδιωτικού τομέα, μεταξύ της κεντρικής και της τοπικής αυτοδιοίκησης και εμπλοκή της κοινότητας.

7. Είχε πολιτική δέσμευση και βούληση. Έχει υπολογιστεί ότι η παροχή υπηρεσιών στους φτωχούς μπορεί να επιτευχθεί με κόστος μεταξύ 0,2 και 0,5% του ΑΕΠ τα επόμενα 15 χρόνια, εάν υιοθετηθούν οι σωστές πολιτικές.
8. Διευκρίνισε τον ρόλο των φορέων του ιδιωτικού τομέα, των ΜΚΟ και των κοινοτήτων.
9. Δημιουργία ισχυρών συνεργασιών: μεταξύ του δημόσιου τομέα και του ιδιωτικού τομέα, μεταξύ της κεντρικής και της τοπικής αυτοδιοίκησης και εμπλοκή της κοινότητας.
10. Είχε πολιτική δέσμευση και βούληση. Έχει υπολογιστεί ότι η παροχή υπηρεσιών στους φτωχούς μπορεί να επιτευχθεί με κόστος από 0,2 έως 0,5% του ΑΕΠ τα επόμενα 15 χρόνια, εάν υιοθετηθούν οι σωστές πολιτικές.

Η Γενική πολιτική της ΠΤ στηρίζει με παροχή κεφαλαίων την ορθή και βιώσιμη αστική ανάπτυξη. Παράδειγμα σχεδίου αποτελεί η περίπτωση της Ινδονησίας, όπου η χρηματοδότηση με 49,6 εκατομμύρια ευρώ του Εθνικού Έργου Αστικής Ανάπτυξης στοχεύει στην προώθηση του ολοκληρωμένου σχεδιασμού. Αξίζει να δούμε τις συνιστώσες του έργου που βρίσκεται σε εξέλιξη (2022).

Το έργο έχει 4 συνιστώσες.

- (1) Η εθνική συνιστώσα αστικής θεσμικής και πολιτικής ανάπτυξης θα υποστηρίξει την ενίσχυση του διυπουργικού συντονισμού για διατομεακά αστικά ζητήματα σε εθνικό επίπεδο. Θα υποστηρίξει επίσης την ανάπτυξη εθνικών πολιτικών, κατευθυντήριων γραμμών και στρατηγικών για την προώθηση της αποτελεσματικής, βιώσιμης και ανθεκτικής στο κλίμα αστικής ανάπτυξης.
- (2) Η συνιστώσα του ολοκληρωμένου σχεδιασμού για την αστική ανάπτυξη θα ενισχύσει την ποιότητα, τη στρατηγική προσέγγιση και την εφαρμογή του ολοκληρωμένου χωροταξικού σχεδιασμού στις συμμετέχουσες πόλεις και θα συνδέει τον χωροταξικό σχεδιασμό με την ιεράρχηση των κεφαλαιουχικών επενδύσεων. Επιπλέον, στο πλαίσιο αυτής της συνιστώσας θα αναπτυχθεί και θα εφαρμοστεί ένα χωρικά ενημερωμένο, μεσοπρόθεσμο, ετήσιο κυλιόμενο πλαίσιο προγραμματισμού επενδύσεων κεφαλαίου και προϋπολογισμού.
- (3) Η συνιστώσα ανάπτυξης της ικανότητας οικονομικής διαχείρισης της πόλης θα χρηματοδοτεί δραστηριότητες ανάπτυξης ικανοτήτων και θα υποστηρίζει τα απαραίτητα συστήματα, εξοπλισμό και εργαλεία για τις τοπικές κυβερνήσεις για την αντιμετώπιση των περιορισμών στην αποτελεσματική υλοποίηση κεφαλαιουχικών επενδύσεων με προτεραιότητα, συμπεριλαμβανομένων των περιορισμών από την πλευρά της ζήτησης για πρόσβαση σε εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης πέραν των εθνικών κρατικών μεταφορών .
- (4) Το στοιχείο υποστήριξης υλοποίησης έργου θα χρηματοδοτήσει το κόστος της Υποστήριξης Διαχείρισης Έργου (PMS) για την Κεντρική Μονάδα Διαχείρισης Έργου (CPMU), τους Συμβούλους Τεχνικής Διαχείρισης (TMCs) για όλες τις PIU και τους Παρόχους Υπηρεσιών Εποπτείας (OSP) για την ενίσχυση της ικανότητας της CPMU και τις PIU για την επίβλεψη της εφαρμογής του προγράμματος σε εθνικό, επαρχιακό και αστικό επίπεδο. Θα περιλαμβάνει εποπτεία συμβάσεων, οικονομικό και τεχνικό έλεγχο, επίβλεψη για τη συμπερίληψη πτυχών περιβαλλοντικών και κοινωνικών διασφαλίσεων (συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής των πολιτών), παρακολούθηση και αξιολόγηση.

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Για να μπορούν οι Τοπικές Αρχές να έχουν μια αποτελεσματική Διακυβέρνηση αλλά και για να αναπτύξουν τις απαραίτητες μεταξύ τους συνεργασίες, απαιτούνται χρήματα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μάλιστα, στις χρηματοδοτήσεις της προάγει τις διακρατικές συνεργασίες χρηματοδοτώντας εταιρικά σχήματα, των οποίων τα μέλη προέρχονται από διαφορετικές Χώρες της Ένωσης ή και με Χώρες εκτός Ένωσης κατά περίπτωση.

Οι πηγές αυτές χρηματοδότησης είναι πολλές και οι μηχανισμοί αρκετά περίπλοκοι και δεν είναι της παρούσης μελέτης να εξετασθούν, χάριν όμως της συνεισφοράς τους στην άσκηση της Διπλωματίας των Πόλεων στην Πράξη, θα μπορούσαμε επιγραμματικά να αναφερθούμε σε χρηματοδοτικές πηγές και μέσα που δύναται να αξιοποιήσουν οι δημοτικές αρχές. Να αναφέρουμε εδώ ότι λαμβάνοντας υπόψη τον φορέα χρηματοδότησής οι πηγές αυτές χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

- Στις ευρωπαϊκές πηγές, όπου εδώ νοούνται αυτές, στις οποίες η διαχείριση των κονδυλίων/πόρων γίνεται από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, και,
- εθνικές πηγές, όπου εδώ νοούνται αυτές των οποίων η διαχείριση γίνεται σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

Για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης, θα αναφερθούμε μόνο σε ορισμένες πηγές χρηματοδότησης από ευρωπαϊκές πηγές που προωθούν τις διακρατικές συνεργασίες ανεξαρτήτως θεματικής.

Ευρωπαϊκά Χρηματοδοτικά προγράμματα

Horizon Europe10

Το Horizon Europe, είναι το 9ο κατά σειρά πρόγραμμα πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την έρευνα και την καινοτομία για την περίοδο 2021-2027, με προϋπολογισμό 95,5 δισ. Ευρώ. Αποσκοπεί στη σύνδεση της έρευνας και καινοτομίας με έξι βασικές ευρωπαϊκές προτεραιότητες, που αφορούν στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, στον ψηφιακό μετασχηματισμό των κοινωνιών και της οικονομίας, στην ευημερία και ασφάλεια των πολιτών, καθώς και στην προστασία της ευρωπαϊκής δημοκρατίας.

Πρόγραμμα LIFE 2021-2027

Το πρόγραμμα LIFE είναι το χρηματοδοτικό μέσο της ΕΕ για τη δράση για το περιβάλλον και το κλίμα. Δημιουργήθηκε το 1992 και συγχρηματοδότησε χιλιάδες έργα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αύξησε τη χρηματοδότηση του προγράμματος LIFE σχεδόν κατά 60%, για την περίοδο 2021 - 2027.

Το «νέο» LIFE διαρθρώνεται σε τέσσερα υποπρογράμματα:

1. Φύση και βιοποικιλότητα
2. Κυκλική οικονομία και ποιότητα ζωής
3. Μετριασμός και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
4. Μετάβαση σε καθαρή ενέργεια.

European Islands Facility – NESOI

Το πρόγραμμα «European Islands Facility – NESOI» επιχορηγείται από το Horizon 2020 και απευθύνεται σε μια κοινότητα 2400 κατοικημένων νησιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στοχεύοντας στη χρηματοδότηση 60 επιτυχημένων έργων που αφορούν την ενεργειακή μετάβαση, μειώνοντας σημαντικά τις εκπομπές CO2 και GHG

έως το 2023. Έχει διάρκεια 48 μήνες, με έναρξη την 1η Οκτωβρίου 2019.

European City Facility – EUCF16

Το EUCF είναι μια ευρωπαϊκή πρωτοβουλία, που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του Horizon 2020 για την έρευνα και την καινοτομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για τη στήριξη δήμων και τοπικών αρχών, καθώς και τοπικών δημόσιων φορέων της Ευρώπης. Με τη μορφή επιχορήγησης που φτάνει τις 60.000 ευρώ, το EUCF χρηματοδοτεί υπηρεσίες και δραστηριότητες για την υποστήριξη της ανάπτυξης επενδυτικών ιδεών, όπως μελέτες σκοπιμότητας, αναλύσεις αγοράς, αναλύσεις ενδιαφερομένων, νομικές, οικονομικές και χρηματοοικονομικές αναλύσεις, αναλύσεις κινδύνων και περαιτέρω υποστηρικτικά καθήκοντα

Interreg Europe17

Το «Interreg Europe», χρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ και βοηθά τις περιφερειακές και τοπικές αρχές σε όλη την Ευρώπη να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν καλύτερη πολιτική, να έχουν ευκαιρίες για κοινή χρήση λύσεων, διασφαλίζοντας ότι οι επενδύσεις, οδηγούν σε ολοκληρωμένο και βιώσιμο αντίκτυπο για τους ανθρώπους και τον τόπο.

Για την περίοδο 2021-2017, υπάρχει η δέσμευση της συνέχισης της υποστήριξης των περιφερειακών και τοπικών αρχών σε όλη την Ευρώπη.

Urban Innovative Action (UIA)19

Το “Urban Innovative Actions (UIA)” είναι μια Πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης που παρέχει πόρους σε πόλεις ολόκληρης της Ευρώπης για τη δοκιμή νέων, πειραματικών λύσεων για την αντιμετώπιση των αστικών προκλήσεων. Η Πρωτοβουλία απευθύνεται σε Αστικές αρχές (πόλεις, δημοτικά συμβούλια κ) άνω των 50.000

κατοίκων, ή ομάδα αστικών αρχών με συνολικό πληθυσμό τουλάχιστον 50.000 κατοίκων, που βρίσκεται σε ένα από τα 28 κράτη μέλη της ΕΕ.

The European Climate Initiative (EUKI)20

Η Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία για την Προστασία του Κλίματος (EUKI) είναι ένα χρηματοδοτικό εργαλείο από το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Υπουργείο Περιβάλλοντος, Διατήρησης της Φύσης και Πυρηνικής Ασφάλειας (BMU), που χρηματοδοτεί έργα για την προστασία του κλίματος σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση .

Πρωταρχικοί στόχοι είναι η εντατικοποίηση του διασυνοριακού διαλόγου καθώς και η ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών μέσα στην Ε.Ε. Τα περισσότερα έργα της ΕΥΚΙ λειτουργούν διασυνοριακά σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Το γεωγραφικό κέντρο βάρους βρίσκεται στην κεντρική, ανατολική, νοτιοανατολική και νότια Ευρώπη. Στο διαγωνισμό ιδεών μπορούν να συμμετέχουν κοινοπραξίες από μη κυβερνητικές οργανώσεις, υπηρεσίες, μη κερδοσκοπικές επιχειρήσεις καθώς και επιστημονικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα καθώς και ΟΤΑ Α και Β βαθμού. Τα σχέδια υποστηρίζουν την εφαρμογή και/ή περαιτέρω ανάπτυξη εθνικών στρατηγικών και πολιτικών.

Πηγή: Τμήμα Ανάπτυξης Αγοράς, Διεύθυνση Ενεργειακής Πολιτικής, Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών και Εξοικονόμησης Ενέργειας, Σταυρούλα Γενίτσαρη, Μάρκος Καπίρης, Έφη Κορμά. Προγραμμα ΒΕΑ-CON.

Περισσότερες πληροφορίες για τα προγράμματα χρηματοδότησης της ΕΕ, μπορεί να βρει κανείς, στην ιστοσελίδα

https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes_el

ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

Οι διεθνείς Οργανισμοί Πόλεων, τους οποίους ήδη περιγράψαμε, προκηρύσσουν συνεχώς διάφορα προγράμματα, είτε στο πλαίσιο δικτύων πόλεων, είτε όχι. Τα προγράμματα αυτά τακτικά ή έκτακτα αφορούν συνήθως στα ειδικά θέματα των οργανισμών, αλλά η ολιστική προσέγγιση που υιοθετείται συνεχώς και περισσότερο, λόγω της πίεσης από τον ΟΗΕ, αλλά και από διεθνείς οργανισμούς που διαθέτουν χρηματοδοτήσεις, όπως διατραπεζικοί οργανισμοί της Υπεύθυνης Τραπεζικής π.χ. (Responsible Banking) ή διεπιχειρηματικοί όπως το Council for Inclusive Capitalism, οδηγεί στην διεύρυνση των στόχων των προγραμμάτων αυτών.

Θεωρούμε ότι για τους ΟΤΑ και όχι μόνον τους μικρότερους, είναι εξαιρετικά δύσκολη αν όχι ανέφικτη η παρακολούθηση όλων των προγραμμάτων και στα σωστά χρονικά περιθώρια, με αποτέλεσμα απώλειες ευκαιριών χρηματοδότησης.

Προτείνουμε την δημιουργία Κέντρου Παρακολούθησης Χρηματοδοτήσεων, στα πλαίσια του ΙΤΑ ή της ΚΕΔΕ, το οποίο θα παρακολουθεί και θα αναρτά σε ειδικό ιστότοπο, όλες τις ευκαιρίες χρηματοδότησης, με ειδικά εργαλεία έρευνας (search engine by tags), έτσι ώστε ανά πάσα στιγμή οι ενδιαφερόμενοι ΟΤΑ να μπορούν να αναζητήσουν χρηματοδότηση για τις ανάγκες τους. Οι ανάγκες αυτές μπορούν να καταγράφονται στο ειδικό εργαλείο, ώστε να ειδοποιούνται αυτόματα για την ύπαρξη πρόσκλησης για το συγκεκριμένο θέμα που τους απασχολεί, π.χ. διαχείριση απορριμμάτων, ηλεκτροφωτισμός κλπ.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗΣ

Θεωρούμε ότι σε αυτό το Διεθνές περιβάλλον με τις Παγκόσμιες Στρατηγικές που γίνονται Τοπικές, με την επιστήμη σύμμαχο και αναπόσπαστο πια κομμάτι της ασκούμενης τοπικής πολιτικής, με την αναγνώριση πλέον της ολιστικής προσέγγισης σε όλα τα θέματα στην άσκηση πολιτικής, με την διεθνή και συνεχώς αυξανόμενη Δικτύωση σε όλο τον Πλανήτη, ορισμένες επιλογές από τις Δημοτικές Αρχές προκειμένου να υπηρετήσουν ουσιαστικά τους πολίτες τους, είναι μονόδρομος.

Για τον λόγο αυτό, προτείνουμε:

1. Αστική Διακυβέρνηση με διατομεακή συνεργασία, συμμετοχή των πολιτών και δικτύωση εντός Δήμου καθώς και με φορείς της πόλης.
2. Πολιτική συναίνεση μεταξύ των δημοτικών συμβούλων σε μεγάλα θέματα που αφορούν την πόλη.
3. Δημιουργία Στρατηγικού Σχεδιασμού για τον Δήμο που θα περιλαμβάνει τους άξονες της Ανάπτυξης, της Ευημερίας, του Περιβάλλοντος, της Υγείας, της Κοινωνικής συνοχής και θα έχει σαν βασική αρχή την εξάλειψη των ανισοτήτων.
4. Ο Ολιστικός σχεδιασμός απαιτεί ολιστική συνεργασία και ολιστική δράση. Δημιουργία μέσα στις υπηρεσίες του Δήμου οριζόντιων συνεργασιών.
5. Στελέχωση του Δήμου με εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό.
6. Συνεχής επιμόρφωση του προσωπικού πάνω στις σύγχρονες εξελίξεις της επιστήμης τους που αφορούν την αυτοδιοίκηση.
7. Ένταξη του Δήμου σε Δίκτυα μεγάλων Διεθνών Οργανισμών και γενικότερα σε Διεθνές Δίκτυα. Δεν είναι πολυτέλεια, είναι επένδυση.
8. Συμμετοχή του πολιτικού και του υπηρεσιακού προσωπικού σε Διεθνή Συνέδρια.
9. Προσαρμογή των επί μέρους πολιτικών των Δήμων με αυτές των Διεθνών Οργανισμών και Δικτύων.
10. Αξιοποίηση των χρηματοδοτικών εργαλείων . Απαιτείται η ύπαρξη εξειδικευμένου προσωπικού ή εξωτερικών συνεργατών με σχετική εξειδίκευση.
11. Εκπαίδευση του πολιτικού προσωπικού και των υπηρεσιακών στελεχών σε θέματα Διεθνούς Διπλωματίας Πόλεων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Από την εποχή της πρώτης Δελφικής Αμφικτυωνίας που απετέλεσε και το πρώτο οργανωμένο Δίκτυο Πόλεων στον κόσμο, έως σήμερα, η ιστορία έχει δείξει σε όλες τις ιστορικές περιόδους ότι οι πόλεις έχουν να παίξουν έναν καθοριστικό ρόλο όχι απλώς στις Διεθνείς σχέσεις και την Διεθνή διπλωματία αλλά κυρίως στην συνεργασία, την συνένωση δυνάμεων, την δυναμική διεκδίκηση πόρων και αρμοδιοτήτων, την επιστημονική και ορθολογική διαχείριση των προβλημάτων τους σε τοπικό επίπεδο, την παροχή ουσιαστικής βοήθειας προς τους πολίτες τους, σε έναν βαθμό αποτελεσματικότητας που τα κράτη αδυνατούν. Τα τελευταία 40 χρόνια όπου τα προβλήματα της ανθρωπότητας και του πλανήτη έχουν αυξηθεί και ξεφεύγουν από τον έλεγχο των κυβερνήσεων που δεν μπορούν πια να τα διαχειριστούν, έχουν πάλι όλοι και κυρίως οι Διεθνείς Οργανισμοί, στρέψει τα μάτια τους και τις ελπίδες τους στις πόλεις για όλα τα θέματα που απασχολούν τον άνθρωπο, είτε είναι η υγεία, είτε ο πολιτισμός, είτε η κλιματική αλλαγή. Τα μεγάλα παγκόσμια προβλήματα χρειάζονται τοπικές λύσεις. Οι μεγάλες παγκόσμιες στρατηγικές χρειάζονται εφαρμογή και η εφαρμογή ξεκινά από το μικρό διαχειρίσιμο τοπικό επίπεδο, βήμα βήμα, σιγά σιγά, με μέτρο!!

Το τρίπτυχο Γνώση- Συνεργασία- Δικτύωση σε συνδυασμό με την Πολιτική βούληση, την Πολιτική δέσμευση, την διατομεακή συνεργασία, την επαρκή χρηματοδότηση και την συμμετοχή, εξασφαλίζουν μεγάλες πιθανότητες επιτυχίας!!

Κάνοντας ένα κύκλο 2000 χρόνων, γυρίζουμε πίσω στις πόλεις με την μικρή διαχειρίσιμη κλίμακα για όλα τα προβλήματα.

Από το Global στο local λοιπόν, ώστε να μην αφήνουμε κανέναν πίσω!!

Η Κεντρική Αρχή της 2030 Agenda για την Sustainable Development είναι να σιγουρέψουμε ότι «Δεν αφήνουμε κανέναν πίσω!».

«No one Is Left Behind»

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Barley, R. and Stoker, G (eds) , Local Government in Europe: Trends and Developments, London, Macmillan, 1991
- Chaigneau, Pascal (dir) : Dictionnaire des Relations Internationales, Collection Diplomatie, ECONOMICA, 1998
- Contogeorgis, Georges: Histoire De La Grèce, HATIER, 1992
- Dukhira Chit, Local Governance in the global village: a comparative study of contemporary local government, 1998.
- Duursma, J.C., Fragmentation and the International Relations of Micro-States, Cambridge, 1996
- Encyclopedia Britannica, 2002,DVD Edition
- Hansen, Mogens, The Athenian Democracy in the Age of Demosthenes, Oxford, 1991
- Hansen, Mogens: Polis Et Cité-Etat, Les Belles Lettres, 2001
- King, Desmond, Rethinking local democracy, STOKER, Basingstoke, 1996
- King, Preston , Federation and Represenation, in M.Burgess and A.G.Gagnon Comparative Federalism and federation, Hemel Hempstead :Harvester Wheatsheaf
- Montbrial, Thierry de et Pierre Jacquet, dir., Les grandes Tendances du Monde – RAMSES –, 2001
- Norton, A. International Handbook of Local and Regional Government, Aldershot : Edward Elgar, 1994
- Stanyer, J., "Local governance in historical context: the evidence of two centuries of change", 1996
- United Nation Commission for Trade and Development, Report 2002
- Veltz, Pierre, “L’ economie mondiale, une economie d’ archipel”, dans Serge Cordellier (dir.), La Mondialisation au-dela des mythes, La Decouverte/Poche, Paris, 2001
- Wilson, D. and Game, C. Local Government in the United Kingdom, London: Macmillan, 1994
- Fotis Papathanasiou, PhD, City Diplomacy, The new role of cities in international relations, 2003

Internet Sites

http://el.rurener.eu	https://urbact.eu/access
http://suvot.iclei-europe.org	https://urbact.eu/beepathnet-reloaded
http://www.greek-holocausts.gr/	https://urbact.eu/biocanteens2
https://climate-adapt.eea.europa.eu	https://urbact.eu/cities4csr
https://depan.gr/	https://urbact.eu/find-your-greatness
https://ec.europa.eu/info/eu-regional-and-urban-development/topics/cities-and-urban-development/city-initiatives/smart-cities_en	https://urbact.eu/food-corridors
https://en.unesco.org	https://urbact.eu/genderedlandscape
https://gr.boell.org/el/2014/07/16/diktyo-el-linikon-prasinon-poleon	https://urbact.eu/global-goals-cities
https://lakesnetwork.org/	https://urbact.eu/healthgreenspace
https://rivers.gr/	https://urbact.eu/healthgreenspace
https://urbact.eu/	https://urbact.eu/healthy-cities
	https://urbact.eu/iotxchange
	https://urbact.eu/iplace
	https://urbact.eu/kairos

<https://urbact.eu/nextagri>
<https://urbact.eu/playful-paradigm-ii>
<https://urbact.eu/resourceful-cities>
<https://urbact.eu/riconnect>
<https://urbact.eu/rurban-second-wave>
<https://urbact.eu/space4people>
<https://urbact.eu/thriving-streets>
<https://urbact.eu/tourism-friendly-cities>
<https://urbact.eu/urbsecurity>
<https://urbact.eu/urges>
<https://urbact.eu/use-it>
<https://urbact.eu/vilawatt>
<https://urbact.eu/volunteeringcities>
<https://urbact.eu/zero-carbon-cities>
<https://www.panda.org>
<https://www.unhcr.org>
<https://www.unicef.org/greece>
www.access.org
www.acte.net
www.c40.org
www.ccre.org
www.ccre.org
www.cemr.org
www.citiesalliance.org
www.clair.org
www.cnigreece.gr
www.coe.int
www.connectingcities.net/
www.cor.eu.int
www.eccar.info
www.ecranetwork.org
www.egd4cities.eu
www.energy-cities.eu
www.energycities.org
www.esn-eu.org
www.eumayors.eu
www.euro.who.int

www.eurocities.eu
www.eurocities.org
www.eurofound.europa.eu/clip-european-network-of-cities-for-local-integration-policies-for-migrants
www.europa.eu.int
www.europeancharter.eu
www.eurotowns.org
www.glocalforum.org
www.healthycities.org
www.iapmc.org
www.iclei.org
www.islepact.eu
www.iula.org
www.klimabuendnis.org
www.lesrencontres.eu
www.localagenda21.com
www.metropolis.org
www.polis.org
www.promonte-aem.net
www.reseau-euromed.org
www.resilientcitiesnetwork.org
www.revesnetwork.eu
www.roma-alliance.org
www.sistercities.org
www.strongcitiesnetwork.org
www.telecities.org
www.uclg.org
www.un.org
www.unesco.org
www.unhabitat.org
www.usdn.org
www.waclac.org
www.whc.org
www.who.org